صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز ہفتہ 28 جون 1997

(بمطابق 22 صفر 1418 ہجری)

جلد 6 — شمارہ 10

سرکاری رپورٹ

مندرجات

	صفحہ نمب
1 ۔ تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ	1
2 ۔ معزز اراکین کی رخصت	2
3۔ ضمنی بجٹ برائے سال 97-1996 پر بحث	3

114

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز ہفتہ مورخہ 28 جون 1997ء بمطابق 22 صفر 1418 ہجری صبح دس بجے منعقد ہوا۔

جناب سپیکر، ہدایت اللہ خان چمکنی مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ○ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ○

اِنَّ شَرَّ الدَّوَآبِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ○ اَلَّذِيْنَ عٰهَدْتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَهُمْ فِيْ كُلِّ مَرَّةٍ وَّهُمْ لَا يَتَّقُوْنَ ○ فَاِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَّنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ○ وَاِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْۢبِذْ اِلَيْهِمْ عَلٰى سَوَآءٍ ط اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْخَآئِنِيْنَ ○ (پارہ 10 سورہ الانفال آیت 55-58)

(ترجمہ) یقیناً اللہ کے نزدیک زمین پر چلنے والی مخلوق میں سب سے بدتر وہ لوگ ہیں جنہوں نے حق کو ماننے سے انکار کیا، پھر کسی طرح وہ اسے قبول کرنے پر تیار نہیں ہیں خصوصاً ان میں سے وہ لوگ جن کے ساتھ آپ نے معاہدہ کیا، پھر وہ ہر موقعہ پر اس کو توڑتے ہیں اور ذرا بھی خدا کا خوف نہیں کرتے۔ بس اگر یہ لوگ لڑائی میں تمہیں مل جائیں تو ان کی ایسی خبر لو کہ ان کے بعد جو دوسرے لوگ ایسی روش اختیار کرنے والے ہوں تو ان کے حواس باختہ ہو جائیں۔ توقع ہے کہ بدعہدوں کے اس انجام سے وہ سبق لیں گے اور اگر کبھی تمہیں کسی قوم سے خیانت کا اندیشہ ہو تو اس کے معاہدے کو اعلانیہ طور پر اس کے آگے پھینک دو یقیناً اللہ تعالیٰ خیانت کرنے والوں کو پسند نہیں کرتا۔

حی محمد عدیل: جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر ہے۔ میں وجہ تو نہیں جانتا لیکن ہماری
س گیلری میں صرف پانچ افراد بیٹھے ہوئے ہیں اور باقی ہمارے صحافی بھائی یا تو سو
ہے ہیں یا وہ بھی ہماری طرح لیٹ آنا شروع ہو گئے ہیں۔

اب سپیکر: میرا خیال ہے کہ آپ بھی آہستہ آہستہ آ رہے ہیں اور وہ بھی اسی طرح آ
ہے ہوں گے تو اثر تو پڑتا ہے۔ هغه د پښتو مثال دے چه ' خربوزه خربوزے
. گوری نو رنگ پریږدی۔

اب احمد حسن خان: جناب سپیکر! د پښتو په مثال باندے حاجی عدیل نه
ږ هیږی۔ (قہقہہ)

حی محمد عدیل: جناب سپیکر! پشتو کے متعلق جتنا میں جانتا ہوں' اتنا پیپلز پارٹی والے
یں جانتے' ان کا لاڑکانہ مر جاتا ہے۔

اب احمد حسن خان: جناب سپیکر! زه ورسره شرط ترم چه ستاسو د دے
ثال د دوئ تفصیل بیان کری چه مطلب ئے څه دے؟ زه ورله انعام ورکوم۔
(قہقہہ)

اجی محمد عدیل: یہ آپ ہی کے حسب حال ہے۔ (قہقہہ) جناب سپیکر! پشتو غیرت'
نگ' وفاداری اور عزت کا نام ہے' یہ لاڑکانہ والے کہاں جانتے ہیں۔

معزز اراکین کی رخصت

جناب سپیکر: محترمہ بیگم نسیم ولی خان صاحبہ اور جناب آفتاب احمد خان شیرپاؤ' معزز
اراکین اسمبلی نے 28 جون 1997 کی رخصت کیلئے درخواستیں ارسال کی ہیں' تو Is it the
desire of the House that leave be granted to the Hon'ble Members?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The leave is granted to the Hon'able Members.

ضمنی بجٹ برائے سال 1996-97 پر بحث

جناب سپیکر: جناب طارق خان سواتی، پلیز- نشته دے جی- Absent دے- مسٹر همایون سیف اللّٰہ خان، پلیز- هغه هم نشته دے- میاں افتخار حسین، پلیز- Not present. مسٹر شیر زمان شیر خان، پلیز-

جناب شیر زمان شیر: بِسمِ اللّٰہِ الرَحمٰنِ الرَحیم- محترم جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو ډیر مشکور یم چه ما له مو موقع راکړه- جناب سپیکر صاحب! په فاضل بجټ او ضمنی بجټ باندے خمونږ مشرانو ډیر په تفصیل سره بحث کړے دے- زه به دا اووایمه چه ضمنی بجټ چه کوم پیش شوے دے، په هغے کښې په مشکل حالاتو کښې حکومت ډیره ښه کار گزاری کړے ده او په لږ وخت کښې نے ډیر بچت کړے دے- په فاضل بجټ کښې جناب سپیکر صاحب، څه نوے ټیکس نه دے لگیدلے- د دے صوبے د عوامو د پاره دا ډیر د خوشحالئ او د ترقئ بجټ دے- محترم جناب سپیکر صاحب! زمونږ ډیرو رونړو د اوړو په بحران باندے په دے هاؤس کښې ستاسو په مخکښې خبرے کړے دی، زه خو به دا اووایمه چه د اوړو کوم بحران وو نو هغه محکمه خوراک او انتظامیے ډیر په صحیح طریقه باندے حل کړے دے او خاصکر زه به دا اووایمه چه زمونږ په صوابئ کښې د مشکلاتو باوجود ډیر په صحیح طریقه باندے حل شوے دے- زه به د خپل طرف نه ستاسو په ذریعه باندے محکمه خوراک او انتظامیے له مبارکباد ورکړمه چه په دغه مشکل حالاتو کښې هغوی په دے باندے قابو راوستے دے- جناب سپیکر صاحب! مونږ ته بله ورځ درانی صاحب اووئیل چه زه سپیکر صاحب له دعوت ورکوم چه هغه

اشی او حالات و واقعات اووینی- مونږ هم سپیکر صاحب، تاسو له دعوت رکوؤ خو په هغه صورت کښې چه په کوم وخت کښې صوابۍ-جهانګیره روډ جوړ شی- د هغې نه مخکښې که ستاسو ډیر ضروری کار هم وی نو سوابۍ پله راتګ مه کوئ ځکه چه د صوابۍ-جهانګیره روډ حالات ډیر زیات خراب دی- محترم سپیکر صاحب! د زراعت په باره کښې زمونږ په صوابۍ کښې تمباکو کیږی او نن صبا د تمباکو سیزن شروع دے- ستاسو په ذریعه اندے وزیر زراعت صاحب ته دا خواست کوم چه په دے کمپنو باندے د لږ چیک اوساتی ځکه چه ټوبیکو بورډ او کمپنی کله کله پخپلو کښې ملاؤ شی هغوی بیا خپله من مانی کوی او د زمیندارو حالات چه کوم دے نو هغه خراب وی- نو انشاء الله دے پیرے له کاشت کم دے، کمپنی به زمیندارو له پیسے ورکوی که د هغوی زړه ښه وی او که بد وی- کوم چه د اوړو دا جران تیر شوے دے نو په تیر شوی کال باندے د غنمو د ګرلوُ ټائم تلے وو په چرے وے او راروان کال خلق تمباکو نه کاشت کوی او پکار هم دا دی چه تمباکو کم کړی خو د هغې باوجود جناب سپیکر صاحب، په کمپنو باندے چیک ساتل پکار دی او د کومو ضلعو نه، ضلع صوابۍ، ضلع چارسده، وغیره، مانسهره او داسے په کومو ضلعو کښې چه تمباکو کیږی او د هغې نه ټوبیکو سس کټ کیږی نو هغه د هم په هغه ضلعو باندے خرچ کیږی- چه کومره سس د هغوی نه کټ کیږی نو هم په هغه ضلعو کښې د په تعمیری کارونو باندے خرچ کیږی- جناب سپیکر صاحب! ټوبیکو بورډ جوړ شوے دے خو زمونږ بدقسمتئ ته اوګوره او مرکزی حکومت چه مونږ سره کومره زیاتے کوی، ټوبیکو بورډ جوړ شوے دے، تمباکو صرف په صوبه

سرحد کښې په دے څلورو پينځو ضلعو کښې کيږي، په ټوبيکو بورډ کښې جناب چه څومره د صوبه سرحد ممبران دي نو هغه هومره د پنجاب ممبران دي، هغه هومره د سنده ممبران دي، هغه هومره د بلوچستان ممبران دي چه هلته کښې يو پانړه تمباکو هم نه کيږي- زمونږ په صوبه سرحد کښې پنبه کيږي، وريښے کيږي خو هغوی زمونږ صوبه سرحد له د وريښو په بورډ کښې او د پنبے په بورډ کښې نمائندگی نه ده راکړے- مونږ ستاسو په وساطت باندے صوبائی حکومت ته دا خواست کوؤ چه مرکزی حکومت سره، که چرے دا فرض کوؤ چه د هغوی دلته کښې په ټوبيکو بورډ کښې، د بلوچستان، سنده او د پنجاب ممبران دی نو زمونږ د صوبه سرحد خلقو له د هم دا حق ورکړی چه هلته په کپاس کښې او د وريښو کوم بورډونه چه دی، چه په هغے کښې د صوبه سرحد کسان هم واخلی- محترم جناب سپيکر صاحب! د نوی سال چه کوم بجټ پيش شوے دے، په هغے کښې زمونږ د پيهور هائی ليول کينال د پاره چه کومے پيسے کيښودے شوے دی يا پيهور هائی ليول کينال باندے به کار شروع کوی، نو د هغے د پاره مونږ د وزير اعلیٰ صاحب او د ايريگيشن منسټر ډير مشکور يو چه دوئ دا ونيلی دی چه څخکال به په هغے باندے کار شروع کوؤ- د پيهور هائی ليول کينال سره به په صوابئ کښې او خاصکر په مردان او نوشهره کښې، د نوشهره چه څومره علاقه د صوابئ سره راځی نو تاسو يقين اوساتئ چه هم دغه هومره علاقه ورسره د نوشهره هم راځی څکه چه د نوشهره ډير لوئے جائيداد په دے کښې راځی او دے سره به يو انقلاب راشی- په دے ضلعو کښې به انشاء الله دے سره د زميندارو حالات به ښه شی- مونږ په دے باندے حکومت ته خراج تحسين

پیش کوؤ چه دا منصوبه څخکال شروع کوی- محترم جناب سپیکر صاحب! زمونږ د اوبو کمے دے- بشیر بلور صاحب دے مخکښ ورخو کښ دوره کړے وه او تر څه ډیره حده پورے په هغے باندے کنټرول موندے شوے دے خو چه کوم کلی په تیل کښ دی، د تیل د کلو فصلونه خرابیږی- انشاء الله چه دوئ دا کومه دوره کړے ده د هغے سره خو لږ حالات او واقعات ښه شوی دی- امید دے چه دوئ به دغه شانتے خپل کوشش جاری ساتی نو نور به هم ښه شی- دغه شان که کومے ټرانسفارمرے یا ټیوب ویل مشینان چه سوزیدلے وو او د هغے د پاره دوئ کوشش اوکړو او چه کوم پاتے دی نو انشاء الله د هغے د پاره به هم کوشش کوی او هغه به هم ښه شی- محترم جناب سپیکر صاحب! زمونږ سره یو ډیر لوئے زیاتے شوے دے او هغه دا چه د 1987-88 ء په اے ډی پی کښ زمونږ یو تحصیل هیډ کوارټر هسپتال راغے- هغے له پیسے کیبنودے شوے- ورپسے د پیپلز پارټئ ګورنمنټ راغے او هغه پیسے، هغه سکیم د اے ډی پی نه اووتو- هغه لاړو او په هغه وخت کښ نے د هغے د پاره د سل کناله زمکے هغه Section IV, V and VI شوے دے جی، بیا جی په 1993-94 کښ په دوباره، سپیکر صاحب، په 1993 کښ په هغے باندے دلته په اسمبلئ کښ بحث اوشو او بیګم نسیم ولی خان اووئیل چه د دے د پاره د یو کمیټی جوړه شی چه دا د اے-ډی-پی نه څنګه اووتو او کوم حوا ته لاړو؟ بیا جی د 1993-94 په اے ډی پی کښ تحصیل هیډ کوارټر هسپتال راغے او ورپسے د کم نصیبئ نه بیا د پیپلز پارټئ حکومت راغے او بیا زمونږه هغه هسپتال جی د اے ډی پی نه لاړو او تر اوسه پورے پکښ نشته دے- څخکال خو نوی سکیمونه شته دے نه، د

راروان کال د پاره، تاسو له د خدائے ژوند درکړی، ستاسو په وساطت باندے صوبائی حکومت ته دا خواست کوم چه دا تحصیل هیډ کوارټر هسپتال دوه پیرے د اے ډی پی نه اوتے دے، دا په اے ډی پی کښې واچوئ او بل جناب، دا ډیره د خوشحالئ خبره ده ستاسو په موجودګئ کښې چه مونږ سره دلته د منصف خان جدون یو نعم البدل شته او دا هاؤس هر وختے، خکه چه هغه سه خبرے له پرے نه سودم جی او که زما څه تکی رایادیږی نو هغه دے خائے کښې ما ته مخ راواړوی او زما نه هغه تکی هیر شی خکه چه هغه خپل ژبه کښې لګیا دے څه وائی، نو هغه زما نه هیر شی۔ (قہقہہ) او زه څه خبر یم، زه خو نے خبرے ته پرے نه سودم۔ سپیکر صاحب! ما یا خو د دے خائے نه بدل کړئ----

<u>جناب سپیکر</u>: دا لږ د خان سره یاد اوساتئ، هغه بیا بل وخت کښې به که خیر وی درله ټائم درکړو او اوس به بل چا له ټائم ورکړو، څه مو خیال دے؟

<u>جناب شیر زمان شیر</u>: څه جی؟

<u>جناب سپیکر</u>: ما وئیل دا به بیا یاد کړئ بل وخت کښې----

<u>جناب شیر زمان شیر</u>: نه سر، هغه خو ستاسو په نوټس کښې م صرف خبره راوسته۔ جناب سپیکر صاحب! د سیلابونو زمانه راروانه ده، الله د اوکړی چه سیلابونه نه وی، خدائے د ترینه خلق بچ کړی۔ زمونږ د 94-1993 په اے ډی پی کښې هند بریج راغلے دے او په هغے باندے څه کار شوے دے۔ هر کال د دغے بدری نالے د لاسه ډیر زیات خلق اوبه یوسی۔ تاسو یقین اوساتئ چه بیا په میاشتو، میاشتو خلق په کالا باغ کښې ناست وی او هلته کښې خپل مړی ګوری، نو په هغے کښې ډیر کار شوے دے او لږ کار پاتے دے۔ زما ستاسو په

وساطت باندے حکومت ته دا خواست دے چه هغے کښں دغه لږ کار چه کوم پاتے دے، دے له د فنډز ورکړی- څه معمولی کار پاتے دے، دے له د فنډز ورکړی چه د خلقو دا ضائع کیدل او دا کوم نقصان، خلقو ته چه کوم تکلیف دے او خاصکر د سیلاب په وخت کښں په هغے کښں چه کوم خلق ډوبیږی او کوم خلق ضائع کیږی نو چه د دغے نه مونږ له نجات ملاؤ شی- محترم جناب سپیکر صاحب! زمونږ په بجلئ باندے ډیر بحث اوشو خو زه به صرف ستاسو په نوټس کښں راولم چه د 1987-88، گنی تاسو خیر دے جی د دے هاؤس نه څوک اولیږئ چه د خلقو نه تپوس اوکړی، د 1987-88 کهمبے له تر اوسه پورے، په هغے کښں بیا د 1990, 91, 92, 93 دغه کهمبے ولاړے دی، په سوونو کهمبے ولاړے دی، په چا تار شته، ټرانسفارمر نشته دے او په چا باندے ټرانسفارمر شته دے خو کنکشن نشته دے- چرته ټرانسفارمر شته دے خو اوچتولو والا څوک نشته دے- جناب! په ډیرو کلو کښں په سوونو کهمبے ولاړے دی او هغه خلق خفه کیږی- هغه بلا ورځ په اخبارکښں یو بیان راغلے وو چه ما سره اوس هغه کتمنگ وے، وزیر اعظم له او د بجلئ وزیر ته چا لیکلی وو چه ته راشه او یو شپه دلته کښں اوکړه نو خیر دے مونږ بیا شل کاله بجلی نه غواړو خو یوه شپه دلته زمونږه چه دا کوم ځائے کښں بجلی نشته دے تاسو دلته یو شپه اوکړئ نو بیا مونږ شل کاله بجلی نه غواړو- تاسو یو شپه نه شئ تیرولے او په مونږ باندے کلونه دغه شانتے تیریږی- نو د دے بجلئ د پاره مونږ له څه بندوبست اوکړئ- محترم جناب سپیکر صاحب! زمونږ د واټر سپلائی سکیمونه د 1990 نه دغه شانتے پراته دی- ما د جناب وزیر صاحب په نوټس کښں هم راوستے ده، دغه صرف د بجلئ د لاسه پراته دی- بجلئ والا

سره پیسے محکمے جمع کړے دی او هغوی کله په کنکشن کښې څه لانجه راوباسی او کله څه بهانه کوی۔ فرض کړه حکومت اوغواړی جی او د محکمے په ذریعه باندے دا پرچیز کوی او دوئ دا راوړی نو صرف د کنکشن هغه مسئله ده، د هغے د پاره هغوی چه څه ورکوی محکمه واپیا له، نو هغه د ورکوی۔ دا پرچیز که محکمه واټر سپلائي والا خپله کوی او هغوی د بجلئ دا سامان راوړی، نو زما خیال دے هم په کوم کال کښې چه سکیم مکمل کیږی نو هم په هغه کال کښې به د بجلئ دا مسئله هم ورسره ختمیږی۔ پینځه، شپږ کاله اوشول چه د واټر سپلائی سکیمونه دغه شانتے پراته دی، دغه شانتے جی، په 1987-88 زمونږ په علاقه کښې په جلبئ کلی کښې یو سکول جوړ شوے دے، دوئ وائی چه ایجوکیشن له ترقی ورکوؤ، تعلیم سوا کوؤ، په 1987-88 کښې گرلز مډل سکول جوړ شوے دے بیا ورپسے جناب، په 1992-93 کښې هائی سکول جوړ شوے دے، دواړو سکولونو ته سټاف نشته دے۔ تر اوسه پورے هغه مډل هم دغسے پروت دے، هغه هائی هم پروت دے دغه شانتے۔ افتخار مهمند وزیر تعلیم وو په 1991 کښې، دوئ یو سکول مډل کړے وو په منډه کلی کښې خو هغے کښې له تر اوسه پورے سټاف نشته دے۔ دغسے په انبار کښې یو سکول مډل شوے دے په 1990 کښې، د هغے له تر اوسه سټاف نشته۔ دغه د ایجوکیشن حالت دے۔ ایجوکیشن له ترقی ورکول دی او دا یوه مسئله ده۔ محترم جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو ډیر مشکور یم چه تاسو ما له وخت راکړو۔ والسلام۔

<u>جناب بشیر احمد بلور (وزیر آبپاشی)</u>: جناب سپیکر! که ما ته یومنټ اجازت وی نو په پوائنټ آف آرډر، دوئ چه دا کومه خبره کړے ده د بجلو په باره کښې، دا د

دوئ خبره ټهيک ده چه زمونږ د ايريګيشن او پبلک هيلټه انجنيئرنګ ډير زيات ټيوب ويلونه په سن 94-1993 کښې جوړ دی، پيسے مونږ جمع کړے دی خو واپډا والا مونږ ته ټرانسفارمرے او تارونه نه راکوی۔ په دے لړ کښې ما فيډرل منسټر، چودهری نثارته خط ليکلے وو او هغوی د خط جواب هم ما ته راکړے وو چه انشاء الله دے کال کښې به مونږ تاسو ته دغه درکړو خو د دے باوجود دوئ ما سره سحر په دفتر کښې ناست وو او کومه خبره چه دوئ اوکړه نو دا پروپوزل ما نن حکومت ته واستولو نو پکار ده چه دا ډيپارټمنټ د پخپله پرچيز کوی او خالی هغه ليبر چارجز ورله ورکړئ او واپډے والا صرف په دے باندے کار اوکړی نو دا انشاء الله زه دوئ ته يقين دهانی ورکوم چه که دا پاليسی انشاء الله پاس شی نو دا زر تر زره به مونږ دوئ ته بندوبست اوکړو۔

جناب سپيکر، جناب طارق حميد خان۔

ملک جهانزيب، پوائنټ آف آرډر باندے جی يوه خبره ما کوله۔ پوائنټ آف آرډر۔

جناب سپيکر، جی۔

ملک جهانزيب، جی يوه ډيره غټه مسئله جوړه ده مونږ ته د دير د ايف ډی سی والا چه اوس هم د هغوی يو فوج راغلے دے او په ايم پی اے هاسټل کښې ما ته ناست دی او بهر هم ئے کسان ولاړ دی۔ د حکومت دا يوه پاليسی وه چه دا کوم ملازمين مونږ فارغ کوؤ نو دوئ ته به ګولډن هينډ شيک ورکوؤ او د څلورو مياشتو تنخواه به هم ورته ورکړے کيږی۔ اوس زمونږه د هغه کسانو دا مطالبه هم ده چه دا تقريباً څه سينتيس کروړ روپے سيکرټری فارسټ د

هغوی د اکاؤنټ نه ایستل غواړی او دغه خلقو ته خدشه ده چه که چرے دا پیسے او ویستلے شوے نو دغسے دا معامله به درګز رشی او مونږ ته به----

جناب سپیکر، تاسو په دے باندے یو کال اټینشن نوټس ولے نه ورکوئ؟ دا خو په پوائنټ آف آرډر باندے تاسو خبرے اوکړئ او بس۔ حقیقت دا دے چه زه خو او رمه، ستاسو مسئله اورمه -----

ملک جهانزیب، ښه جی۔

جناب سپیکر، په دے څه د رولنګ ورکولو ضرورت ځکه نه پیښیږی چه څه Procedural irregularity نه ده۔ نو د دے په ځائے ښه به دا وی چه تاسو پرے یو کال اټینشن نوټس داخل کړئ۔ مونږ به ئے راولو، تاسو پرے پورا خبرے اوکړئ، دا به ښه وی او څوک به ئے جواب درکړی درته۔ د پوائنټ آف آرډر جواب خو به زه درکو مه، دوئ خو به نه درکوی۔

جناب احمد حسن خان: زه به ئے انشاء الله تعالیٰ د کال اټینشن په سلسله کښ امداد اوکړمه خو چه تاسو ورسره بیا مهربانی اوکړئ۔ دا سوشل فارسټری والا او ایف ډی سی والا، دا په درخټونو کسان راغلی دی او ده له خو باالخصوص راځی او کښینی او ورته وائی چه ته د ټریژری بنچز سړے یے، نو دا به ټهیک خبره وی چه بیا به پرے صحیح خبره اوشی۔

جناب سپیکر، احمد حسن خان! خبره دا ده چه زه خو دا وایمه چه -----

جناب نجم الدین: سر ! زما په دے باندے یو کال اټینشن نوټس دے ستاسو سره او تحریک التواء هم پروت دے، نو زما دا عرض دے چه په دے پرائیویټ ممبرز دے باندے به دا ډسکس کړو جی۔ حقیقت دے، دوه، دوه نیم زره خلق راوتی دی او دا حال زما د حلقے دے۔

جناب سپیکر، تاسو نے یاد کړئ، تاسو نے یاد کړئ- پرائیویټ ممبرز دے نه نے یو دوه ورځے مخکښ یاد کړئ، دا به ضروري وي-

جناب نجم الدین، بالکل جي، هغے کښ شته دے- ما پرے تحریک التواء هم پیش کړے دے او کال اټینشن نوټس م پرے هم داخل کړے دے-

جناب سپیکر، خټک صاحب-

ملک جهانزیب، په سات تاریخ د جلسے او د جلوسونو پروګرام دے- د جلسو او جلوسونو پروګرام دے جي او هم په دے سلسله کښ رارواں دي-

جناب سپیکر، ما سیکرټري صاحب ته اوونیل، هغه به نے راولي- کال اټینشن کښ به نے راولي او بیا پرے تاسو خبره اوکړئ- په پوائنټ آف آرډر خو به نے زه جواب درکومه، زه به څه Ruling ورکومه؟ او تاسو له بل څوک په هغے جواب نشي درکولے- تهینک یو- مسٹر طارق حمید خان-

جناب طارق حمید خټک، جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو ډیر مشکور یم چه تاسو ما ته وخت راکړو- دا بجټ چه کوم پیش شو او ورپسے ضمني بجټ هم پیش شو، نو یو طریقه کار وي، اپوزیشن والا وائي چه دا بجټ ښه نه دے شوے او اقتدار والا وائي چه دا ډیر ښه بجټ دے- زما په خیال که سړے لږ غونډے د عقل مالک وي او لږ ډیر فهم لري نو حقیقتاً په داسے حالاتو کښ چه په کوم وخت کښ دا بجټ پیش شوے دے، د ملک او قوم چه کوم حالات وو نو محترم سپیکر صاحب، که زه یو داسے مثال ورکړم چه داسے وخت کښ دا حکومت برسر اقتدار راغلے وو او په داسے وخت کښ دا بجټ پیش شوے دے چه که مونږ اوګورو نو دا یو مکان وو او د هغے چهت سوړے وو، کهړکۍ پکښ نه وے، دروازے نے ماتے وے، فرشونه نے مات وو، په داسے

حالاتو کښی داسے بجټ، دومره ښائسته بجټ او دومره ښکلے بجټ زما په خیال هیڅ څوک هم نشی پیش کولے. دا کوم بجټ چه دے ټانم پیش شوے دے۔ (تالیاں) دلته کښی زمونږ رونړو خبرے پرے اوکړے۔ وائی چه دا ډیویلپمنټل بجټ نه دے۔ تیر هم بجټ پیش شوے وو، هغه تقریباً د لس اربه روپو یا د اته اربه روپو ډیویلپمنټل بجټ وو خو آخر کښی دوه یا درے میاشتے پس، که پی اینډ ډی اوکتلے شی یا فنانس کښی، نو په هغے باندے ستر یا اتی پرسنټ کټ لګیدلے وو۔ نو په دے وخت کښی هم دا بجټ پیش کیدے شو۔ حقائقو ته به ګورو، حقیقت ته به ګورو او دا حقیتاً یو صحیح بجټ دےاو په دے کښی ما ته داسے یو محکمه نه ښکاری چه هغوی ته فنډ نه دے ملاؤ شوے۔ ایریګیشن ته ښه صحیح ملاؤ شوے دی۔ که پیهورلیول کینال دے نو هغے ته تقریباً انشاء اللّٰه الرّحمٰن اتهاره کروړ روپے ملاؤ شوے دی۔ نوښار ضلع، مردان ضلع او صوابیٔ ضلع به ترینه که خیر وی، سیراب کیږی۔ دغسے که مونږ ګومل زام ته اوګورو نو که خیر وی او دا جوړ شی نو لکهونه ایکړه زمکه به د دے نه سیراب کیږی۔ دغسے سکولونو ته فنډ ملاؤ شوے دے۔ پبلک هیلتھ ته ملاؤ شوے دے، هیلتھ ته ملاؤ شوے دے۔ داسے مد پاتے نه دے چه ورته فنډونه نه وی ملاؤ شوے۔ فنډونه ورته ډیر زیات ملاؤ شوے دی او انشاء اللّٰه الرّحمٰن کار به دے باندے برابره وی۔ جناب سپیکر صاحب! دلته کښی زمونږ په انډسټریز باندے خبره اوشوه۔ زمونږ په صوبه کښی انډسټریز د نیشت برابر دے، که څه دی نو هغه Sick units دی او یا خو هډو شته دے نه۔ نو زما دا تجویز دے چه زیات نه زیات انډسټریز اولګی۔ ترکومه چه انډسټریز نه وی لګیدلے نو تر هغے پورے زمونږ د روزګار دا مسئلے نه شی ختمیدے

خکه چه ډیره زیاته بے روزګاری ده او صرف او صرف انډسټریلائزیشن دا به زمونږ دا بے روزګاری ختموی۔ دغسے جناب سپیکر صاحب، ایګریکلچر باندے هم، هغوی ته هم ډیرے ښے پیسے ملاؤ شوے دی۔ څنګه چه ما مخکښ اوونیل چه دا دوارہ سکیمونه شول۔ د دے نه علاوه نورے داسے یونټے دی چه هغے ته پیسے ملاؤ شوے دی او که خیر وی پچهتر پرسنټ مونږ روزګار په ایګریکلچر باندے دے نو انشاء اللهٔ الرحمٰن که ایګریکلچر Improve شو نو زمونږ روزګار به هم ورسره بړهاؤ شی او دا صوبه به ترقی اوکړی۔ خاصکر د غنمو خبره به مونږ اوکړو یا د اوړو خبره به اوکړو چه دا کوم کمے دے نو چه دا منصوبے جوړے شی نو زمونږ د اوړو دا مسئله پرے حل کیدے شی۔ دلته په هیلته باندے خبره اوشوه۔ هسپتالونه، حقیقت دا دے چه د هسپتالونو هغه پوزیشن نه دے چه کوم پکار دے۔ ډاکټران صاحبان، زه په ډیر افسوس سره خبره کوم، زما په خپله حلقه کښ په بی ایچ یوز کښ ډاکټران دی چه هغوی تر لسو، یولسو بجو پورے خپل کلینک کوی او د هغے نه پس لاړ شی هسپتالونو ته۔ چه هلته لاړشی نو وانی چه مریضان نه راځی۔ دا حو د پښتنو وطن دے، سحر په اووه، اووه نیمے بجے مریضان تلے وی، هغوی تر اتو، اته نیمے بجو پورے ناست وی، تر نهه پورے ډاکټر صاحب لاړ نه شی، میډیکل ټیکنیشن ورته څه چټ ورکړی او په هغے هغوی راځی نو ټوله ورخ په کلینک کښ ناست وی۔ د دے نه علاوه د ایجوکیشن هم دغسے حال دے۔ سکولونه بالکل شاړ دی۔ داسے سکولونه زما په خپله حلقه کښ شته چه پکښ د بچو د پاره ټاټ نشته دے، د استاذ د پاره پکښ کرسئ نشته نو ایجوکیشن ته خو فنډ ملاؤیږی خو که هغه صحیح استعمال شو او پکار ده چه

دا لړ په صحیح طریقه باندے استعمال شی چه کم از کم دا Basic necessity د ایجوکیشن پوره شی- بے روزګاری زمونږ د صوبے یوه ډیره غټه مسئله ده- د دے د پاره زه به بیا هم دا اووایم چه انډسټریلائزیشن او یا داسے نور وسائل پکار دی چه مونږ داسے Develop کړو او د بے روزګارئ دا مسئله حل کړو- دلته کښ چه کوم زمونږ دے صوبے ته ترقی ورکولے شی هغه پاؤرجنریشن دے- ما هغه بله ورځ یو ډیر پوهه سړی سره خبره کوله، هغه ما ته اوونیل چه که د کالام نه واخلے تر بحرین پورے درے، څلور پاؤر جنریشن یونټ اولګی نو کم از کم زمونږ دا صوبه به پرے هم برابره شی بلکه مونږ به نورو صوبو ته هم بجلی ورکولے شو- خاصکر پاؤرجنریشن ته به ډیر زیات اهمیت ورکول پکار وی- د دے نه علاوه دلته کښ په میرټ باندے هم خبرے اوشوے- زه سپیکر صاحب، سحر چه راتلم، دا زمونږ د نوښار د ډی ای او لسټ دے او زما په حجره کښ دوه کسان ناست وو او د خدائے تعالیٰ غریبانان وو، یو راغلو او ما ته نے مبارکی راکړه او ما ته نے اوونیل چه زه په میرټ باندے اوشوم- خکه خو راغلل او د دومره خوشحالئ نه نے وئیل چه میرټ زنده باد- (تالیاں) زه ورته اوخندیدم، ما ورته اووئیل چه یواځے میرټ زنده باد نه بلکه چا چه دا میرټ نافذ کړو، هغه زنده باد- (تالیاں) نو میرټ بالکل ښه شے دے- پکار ده چه په میرټ باندے ښه کارونه کیږی- زمونږ به مخکښ هم دغسے پروګرام وی- دلته کښ سپیکر صاحب، مونږ په رومبی خل چه لاړو نو، په کرپشن باندے هم ډیر خبرے اوشوے، پکار ده چه د دے خو ډیر زیات سدباب اُوشی او پرسنټیج چه په دے کومو محکمو کښ دے، د دے خلاف څه زبردست قسم ته اقدامات پکار دی- داسے یوه محکمه چه په هغے

کښې کرپشن نشته او خاصکر په ایجوکیشن او په هیلتهـ کښې خو کرپشن ډیر زیات دے او دا یوه انسانی مسئله ده۔ سی اینډ ډبلیو، پبلک هیلتهـ، ایګریکلچر، هغه محکمه نشته په صوبو او په مرکز کښې چه په هغې کښې کرپشن نشته۔ د دے خلاف خو یو جهاد پکار دے۔ د دے خلاف سرجری پکار ده او د دے پوسټ مارټم پکار دے۔ (تالیاں) **سپیکر** صاحب! دلته کښې د دے حزب اختلاف د طرف نه خبرے ډیرے اوشوے، زه خو ورپسے خبرے نه کوم خو یو دوه درے خبرے به صرف اوکړم۔ د دے نه مخکښې هم په نوښار ضلع کښې څلور ایم پی ایز دی، دوه د پیپلز پارټۍ وو او دوه د اے این پی وو، دلته زما دواړه رونړه اوس په اسمبلۍ کښې ناست دی، کپ فنډ چه کوم وو، چه کوم د یو ایم پی اے Basic right وو، هغوی ته به نه ملاؤیدل او هغوی ته به نے وئیل، میاں صاحب، میاں مظفر شاه صاحب به دلته کښې ناست وی، هغه ته به نے وئیل چه ته سی ایم ته لاړ شه او هغه نه لیکلی راوړه ــــــ

<u>جناب محمد اورنګزیب خان</u>: او ما ته نے وئیلے وو۔

<u>جناب طارق حمید خټک</u>: او، دلته اورنګزیب خان ناست دے او دلته کښې دوئ ته خو هر یو شے ملاؤیږی۔ دے پیرے له چه دا تاسو اپوزیشن ته خاصکر څومره وخت ورکړلو، پکار خو دا ده چه دوئ خو ستاسو مشکور وی۔ د میډیټ، میډیټ خبرے نے کولے، میډیټ خو ټول د دوئ خلاف تلے دے۔ حقیقت به وایو د دوئ څه وو؟ د دوئ کارکردګی څه وه؟ په نوښار کښې هغه بله ورځ ما د ډپټی کمشنر نه تپوس اوکړو د منرل ډیپارټمنټ څه نیلامی وه، ما ترے تپوس اوکړو چه د دے به څنګه طریقه کوئ؟ نو هغوی اووئیل چه دا به آکشن کوؤ۔ ډپټی کمشنر ما ته پخپله خبره اوکړه، هغه وئیل چه ما یوه پالیسی

اناؤنس کړے وه چه د خوړونو دا ټهیکے، نو هغه اووے ما ته سابقه منسټر صاحب چه اوس په دے اسمبلئ کښ نشته دے، ټیلیفون اوکړو چه دا به ته زما کسانو ته ورکړے نو ما ورته اووے چه دا زه نه شم کولے، نو په دریمه ورځ ئے ما ته لیټر راواستولو چه ستا نه دا اختیار لاړو او دا به اوس ډائریکټر انډسټریز کوی- په بیس هزار روپئ باندے تیر کال ټهیکه نیلام شوے وه او هم هغه ټهیکه هغے ټهیکیدار دے کال په چه لاکه روپئ پرون نه هغه بله ورځ واغستله- (تالیاں) پکارخو دا ده چه د دے دِ احتساب اوشی، د دے دِ تحقیقات اوشی چه تیر کال په بیس هزار روپئ ئے یو سړے اخلی او په دے کال ئے په شپږ لکهه روپئ اخلی- یواځے یوه ټهیکه نه، اووه اته ټهیکے ئے واغستلے- پچاس، ساټه لاکه روپئ خو یواځے دلته کښ راوځی- دغسے خمونږه د نوښار ډسټرکټ کونسل فنډ وو، شپږ کروړه روپئ په تیر کال کښ د پیپلز پارټئ دوو ایم پی ایز ویستلے دی او خمونږ دے دوو ممبرانو ته ئے یوه روپئ هم نه ده ورکړے- د دے دِ هم احتساب اوشی، د دے دِ هم تحقیقات اوشی- دغسے په ایجوکیشن کښ، زما سره لسټ پروت دے، صرف زما په حلقه کښ 78 Un-trained PTC Teachers اوس دے کینړ ټیکر حکومت ویستلی دی او 76 Un-trained PTC Female Teachers ئے ویستلی دی، هغوی اوس ما ته په سر ناست دی چه ته مونږ بهرتی کړه- زه ورته وایم چه تاسو Un-trained یئ- هغوی وائی چه مونږ سابقه وزیر صاحب بهرتی کړے وو او ته مونږ بیا اولګوه- ما ورته اووے چه اوس خو دا د میرټ قصه ده- هم دغه خبره مے ورته کړے وه چه دا کومه اوس زما لاس کښ ده- نو د دے ټولو د تحقیقات اوشی، د دے د احتساب اوشی او زه خو وایم چه اول

د زمونږ احتساب اوشی۔ دا کوم دلته چه ممبران دی۔ د تیرے اسمبلئ د اوشی۔ په 1990 کښ هم زه ایم پی اے ووم، د هغے د احتساب اوشی۔ چه د کوم وخت نه ئے را اخلی خو دا احتساب پکار دے۔ د دے ملک پوسټ مارټم پکار دے هله به هر شے سمیږی، ګنی داسے نه سمیږی۔ زه ستاسو ډیر زیات مشکور یم۔ والسلام۔ (تالیاں)

Mr . Speaker: Sardar Muhammad Mushtaq Khan , MPA , please . (Absent). Mr. Baz Muhammad Khan, MPA, please.

جناب باز محمد خان: ما خو جی نوم نه دے درکړے د دغه د پاره۔

جناب سپیکر: داسے کار اوکړئ تاسو دا خبره چه کوئ که څه خبره کوئ نو ښه ده کنه خو دا مه وایئ چه نوم مونږ نه دے درکړے، ولے چه نوم ستاسو ما له ډپټی پارلیمانی لیډر راکړے دے۔

جناب بشیر احمد بلور (وزیر آبپاشی): پوائنټ آف آرډر۔ سپیکر صاحب! معافی غوارم چه دا زمونږ ممبران صاحبان، چه تاسو ټائم نه ورکوئ نو خفه کیږی او چه مونږ ورله ټائم اوږد کړو نو بیا دوئ خبرے نه کوی۔ پکار ده چه خبرے خو داوکړی کنه۔

جناب باز محمد خان: زه معافی غوارم چه ما تاسو ته خبره اوکړه خو بهرحال ما خو څه تیاری نه ده کړے چه زه په دے بجټ باندے څه خبره اوکړم۔ زه ستاسو ډیره شکریه ادا کوم چه تاسو ما له وخت راکړو۔

جناب نجم الدین: پوائنټ آف آرډر، سر۔ زما مطلب دا دے چه دوئ ته په بجټ باندے څه معلوم نه دی نو څه اووائی؟ په بجټ کښ څه شته دے نه، د دوئ سره څه دی؟ سر! زما سره یو زیاتے شوے دے، زما دا تقریر به د لږ

روستو کړے وے او یا ما له بیا ټائم راکړئ۔ دوئ ډیرے خبرے اوکړے چه جواب نے ورکړم۔

Mr. Speaker: Mian Muzafar Shah. Absent. Janab Bashir Khan Uma rzai, please.

جناب پیر محمد خان، سپیکر صاحب! تاسو میاں مظفر شاه خان اووے نو "میاں" او "خان" دواړه یو ځائے نه وی یا میاں صاحب وی او یا خان صاحب وی۔

جناب محمد بشیر خان، ستا د دے پیرزوئے جی ډیره ډیره مننه۔

جناب سپیکر، ارباب ایوب جان خان۔

ارباب محمد ایوب جان، جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو ډیر زیات مشکور یم چه تاسو ما ته ټائم راکړو او موقع راکړه چه زه د خپل خیالاتو اظهار اوکړم۔ خو ښکه چه باز محمد خان اووے چه ما ته خو پته نشته، نو پکار دا ده چه کوم لسټ تاسو ته درځی یا حاجی عدیل صاحب چه کوم نومونه ورکوی چه مونږ ته اووائی چه مونږه هم تیاری کوؤ دے سپلیمنټری بجټ ته یا بجټ ته۔ جناب سپیکر صاحب! سپلیمنټری بجټ دے ځل چه کوم پیش کړے شو، هغه ښکه ښه دے چه زه دلته د 1985 نه تر 1997 پورے ممبر یمه او تقریباً څه باره، چوده سپلیمنټری بجټ څما مخامخ پاس شو خو جناب سپیکر صاحب، هر یو سپلیمنټری بجټ کښې د اخراجاتو اضافه کیږی' جناب سپیکر صاحب، دا رومبئے ځل دے چه دے سپلیمنټری بجټ کښې تقریباً 6.526 نه کمی راغله او 2.800 ته تقریباً څه ایک ارب او دس کروړ روپو نه خرچه کمه شوه۔ جناب سپیکر صاحب، دا څه دی؟ This is a good financial management, this is a good governance ښکه جناب عالی، که تاسو Inflation rate اوګورئ،

Devaluation rate ته اوګورئ نو دا يوه ضروري خبره وه چه زمونږ سپلمنټري بجټ کښې اضافه شوے وے خو

It is for the first time in fifty years Mr. Speaker Sir, the Leader of the House has shown to the people that we have also got the capability of good financial management. So this is the proof of good financial management.

چه مونږ په دے درے څلور مياشتو کښې جناب عالي، تقريباً ايک ارب او دس کروړ روپو په سپلمنټري بجټ کښې کمے راوستے دے۔ جناب سپيکر صاحب، 1985-86 کښې چه کله مارشل لاء لرے شوه نو زمونږ د دے هاؤس يو روايت وو يا زمونږ د ممبرانو دا خواهش وو چه ضلعے جوړے شي زمونږ صوبه سرحد کښې۔ کوم وخت چه کوم ډيمانډ وو هغه خو به کيدو خو هغے وخت کښې ايکسائز اينډ ټيکسيشن او ريونيو منسټر چه به کله هر يو ضلع چه به حکومت منظوري ورکوله نو تحصيل نه چه به ضلع جوړيده، نو بيس کروړ روپے هغے وخت کښې په دے باندے به لګيدے۔ هغه روايت تر اوسه پورے روان دے۔ دا ړومبنے سپلمنټري بجټ دے چه مونږه جناب سپيکر صاحب، تاسو هم اوګورئ دا نوے ضلعے او سب ډويژنونه او ډويژنونه چه جوړيږي نو په دے باندے بے تحاشه پيسے لګي جي نو دا ړومبنے ځل دے چه سپليمنټري بجټ کښې هغه Non-developmental expenditure چه دي، هغه Reflect شوي نه دي دلته۔ ځکه جناب سپيکر صاحب، تاسو زمونږه مشران يئ او د علاقے په سطح هم ته زما مشر رور يے، يو Elected Member يے جناب سپيکر صاحب، ته And you are a popular man in your own area,

به تحصيل غواړے، ته به ضلع غواړے که ته به د خپلے حلقے د پاره به يو هسپتال غواړے، يو ټيکنيکل کالج به غواړے، يو باړے باندے به پل غواړے؟ کوم چه تا شروع کړے دے .And it is very good د ضلع نه هغه پل ښه دے چه د خلقو پرے آمد و رفت لګيا دے کيږی حالانکه ګزشته دورکښ يو ممبر وو نو هغه خپل کورته په څلور کروړه روپو باندے، صرف خپل کورته يو پل جوړ کړے وو خو زه دلته ړومبنی ځل باندے سپلمنټری بجټ کښ، دا ړومبنے ځل دے چه Non-developmental expenditure اضلاع د پاره يا سب ډويژنو د پاره نه دی ايښودے شوی۔ جناب سپيکر صاحب! زما ډيرو رونړو په دے باندے اعتراض اوکړو چه موني 250 million rupees د سټيټ بينک نه Overdrafting کړے دے، جناب، دا خو يو Soft loan وو او د مارک اپ هغه شرح نه وه او حالانکه دا خو يو نيچرل خبره ده چه کوم موني ته اين ايف سی ايوارډ يا بل څه راځی نو هغه دومره ليټ راځی چه We have to take overdraft from the State Bank. خو هغه Overdrafting چه کوم شوے دے، هغه دومره دغه نه وو جی، دويم نمبر ګزشته اے ډی پی تاسو اوګوریٰ، دلته ډير زمونږ دوستان ناست دی، تير شوی دورکښ چه بجټ پاس شوے دے يا اے ډی پی کښ Reflect شوے دے، هاؤس چه کوم بجټ پاس کړے دے نو بجټ کښ يا اے ډی پی کښ مثلاً سل سکيمونه به وو نو د هغے د پاره به هغه پيسے کيښودلے شوے چه دا دومره دومره پيسے دی خو چه کله به بجټ اجلاس ختم شو نو د سل سکيمونو په ځائے به دوه سوه، درے سوه، پنځه سوه سکيمونه شروع شو نو د هغے نتيجه به جناب سپيکر صاحب، څه وه؟ پيسے خو هم هغه هومره وے، پيسے خو که فرض کړه ته د دس ارب

روپو اے ډی پی جوړوے او هغے Against ته سل سکیمونه کوے او بیا هم هغه دس ارب روپو باندے که ته پینځه سوه یا شپږ سوه سکیمونه جوړوے سپیکر صاحب، نو هغه سکیمونه به څومره ټائم اخلی؟ You will divide it five hundred time more نو هغه سکیم چه کوم په درے کالو کښې به Complete کیږی هغه سکیم تقریباً لس کالو کښې به Complete کیږی۔ دے د پاره چه د صوبے ترقی چه په درے کالو کښې به سر ته رسی، هغه Linger on شوه Fourteen years and twenty years ، دے خله For the first time که تاسو دا ضمنی بجټ اوګورئ جناب سپیکر صاحب، نو دے کښې د N.F.C. د Recommendations and suggetions لاندے دا بجټ محدود کړے شوے دے۔ چه دے خل مونږه کوم بجټ پاس کړو او چه کوم سکیمونه بجټ کښې Reflect شوی دی، هم هغه به کیږی، Un-approved ADP Schemes به نه کیږی، ولے جناب چه بیا صوبے ته نقصان رسی۔ نو دا یو ډیره ښه طریقه ده ولے چه جناب سپیکر، چه څومره د سړی څادر وی هم هغه هومره به یو سړے خپلے پښے غزوی۔ دے ایوارډ کښې زه هاؤس ته، آنریبل ممبرانو ته او لیډر آف دی هاؤس ته مبارکبادی ورکوم چه تا یو سپلیمنټری بجټ، دلته کښې زما نه فګرز هیر شول، سپلیمنټری بجټ کښې هغوی Quote کړی دی خو د N.F.C. recommendations د لاندے دا بجټ منظور کړے دے او هغے سره زمونږ دا امید جوړ شو چه څومره زمونږ څادر دے، هم هغه هومره به مونږ پښے غزوؤ او انشاء الله تعالیٰ زمونږ چه کوم کارونه دی، هغه به بروقت کیږی۔ آخر کښې جناب عالی، یوه خبره ده چه د اوړو کرائسس وو او دے کښې زمونږ سپلیمنټری بجټ باندے ډیر زیات بوجھ راغلے دے۔ تاسو که

دے سپلیمنٹری بجٹ کښې اوګورئ نو مونږه پنشن ورکوؤ، تنخواګانے ورکوؤ یا د غنمو سبسډی یا د غنم Carriage هغه هم ورکوؤ خو دے خله جناب سپیکر صاحب، آیا بحران چه راغلے وو که دا بحران نه وے نو د ایک ارب، دس کروړ روپو مونږه چه کوم کمے راوستے وو دے خراب حالاتو کښې نو زما دا امید وو چه زمونږه دا بچت به په سپلیمنټری بجټ کښې تقریباً ډیړه، دو ارب روپو نه راغلے وو۔ جناب سپیکر صاحب، زه ستاسو ډیر زیات مشکور یم او زه ستاسو شکریه ادا کوم چه تاسو ما ته موقع راکړه۔

جناب پیر محمد خان، جناب سپیکر صاحب! ارباب صاحب ډیر زیات قابل سړے دے خو د تیر حکومت کارکردګۍ باره کښې ئے مونږه پوهه نه کړو چه هغه ښه وه که بده وه۔

جناب سپیکر، جناب محمد ایوب خان آفریدی، پلیز۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، شکریہ۔ سپیکر سر! میں آپ کا بے حد مشکور ہوں۔ جناب سپیکر! جہاں تک ضمنی بجٹ کا تعلق ہے، اس سے پہلے جو بجٹ پیش کیا گیا 1997-98 کا، اس سے لیکر ضمنی تک بجٹ جو کارروائی ہوتی رہی ہے، اپوزیشن کے بھائی این ایف سی ایوارڈ پر زیادہ بحث کرتے رہے ہیں اور بجٹ پر کم۔ آج محسن علی خان صاحب بھی نہیں ہیں اور میرا خیال ہے کہ انہوں نے چھٹی کی درخواست بھی نہیں دی ہے۔ آپ نے جو مہربانی کی ہے اپوزیشن کے بھائیوں پر، تو اس کیلئے ہم آپ کے مشکور ہیں۔ آپ نے اس -----

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر ہے۔ جناب سپیکر! جب ہمارے معزز اراکین آپ کے اور مقرر کے درمیان سے گزرتے ہیں تو ایک طریقہ کار کے، اس کی ممانعت ہے اور دوسرا یہ رولز کے بھی خلاف ہے تو اس سلسلے میں عرض ہے کہ اگر آپ

سب کو ایک دفعہ پھر یاد دلا دیں تاکہ معزز اراکین تھوڑا احتیاط سے کام لیں۔ شکریہ۔

جناب سپیکر: میرا خیال ہے کہ میں نے کل بھی یاد دلایا تھا۔ اب روزانہ' روزانہ هغه د فارسئ مثال ما له نه راځي، هغه پریس والا د پوره کړي، عاقلانو د پاره یوه اشاره هم کافي وي، زه نور څه اوکړم؟ د دے د پاره زه نور څه نه شم وئیلے۔ بار بار د رولز خلاف ورزی کول، خیر بهرکیف بعض وخت ضرورت اهم وي نو د هغے څه ممانعت نشته خو هسے پکار ده چه د هاؤس Decorum په ښه طریقے سره، صرف دا نه ده چه هاؤس کښې د خوشګوار ماحول هم وي، یو بل به Accommodate کوؤ، خو د رولز احترام ستاسو ښائست دے۔ ستاسو د ممبرانو صاحبانو ښائست دے۔ تاسو د خپل هاؤس Decorum پخپله اوساتئ۔

Thank you very much.

جناب محمد ایوب خان آفریدی: سر! یہ اس صوبے کی روایت بھی ہے کہ ہمیشہ مشران، مشرجو ہوتا ہے وہ کشر کا خیال رکھتا ہے۔ آپ اس ہاؤس کے Custodian ہیں' آپ نے اپوزیشن کو اس لحاظ سے کہ ان کی تعداد کم ہے' وقت بھی دیا لیکن میں یہ کہوں گا کہ جو حقائق تھے اس بجٹ کے حوالے سے' اگر وہ اس کی تعریف بھی کر دیتے تو میرے خیال میں بہتر ہوتا۔ این ایف سی ایوارڈ کی یہاں پر بات ہوئی ہے تو میں ضرور یہ جسارت کروں گا کہ 1973 کا آئین جس وقت بن رہا تھا اور جسے متفقہ آئین کہتے ہیں تو میں اس حوالے سے خان عبدالولی خان صاحب کو بھی مبارکباد پیش کرتا ہوں کہ جنہوں نے پہلی دفعہ جب آئین بن رہا تھا تو صوبائی حقوق کی بات کی' اسے آئین میں Endorse کرایا اور اس کے بعد انہوں نے دستخط کیے۔ 1985 میں جب الیکشن ہوئے تو انہیں بھی غیر جماعتی الیکشن کہا جا رہا تھا لیکن جب 1973 کا آئین بن رہا تھا تو جس پارٹی کے اس وقت سربراہ وزیر اعظم تھے' اسی پارٹی کی حکومت بھی رہی۔ آج اسی پارٹی کی اپوزیشن نے بجٹ

پرتنقید بھی کی اور زیادہ وقت این ایف سی ایوارڈ پر لگایا لیکن وہ این ایف سی ایوارڈ جب ہمیں ملا تو آج اس صوبے میں ایک مظبوط مخلوط حکومت قائم ہے جو اے این پی اورمسلم لیگ کی ہے۔ آج وفاق میں میاں محمد نواز شریف صاحب وزیر اعظم ہیں اور انہوں نے پہلی دفعہ اس صوبے کو 1973 کے آئین کے تحت حقوق دیے۔ این ایف سی ایوارڈ پر ہمارا جو حق تھا، وہ انہوں نے دیا۔ تو میں یہ عرض کروں گا کہ 1973 سے لیکر 92-1991 تک یہ ایوارڈ ہوا اور اس میں میرے ایسے بھائی بھی شامل تھے، جو آج ادھر بھی ہیں اور ادھر بھی ہیں، حکومت میں بھی رہے ہیں اور اپوزیشن میں بھی رہے ہیں لیکن اس وقت نہ ان کو مارک اپ کا خیال آیا تھا، نہ اس رقم کا جو ان کو نہیں ملی۔ جناب والا! اس حکومت کو بنے ہوئے ابھی چار مہینے بھی نہیں ہوئے لیکن اس ضمنی بجٹ میں، 1990 کے بعد میں دیکھ رہا ہوں کہ پہلی دفعہ جو نظرثانی شدہ بجٹ ہے، وہ تخمینہ جات سے ایک ارب، باسٹھ لاکھ روپے کم دکھایا گیا ہے جو اس حکومت کی کارکردگی کی ایک بہترین مثال ہے۔ سر! اس کو دیکھتے ہوئے میرے اپوزیشن کے بھائی یہ بھی بھول گئے ہیں کہ تین ارب، اکتیس کروڑ روپے کی خصوصی گرانٹ وفاقی حکومت نے دی ہے اور انہوں نے اس کا کوئی ذکر نہیں کیا۔ دو ارب، پچاس کروڑ روپے ایک Soft loan ہے اور انہوں نے ایک ارب، اسی کروڑ روپے جو مارک اپ دیا ہے، وہ Loan ہے جو کہ اس شرح پر انہوں نے لیا۔ جناب سپیکر صاحب! انہوں نے تو ملازمین کا جی پی فنڈ بھی نکال کر استعمال کر لیا تھا اور اس حکومت نے تو چار ماہ میں جی پی فنڈ کی بہت سی رقم ان کو واپس کر دی ہے۔ اگر ہماری حکومت اس بجٹ کو بڑھا بھی دیتی تو ہمارے پاس ایک جواز تھا کہ جو آٹا بحران آیا تھا، اس میں بہت سبسڈی دی گئی تھی، پیسے خرچ کئے تھے لیکن انہوں نے اس کی بھی تعریف نہیں کی۔ میرے بھائی نجم الدین صاحب کہتے ہیں کہ بجٹ میں کچھ نہیں ہے۔ حضور والا! یہ فراخدلی ہے اس حکومت کی کہ جس نے ــــ ان کی کارکردگی Appointments میں

جیسی تھی، میرٹ کو انہوں نے جس طرح Violate کیا، تین سال تک اپوزیشن کے ساتھ ظلم ہوتا رہا اور سابقہ حکومت اپنے حلقوں میں تعمیراتی سکیمیں دیتی رہی لیکن اس حکومت نے یہ نہیں سوچا کہ ہم حکومتی بنچوں کو اب وہ سکیمیں دیں اور ساٹھ، ستر فیصد ان کے حلقوں میں ان کے جو کام ہوئے ہیں، ان کو روک دیا جائے۔ نہیں، ہم نے اس صوبے کی بھلائی کیلئے اور اس صوبے کے عوام کیلئے ان حلقوں میں فنڈز دیے۔ حضور! ہماری سکیمیں تو حکومتی بنچوں کی نہیں رہی ہیں کیونکہ ملک میں مالی بحران بھی ہے اور جو کچھ تھا، وہ پرانی سکیموں کو مکمل کرنے کیلئے دے دیا۔ اس دفعہ حکومت نے ایک اچھی روایت ڈالی ہے اور اچھی روایت اگر ڈالی ہے تو اس کی داد دینی چاہیئے۔ میں اپنے بھائی سے یہ کہوں گا کہ مایوس ہم نہیں ہیں، ہم پر امید ہیں۔ جب ہم الیکشن میں جاتے ہیں، حضور، آپ سے بھی لوگوں کا واسطہ پڑا ہوگا کہ لوگ کہتے تھے کہ تین پنج سالے آپ کو ووٹ دیے اور وہ تین سال ہوتے تھے۔ اب خاموش انقلاب کے ذریعے جو ایک بھاری مینڈیٹ ملا ہے تو انشاء اللہ میرے بھائی پانچ سال کے بعد عوام کے پاس جائیں گے۔ یہ ہمارا پہلا بجٹ نہیں ہے، انشاء اللہ چار بجٹ ابھی ہم اور پیش کریں گے اور ہمارے حلقوں میں اور پورے صوبے میں ترقی بھی ہوگی۔ میں نجم الدین بھائی سے کہوں گا کہ آپ کو تو شکریہ ادا کرنا چاہیئے، تنقید نہیں کرنی چاہیئے کیونکہ آپ کے حلقوں میں جو تعمیراتی کام ہو رہے ہیں، آپ کو جو Maximum funds دیے گئے ہیں تو وہ اس حکومت کی کارکردگی ہے۔ محسن صاحب بھی آ گئے ہیں، یہ وزیر خزانہ بھی رہے ہیں لیکن اس وقت ان کو مارک اپ یاد نہیں تھا، آج یہ تعریف نہیں کرتے اور مارک اپ کے پیچھے پڑ گئے ہیں تو میں ان سے یہ ضرور کہوں گا کہ اگر حکومت کی کارکردگی اچھی ہو تو اس کی تعریف بھی کر لیا کریں۔ جناب سپیکر! میں آپ کی وساطت سے پیر محمد خان صاحب سے گزارش کروں گا کہ اب ان کا نمبر آنے والا ہے، وہ تو تعریف کر دیں۔ وہ کہتے ہیں کہ سب کچھ اس نے ذبح کیا اور تنقید حکومت

پر کرتے ہیں' وہ تو کم از کم اچھی کارکردگی کی تعریف کر دیا کریں۔ سر! میں ضرور یہ گزارش کروں گا کہ جب تک میرٹ کی پالیسی کو نہیں اپنایا جائے گا' یہ ملک ترقی نہیں کرے گا۔ کسی نہ کسی نے یہ قدم اٹھانا ہے۔ اس میں ہمیں تکالیف ضرور ہوں گی لیکن جو ان کی کارکردگی ہے جس کی ہمیں ابھی تکلیف اٹھانی پڑتی ہے' ان کی اپنی کارکردگی کی وجہ سے حجم کم ہو کر چار یا پانچ تک رہ گیا ہے۔ ان حلقوں سے جن لوگوں نے مسلم لیگ یا اے این پی کے لوگوں کو Elect کیا ہے' انہوں نے وہاں غلط طریقے سے جو بھرتیاں کی ہیں تو آج وہ لوگ ہمارے پاس بھی آ رہے ہیں اور ان کو تو پھر بھی اس ملک کی عدالت نے کہہ دیا ہے کہ ان کے Ten marks زیادہ ہوں گے' اب جو ہمارے لوگ ہیں' جو اہلیت رکھتے ہیں' تو Ten marks, appointment کیلئے بہت زیادہ ہوتے ہیں حضور' ان کو تو پھر بھی Benefit مل گیا ہے' عدالتوں نے بھی Benefit دیدیا ہے' اس حکومت نے بھی Benefit دیدیا ہے۔ سکیمیں بھی ان کی رکھی گئی ہیں اور اب لوگ دوبارہ بھی ان ہی کے بھرتی ہوں گے' تو ان کو پھر تو تعریف کرنی چاہئے کہ یہ حکومت اچھی ہے اور ان کو تنقید نہیں کرنی چاہئے۔ میرے خیال میں اسی کے ساتھ بس کر لیتے ہیں۔ (ایک معزز رکن سے مخاطب ہو کر) آپ کو تکلیف ہو رہی ہے؟ اس دفعہ تو اچھا ہے کہ آپ نے میری تقریر کے Notes نہیں چرائے' میں نے Notes دیکھے ہی نہیں ہیں۔ میں نے کہا کہ احمد حسن خان' میں چرانا چاہتا ہوں' آپ کے چرا کے پھر میں نے آپ کو واپس کر دیئے۔ میں نے کہا کہ کہیں یہ نہ کہیں کہ ہم اپوزیشن میں ہیں اور سپیکر صاحب بھی مجھ سے ناراض نہ ہو جائیں اور اسلئے آج میں نے Notes دیکھے بھی نہیں' اسلئے میں آپ سے باتیں کر رہا ہوں۔ میرے خیال میں سر' بہتر یہ ہے کہ آپ گھنٹی بجائیں اور میں اسی کے ساتھ تعریف کرنا چاہتا ہوں اس حکومت کی' چیف منسٹر صاحب' ان کی کابینہ اور ان کے رفقاء کار کی کہ انشاء اللہ وہ آئندہ بھی اس سے بہترین بجٹ پیش کریں گے۔

شکریہ۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! آفریدی صاحب کچھ جذباتی ہو گئے ہیں۔ میں نے ان کے Notes چرائے نہیں تھے، میں نے ان کی وہ تقریر لے لی تھی جو ان کیلئے کسی نے لکھی تھی اور جو ان کو پڑھنی نہیں چاہئے تھی۔ سر! یہ چوری والی بات Expunge کرائیں کیونکہ میری شہرت کو نقصان پہنچ رہا ہے۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، نہیں سر، انہوں چرائی نہیں تھی بلکہ صبح اخبار میں خود دیدی تھی، اسے چھوڑیں سر۔ یہ ہوتا رہتا ہے۔ یہ میرے پڑوسی ہیں۔

جناب عبدالسبحان خان، سر! نقل را عقل باید۔

جناب سپیکر، زما دا خیال دے چه ټارټ (Tort) کښې کیس اوکړئ۔ داسے یو کیس شوے وو، Reported case دے۔ یو لارډ وو، په ډانس کښې یو جینئ ورته اووے چه "You have stolen my heart" نو هغه بیا Tort کښې په هغے دعویٰ کړے وه چه ما باندے ئے د غلا دعویٰ کړے ده۔ In window ده نو In window به زما خیال دے، د دوئ دا اراده نه وه نو دے د پاره۔ حاجی بهادر خان، دیر۔

حاجی بہادر خان، شکریه۔ سپیکر صاحب! ډیر مشکور یم -----

جناب سپیکر، تاسو پرون هم کال شوی وئ خو ستاسو داسے Peculiar حالات دی د هغه بیمارئ د وجے نه گنی ما تاسو پرون Absent لګولی وئ خو د هغے وجے نه ما تاسو له نن بیا چانس درکړو۔ بل څوک ممبر صاحب په دے اعتراض او نه کړی ولے چه پرون ستاسو نوم اغستلے شوے وو او تاسو هغه ساعت نه وے خو ستاسو حالات داسے دی چه -----

حاجی بہادر خان، زمونږ جی بیماری ده نو په هغے وجه یو پوتے هلته منده

رامنده ده- زه ډیر مشکور یم چه تاسو دوباره بیا زما نوم واغستو- د 1993 نه
زه ممبر یم، یو دوه ځله د دې اپوزیشن د دے رونړو اقتدار وو او دوئ هم
ضمنی بجټ پیش کړے وو او په هغے کښې ئې خساره ښودلے وه- اوس دا
ځل چه کوم ضمنی بجټ پیش شوے دے نو په هغے کښې اضافه شوے ده، نو زه
هغوی ته په دے خراج تحسین پیش کوم- زمونږه نجم الدین خان په سالانه
بجټ باندے خبره کوله، زه د دوئ هغه حساب دوئ ته ښائم جی چه کوم سره
په تیر وخت کښې شوے دے- دا اوس چه کومه اے ډی پی راغلے ده، د دے
بجټ په دے کښې پینځه روډونه د نجم الدین خان راغلی دی او څلور دی که
پینځه د احمد حسن خان راغلی دی- داسے پکښې د حمید خان راغلی دی-
زمونږه پکښې یو هم نشته دے او د هغے وجه دا ده چه زمونږه حکومت دا ځل
فیصله کړے ده چه مونږ به زاړه ټول سکیمونه سر ته رسوؤ او هغه به مکمل
کوؤ نو دا د دوئ هغه انصاف وو چه زمونږه په دے اے ډی پی کښې یو هم
داسے تعمیری سکیم نه دے راغلے- دا د دوئ د هغه تیر شوی حکومت د پالیسو
وجه ده- دوئ چه څومره ترقیاتی کارونه کول، هغه به ئے خپل ممبر له او د
خپل ممبر په وساطت به ئے ورکول- زه نجم الدین خان چیلنج کوم په دے
هاؤس کښې چه یا خو به دے دے بجټ ته ښه وائی، د دے بجټ به شکریه ادا
کوی او که نه داسے نه کوی نو زه خپلو وزیرانو صاحبانو ته او چیف
منسټر صاحب ته دا خواست کوم چه په دے سالانه اے ډی پی کښې چه کوم
سکیمونه اوس راغلی دی نو زه د حزب اقتدار ممبر یم، زما هغه به نجم الدین
خان واخلی او د نجم الدین خان هغه سکیمونه به ما له راکړی- زه ئے چیلنج
کوم یا خو به دے بجټ ته صحیح بجټ وائی او که صحیح ورته نه وائی نو

زه دے چیف منسټر صاحب ته او وزیرانو صاحبانو ته دا خواست کوم چه د ده په دے اے ډی پی کښې چه کوم سکیمونه راغلی دی، هغه به ما له راکوی او زما کوم سکیمونه چه راغلی دی هغه به نجم الدین خان له ورکوی۔ زما جی یو څو تجویزونه دی او دا د ضلع په سطح باندے، د حلقے په سطح باندے، زه ستاسو په وساطت باندے چیف منسټر صاحب ته خواست کوم، زمونږه جی د ضلع دیر یو اهم سکیم دے "بلامبټ ایری گیشن" چه د هغے نجم الدین خان هم هغه بله ورځ ووئنا کړے وه۔ د دے نه گیاره هزار ایکړ زمکه سیراب کیږی او زمونږه زیات زرعی مسئله په دے باندے حل کیږی۔ زه ستاسو په وساطت باندے خواست کوم، یقیناً مونږ ته دا هم علم دے چه اقتصادی بحران دے، دے وخت کښې خو داسے څه خبره نشته دے خو اوس یو پراجیکټ هلته په دیر کښې منظور شوے دے او هغه شروع کیږی نو زه دا خواست کومه چه د هغے نه د څه بندوبست اوشی ځکه چه پی سی۔ون او ښه بد هر څه ئے تیار دی، صرف هغه روپئ ویستل دی ورله۔ بل زما په حلقه کښې شاهی ثمر باغ روډ وو او ستاسو به په خیال کښې وی چه ما به دلته کښې بار بار وینا کوله، هغه د 1993-94 اے ډی پی کښې راغلے وو او بیا شیر پاؤ خان راغے، صابر شاه حکومت هم ختم شو، هغه ئے ډراپ کړو او هغه پیسے ئے بل ځائے ته ورکړے۔ ستاسو په وساطت باندے زه دا درخواست کوم چه په دغه سکیم باندے څه عمل درآمد اوکړی۔ بل زمونږه گیاره هزار لائن، هلته کښې تینتیس هزار لائن دے د بجلی، گیاره هزار تقریباً د معیارو پورے Complete شوے دے خو باقی خلقو ته ډیر زیات تکلیف دے، نو زه ستاسو په وساطت باندے خواست کوم چیف منسټر صاحب ته چه د دغے څه بندوبست اوکړی او د

هغې د ټرانسفارمرو هم څه غم راله اوکړی- بل د تیمرګرې په خزانې پل باندې ډیر لوئې رش دې او خلقو ته ډیر زیات تکلیف دې- دې سره لار هم ډیره نژدې کیږی او په دې مین روډ باندې تقریباً سوله کلو میټر کم والې راځی نو زه دا درخواست کوم چه په خزانه باندې یو پل اوتړلې شی- هغه خلقو ته به ترې ډیر زیات سهولت شی- دا درې کاله چه زما د ممبرئ شوی دی نو زما په علاقه کښې یو داسې کار نه دې شوې چه په هغې باندې هغه خلقو ته څه نه څه سهولت رسیدلې وی- ستاسو په وساطت باندې زه درخواست کوم چه زمونږه ډیرې زمکې خوړونو او سیندونو اوړی دی، نو د حفاظتی بندونو زه خواست کوم چه دغلته اوشی- داسې ټیوب ویلې او ډګ ویلې هم ډیرې زیاتې کامیابې دی که داسې څه طریقه کار اوشی چه هغه خلق ترې څه زرعی فائده واخلی- زما په حلقه کښې جی ایک سو پینتالیس کلی د بجلئ نه محرومه دی، یو سل، پینځه څلویښت کلی د بجلئ نه محرومه دی، ستاسو په وساطت باندې زه دا درخواست کوم چه د هغې څه نه څه بندوبست چیف منسټر صاحب اوکړی او داسې روډونه دی چه هغه کچه دی او ډیر داسې خایونه دی چه هغې ته روډونه نشته دې او په شلونو میلونو باندې خلق پیدل ځی راځی- بل جی زما په حلقه کښې د جینکو مډل سکولونه کم دی، د هر سکول په مینځ کښې شپږ او اته کلومیټره لار وی او په اکثر ځایونو کښې لس کلومیټره، دولس کلومیټره لار وی لکه مسکینې شاه، دامتل، شاهی درانګال، ماځئ، خزانه، دیاروڼ او داسې ډیر، دا تقریباً پنځلس داسې ځایونه دی چه په هغې کښې لس، دولس کلومیټره فاصله ده- چه کله جینکئ پنځم ته اورسی نو بس بیا سبق په مینځ کښې پاتې شی- نو ستاسو په وساطت باندې زه

د چیف منسټر صاحب نه دا مطالبه کوم چه د دے راله څه نه څه بندوبست اوکړی- په تیر شوی درے کالو کښې خو زمونږه علاقے ته هیڅ داسے کار نه دے شوے چه هغه په علاقے کښې ښکاره وی نو ستاسو په وساطت باندے زه دا درخواست کومه چه په دے اے ډی پی کښې چه کومه راغلے ده او چه څنګه د نجم الدین خان، د احمد حسن خان یا د حمید خان او یا د هاشم خان دی نو زه دا درخواست کومه چه هم دغه هومره پیسو مساوی بندوبست د ورسره ما له هم اوکړی- د نجم الدین خان نه دا جواب غواړم چه یا به اوس پاسیږی او د دے بجټ به شکریه ادا کوی چه کوم پیش شوے دے او چه دا نه وی نو زه ستاسو په وساطت دا خواست کومه چیف منسټر صاحب ته او متعلقه وزیرانو صاحبانو ته چه زما هغه سالانه کوم ترقیاتی کارونه چه راغلی دی، هغه به نجم الدین خان له ورکوی او د نجم الدین خان هغه به ما له راکوی- ډیره مهربانی او شکریه-

Mr. Najmuddin: Janab Speaker! personal explanation -----

جناب سپیکر: نجم الدین خان! یو منټ وخت درکومه-

جناب نجم الدین: سر! دوه منټه راکړئ-

جناب سپیکر: روهبے زما یوه خبره واورئ، بالکل به ټائم درکوم- داسے کار دے چه یو خو د بعضے بعضے ممبرانو صاحبانو ما پرون نومونه اغستے وو، هغوی غیر حاضر وو او اوس د هغوی چټونه راروان دی- بله م دا نوټ کړه چه بعضے بعضے ممبران صاحبان خپل نمبر تیر کړی نو بیا روستو پکښې بل له چیلنج ورکوی نو بیا پکښې د Personal explanation ضروت هم وی نو زما هم مجبوری شی چه په Personal explanation باندے به ورله ټائم ورکوم-

نو مهرباني اوکړئ، خپل ټائم خو تاسو واخلئ خو نور ممبران پاتے کیږي او چه پاتے شي نو هسے هم را نه ډیر خفه دي او زما څه قصورنه وي۔ هغوي د تاسو سهنمبالوي۔ روره زه خو به درله بالکل د قانون په مطابق په Personal explanation هم ټائم درکوم او په پوائنټ آف آرډرهم۔ ما نن بالکل غږ نه دے کړے چه څه مو خوښه وي کوئ خو بیا ما نه ګله مه کوئ چه مونږ له هغه ټائم نه راکوي۔ چه په کومه ورخ باندے آواز اوشي نو تاسو موجود نه يئ۔ ټهيک ده که يو ممبر د چهټئ درخواست راليګلے وي او ما تے د چهټئ په ورخ نوم اغستے وي نو هغه د ما ته اووائي۔ چه هاؤس شروع وي او ستاسو د چهټئ درخواست هم نه وي نو دا بيا ستاسو ډيوټي ده چه تاسو به په هاؤس کښ موجود ناست يئ۔ بالکل به موجود ناست يئ او که بيا نه يئ، بهرکيف زه کوشش کوم که ټائم ملاؤ شو نو چه د کومو ممبرانو آوازشوے وو او پاتے شوي دي نو هغوي له به ټائم ورکوم۔ خو لږه مهرباني اوکړئ چه نن په سپليمنټري بجټ د ډسکشن آخري ورخ ده او چه نن چيف منسټر صاحب د هغے جواب هم ورکړي او دا د دے د پاره، ستاسو د سهولت د پاره، تاسو ټول خفه کيدئ چه د اتوار چهټي نے مونږ له را نه کړه نو صبا درله چهټي درکوم چه لږ آرام اوکړئ او د خلقو نه څه خبرے واورئ۔ (تالياں) نو اوس نجم الدين خان مهرباني اوکړئ دا خپل Personal explanation به لږ روستو کړئ چه دا کارروائي اوشي۔ ستاسو دا خبره به ما ته ياده وي او په پوائنټ آف آرډر به پاسے او خبره به اوکړے۔

<u>جناب نجم الدين</u>: ټهيک ده جي۔ د نورو هم جوابونه دي، د هغے به هم ورکړم، د غونډو جواب به ورکړم۔

جناب سپیکر: ټھیک دہ د ټولو بہ پہ غونډہ جواب ورکړے۔ جناب طارق خان سواتی!

جناب محمد طارق خان سواتی: شکریہ، جناب سپیکر۔ جناب سپیکر! چونکہ میں کل یہاں موجود نہیں تھا لیکن پرسوں رات مجھے ریکارڈ مل گیا تھا۔ میں صرف اتنی گزارش کروں گا کہ ان تین Terms میں، میں نے دیکھا ہے کہ پہلی دفعہ ایک ایسا بجٹ پیش کیا گیا ہے جس میں علاقے کی، حلقے کی، ضلع کی اور صوبے کی ضروریات کو مدنظر رکھا گیا ہے ورنہ اس سے پہلے ہمارے فنانس منسٹر، محسن علی خان صاحب تھے اور کچھ عرصہ افتخار مہمند صاحب بھی تھے لیکن بجٹ اس ٹائپ کا آتا تھا کہ ہر حلقے میں دو کلومیٹر روڈ، آٹھ دس پرائمری سکولز، ایک واٹر سپلائی سکیم اور ایک آدھ بجلی کی سکیم ملتی تھی اور جناب، متعدد بار میں نے اپنی پارلیمانی پارٹی میں یہ بات کی تھی کہ آپ براہ کرم حلقہ کی ضروریات کو مدنظر رکھ کر بجٹ بنائیں۔ میں سمجھتا ہوں کہ اس صوبے کی تاریخ میں یہ پہلا بجٹ ہے کہ جس میں حلقے کی ضروریات کو مدنظر رکھا گیا ہے۔ جہاں تک اپوزیشن کا تعلق ہے، تو کل یہ حکومت میں تھے اور ہم نے اس وقت بھی یہ بات کی تھی کہ صوبے کی ضروریات کا خیال رکھا جائے۔ جناب والا! میں یہ گزارش کروں گا کہ نجم الدین خان میرے بھائی ہیں اور محسن علی خان صاحب بھی میرے بھائی ہیں، یہ سب میرے بھائی ہیں، دوست ہیں، بزرگ ہیں اور مجھ سے زیادہ تجربہ کار ہیں لیکن جس بے دردی سے پچھلے تین سالوں میں انہوں نے ملک کو لوٹا ہے اور جو ہارس ٹریڈنگ کی ہے تو وہ لوگ آج ہائیکورٹ میں فائلیں اٹھائے پھرتے ہیں۔ جناب، وہ آپ کی مہربانیوں سے پھر رہے ہیں۔ ایک شریف آدمی جو کل تک ہمارا وزیر تھا، آج اس کے خلاف Non-bailable warrant issue ہوا ہے اور وہ اب یہ کہہ رہا ہے کہ میرا قصور یہ ہے کہ میں نے پیپلز پارٹی کا ساتھ دیا۔ میں نے کہا جی کہ پیپلز پارٹی کا قصور نہیں ہے بلکہ آپ نے ڈیڑھ کروڑ روپے کا ساتھ دیا ہے۔ تو جناب، میں یہ گزارش

کروں گا کہ اپوزیشن کو بھی یہ بات سوچنا چاہئے کہ جس وقت آپ خزانہ لوٹ رہے تھے، جس وقت آپ اس صوبے کے ساتھ ظلم کر رہے تھے، جس وقت آپ ہمارے حقوق پر ڈاکہ ڈال رہے تھے، آپ نے ملازمتیں بیچی ہیں، آپ نے ایس ای ٹی کی پوسٹوں پر چالیس سے اسی ہزار روپے تک فی پوسٹ لئے ہیں اور میں آپ کو ثبوت پیش کروں گا کہ میرے پاس ہماری پارٹی کے ایک ممبر کا بھائی آیا تھا، صوابی سے اس کا تعلق ہے، ممبر صاحب بیٹھے ہوں گے، اسے یہاں سے مانسہرہ جونیئر کلرک بھرتی کرکے بھیجا گیا تھا۔ جناب والا! یہ ڈسٹرکٹ کیڈر کی پوسٹیں ہیں۔ اسی طرح ایس ای ٹی کی پوسٹوں پر صوابی، مردان، چارسدہ اور دیر سے بھی کچھ لوگوں کو بھرتی کرکے ہزارہ بھیجا گیا اور جب ہم نے یہ مطالبہ کیا کہ آپ نے ایڈورٹائزمنٹ میں یہ لکھا ہے کہ یہ ڈویژن کی پوسٹیں ہیں تو آپ ڈویژن سے باہر کے لوگ کیوں لا رہے ہیں؟ تو جناب، ہمیں یہ جواب دیا گیا کہ ہماری حکومت ہے، ہمارے پاس اختیار ہے، ہمارے ہاتھ میں ڈنڈا ہے، ہم اپنی مرضی کریں گے اور آپ نے جو کرنا ہے، وہ کر لیں۔ تو جناب، میں سمجھتا ہوں کہ ان نامساعد حالات میں وزیر اعلیٰ صاحب نے جو بجٹ پیش کیا ہے اور اس کے بعد جو ضمنی بجٹ پیش کیا گیا ہے، تو میں سمجھتا ہوں کہ جس طرح بہادر خان صاحب نے کہا ہے کہ اگر آپ اس بجٹ سے ناراض ہیں تو آپ اپنی سکیمیں ہمیں ٹرانسفر کر دیں اور ہماری سکیمیں جو ہیں، میں سمجھتا ہوں کہ اس حکومت کی یعنی اے این پی اور مسلم لیگ کی حکومت کی ذرہ نوازی ہے ورنہ جو کچھ آپ نے ہمارے ساتھ کیا تھا تو میں یہ سمجھتا ہوں کہ اس اے ڈی پی میں اپوزیشن کے کسی ممبر کا نام نہیں ہونا چاہئے تھا لیکن پھر بھی میں سمجھتا ہوں کہ یہ مسلم لیگ اور اے۔این۔پی کا کمال ہے کہ انہوں نے آپ کو آپ کے جائز حقوق دیے ہیں۔ جناب والا! میں انہی گزارشات کے ساتھ آپ سے اجازت چاہوں گا۔ شکریہ۔

(تالیاں)

<u>جناب سپیکر</u>: حاجی عبدالرحمان خان!

حاجی عبدالرحمان خان: اعوذ باللہ من شیطٰن الرجیم۔ بِسم اللہ الرحمٰن الرحیم۔ سپیکر صاحب! ما سره د هم څه عجیبه کار اوکړو۔ خبره دا ده چه مونږ خو ستاسو د حکم تابع یو، تاسو هغه بله ورځ حکم کړے وو چه دے طرف ته خلق به تعریف کوی او د هغے طرف خلق به تنقید کوی نو اوس راته دا اووایئ که چرے هغه بیان وی نو مونږ به تعریف اوکړو چه ډیر ښه بجټ دے۔ (قہقہے)

ایک آواز: حقیقت وایئ۔

حاجی عبدالرحمان خان: نه جی، حقیقت نه شو ونیلے۔ (قہقہے) بیا ما قرآن شریف اولوستلو۔ ما هغه بله ورځ آیات ونیلی وو چه "وَ لاَ تَلْبِسُو الحَق بِالبَاطِل وَ اَنتُم تَعلَمُون" بیا مے سوچ کولو چه خدایه پاکه د دے جواب به څه کوم؟ نو بیا مے یو آیت په نظر شولو چه "وَاَطِیعُو اللّٰهَ وَاَطِیعُوالرّسُول" او "اُولِی لاَمرَ مِنکُم" نو "اُولِی لاَمرَ" خو دے دے کنه نو زړه مے په دے جوړ دے۔

جناب سپیکر: عبدالرحمان خان! ما خو داسے خبره نه وه کړے چه خا مخا۔ ما ونیل چه روایات خو داسے ښکاری چه حکومتی خلق وائی چه بجټ ډیر ښه دے او اپوزیشن والا وائی چه ډیر خراب دے۔ څه چه د په زړه وی، بالکل حق وایه او زما د طرف نه پکښ هیڅ څه نشته۔ زه چه دلته ناست یم ----

حاجی عبدالرحمان خان، مونږ خو ستاسو تابع یو او ستاسو هغه حکم منو چه هغه ستاسو په خله باندے ښه وی ----

جناب سپیکر: زه چه دلته ناست یم، بے شکه د اے این پی نمائندگی زما تر هغے پورے وه چه زه دغلته ناست ووم۔ چه په کومه ورځ باندے زه تاسو Elect کړم نو زما تاسو سره تړول هر څه ختم شو۔ زه اوس د دے ټول هاؤس یو شان سپیکر یم که هغه آزاد دی او که هغه مخالف دی ----

حاجی عبدالرحمان خان: زه خو جناب سپیکر صاحب، په دے خبره ډیره شکریه ادا کوم -----

جناب احمد حسن خان، دوئ د قرآن شریف د حکم تعمیل به کوی-

جناب بشیر احمد بلور (وزیر آبپاشی)، د پارټئ سرے د پارټئ د پالیسئ په حقله به هم خبره کوی- د پارټئ سرے د پارټئ سره Bound دے چه هغه د پارټئ د پالیسئ خبره به کوی-

جناب سپیکر، د پارټئ د پالیسئ خبرے بهر کیږی- په هاؤس کښ چه یو سړے ته جج کړے که هغه ستاسو سکه رورهم وی او ستاسو مقدمه هغه له لاړه شی نو بالکل به ئے په داسے نظر گوری چه کوم په کتاب کښ وی او په قانون کښ وی- کیدے شی چه دا خپل خوئے، ما ته پته ده، خدائے د زرجج کړی او خدائے د نه کړی چه ستاسو کیس ورله راشی نو په هغه ورځ به بیا خبر شئ چه تا سره څه کوی-

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! وزیر قانون آپ کو مشورہ دے رہے ہیں' اللہ -----

وزیر آبپاشی، ان کے ریکارڈ کیلئے کہا ہے' مشورہ نہیں دیا ہے- میں نے یہ ریکونسٹ کی ہے کہ وہ ایک پارٹی کے بندے ہیں اور پارٹی کا اپنا منشور ہے' پارٹی کے ڈسپلن میں ہے تو وہ Automatically اس پر عمل کریں-

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! عبدالرحمان خان چونکه د قرآن شریف تابع دے او تازه ترین "أولوالامر" دا دے چه په زړه ئے څه وی نو هغه به وائی، تازه ترین دا دے نو په دے به عمل اوکړے-

حاجی عبدالرحمان خان: نه، نه أولو الامر دے دے او ده مونږ ته امر کړے دے-

جناب احمد حسن خان، اوس ئے اجازت درکړے دے چه په زړه د څه خوښه وی

هغه اووایه۔

حاجی عبدالرحمان خان: نه نه، بیا دوه خبرے نه ځائیږی۔ بیا به خپله رومبنے خبره واپس اخلی، هغه ئے رومبے کړے ده۔ جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو ډیر مشکور یم۔ رښتیا خبره دا ده چه مونږ دوارو پارټئ او خاصکر مونږ همیشه د دے قوم د پاره او د دے وطن د غریب اولس د پاره قربانی ورکړے ده۔ زه به هر هغے بجټ ته ښه وایم چه هغے کښ زه د غریب د پاره څه اوینم۔ جناب سپیکر صاحب! هره یوه خبره چه کوؤ نو هغه به په دے کوؤ چه مونږ ته د باچه خان یوه لار مخے ته ده او هغه لارڅه وه؟ هغه د دے غریب اولس آبادیدل دی۔ زمونږ فکر، زمونږ هر یو شے چه دے، هغه به په دے صرف کیږی چه کومه لار مونږ ته پاتے ده چه هغه مونږه اورسوؤ۔ زه تاسو ته وایم چه نن زه د سکولونو حالت ته ګورم او نن د کلو د سکولونو حالت ته تاسو اوګورئ او بیا راشئ تاسو د پبلک سکولونو حالت اوګورئ چه په دے کښ څومره فرق دے۔ دا فرق روکول غواړی او که نه؟ جناب سپیکر صاحب! دے تراسی ممبرانو خلقو سره او غریب اولس سره وعدے کړی دی نو پکار دا ده چه مونږ په شریکه دا کوشش اوکړو چه د غریب د بچی په نصیب کښ ټاټ نشته، د هغه د بچی په نصیب کښ کرسئ نشته او بل طرف ته اوګورئ چه څه حال دے؟ آیا هغه خلق مسلمانان نه دی که دا بل طرف ته خلق مسلمانان نه دی؟ دا تضاد ولے دے؟ زه دا خبره کوم چه تر څومره مونږ نه کیدے شی چه مونږ دا فرق ختم کړو۔ دویم نمبر دا چه زه هسپتال ته لاړشم او د هسپتالونو حالت اوینم نو خدائے ګواه دے چه زما په زړه باندے یو درد راشی چه اے خدایه، هغه سړے چه د ټانګی مزدوری کوی، د کلاس فور نوکر دے او هغه دلته کښ راشی او د

ډاکټر نسخې ته مخامخ شی- زما یو زمیندار خوږ شو، د دے نن شلمه ورځ ده، زما چه څه د وسه کیدل، ما هغه له پیسے ورکړے او هغه هسپتال ته راغے- په زخم کښې ئے چینجی اوشو -----

حاجی عبدالرحمان خان، نه نه، دا داسے خبره نه ده- محسنه، هغه خبره درته کوم دا ټول ـــ ولے چه زموږ په ذهن کښې د دے غریبو هډو خاتے نشته چه دا زموږ رونړه دی- ما ته هغه ډاکټر قیصه کوله چه لوئے خلق راخی، د هغوی دوائی مفته ده، د غریب سړی د پاره دارو نشته- دا مسئلے چه کومے دی، دا په موږ باندے د ملایانو هغه خبره فرض عین ده چه د دے مخ نیوے اوکړو او د دے د پاره سوچ اوکړو- د دے د پاره عملی قدم اوچت کړو نو موږ به هله په خپل مقصد کښې کامیاب کیږو او هغه کوم تکلیفونه چه موږ تیر کړے وو، زه نن ـــ رښتیا خبره دا ده، دوئ به وائی چه دا څه وائی، زه نن د باچه خان هرے خبرے ته سلام پیش کوم، موږ دواړه ناست وو، ما ورته ونیل چه بابا! پښتون قوم د نه منی، په قلار کینه، د مرګ نه پس به د هر سړے اومنی، په ژوند د نه منی- نن حالت اوګوره، کومه خبره به چه باچه خان کوله، نن هغه ـــ د محسن نامه هسے اخلم، محسن او دغے طرف ته ټول هغه کسان چه پنځوس کاله په پاکستان کښې دوئ حکومتونه کړی دی، نن د باچه خان خبرے له راځی او وائی چه په صوبائی حقوقو باندے ډاکه غورېزدلے ده- د دوئ نه دا تپوس پکار دے چه په دے پنځوس کاله کښې خو موږ د دے ملک مخالف وو، تاسو مخالف ګنړلو او تاسو خان د دے ملک خیرخواه ګنړلو نو تاسو په دے پنځوس کاله کښې دے غریب اولس د پاره څه خیر کړے دے او د څه امید درنه کیدے شی؟ زه خپله خبره په دے دغه کوم چه موږ له پکار دا دی چه یو بل د

پښے نه نیسو او د دے غریب اولس___ خدائے حاظر و ناظر اوګنړو چه د هغے خلقو چه هغه بے وسه دی او د کومو چه وس نشته، چه د هغوی د پاره څه اوکړو- دویمه خبره دا کوم چه څومره افسرانو ته یا په دے دغه کښې که ایرکنډیشنونه دی، دا لرے کول غواړی- چه چپړاسی ته ایرکنډیشنر نشته او افسر ته شته، یو بابو ته ایرکنډیشنر نشته او افسر ته ایرکنډیشنر شته، دا ولے؟ څه وجه ده؟ آیا د دے افسر ګرمی ډیره کیږی او په دے چپړاسی باندے کار لږ دے؟ دا تضاد روکول غواړی- قسم دے چه کله نا کله چه زه دینی کتاب ګورم، زه بالکل خان ته هم ملامت وایم- تاسو فکر اوکړئ چه دا خبره ولے ده؟ تاسو میډیکل بلونه اوګورئ، د یو افسر میډیکل بل اوګورئ او د یو غریب میډیکل بل اوګورئ- مونږ دا دعویٰ څنګه کولے شو چه مونږه په دے وطن او د وطن په غریبو باندے مئین یو او د دوئ د پاره مونږ کارکول غواړو؟ د ووټ په وخت کښې ورسره دهوکه کوؤ، دروغ ورته وایو او چه ووټ ترینه واخلو او دلته راورسو نو هغوی مو هیر شی- (تالیاں) دے بل طرف ته تاسو اوګورئ، د امن امان دا مسئلے چه کومے دی دا ټولے، نن زه وایم څوک دے، پرے خفه کیږی نه؟ زه په لنډی کوتل کښې ناست ووم او د یونائیټډ نیشنز یو ډرائیور راغے، هغه ونیل چه د سیمټو یوه بورئ پرته وه، ما ټرک بوتلو راوستو خو د سیمټو هغے بوجئ له چا ګوتے ور نه اوړلے- ما راواغسته او تهانړے ته مے راوړه طالبانو له چه صاحبه د سیمټو دا بورئ په دے لار کښې پرته وه او چا نه اوچتوله، نو ما دلته راوړه- نو هغوی راته اوونیل که خارجی نه وے نو لاس به مو درنه غُوځ کړے وو- دا د سیمټو بوجئ چه د د کوم خانے نه راوړے ده، هلته ئے واپس کیږده او مالک به ئے

پخپله راخی او اوړی به ئے۔ نن هلته هغه طالبان چه مونږ ور پورے توقے کوؤ، داسے امن ئے راوستے دے چه څه شی له څوک ګوتے نشی اوړے۔ (تالیاں) او هغه اربونه روپے چه پرے زمونږ خرچ کیږی او چه کمرے ته ورننوزے نو ته به وائے چه ناوے له ورخم او یو قسم پردے ئے د خان نه تاو کړی وی او یو قسم میزونه ئے ایخی وی نو هغوی ته اووایه چه ته به د قوم څه غم اوکړے؟ ته به څه امن راولے؟ نودا ټول سپیکر صاحب، که مخلص وی او دا سم کول غواړی نو اول به ئے د خان نه سمه کړو۔ زه خو د سردارصاحب په دے یوه خبره ډیر مشکور یم چه ما ورته وئیل چه دے بینز موټر کښ مه ګرځه، نو هغه موټر ئے لرے کړو۔ اوس ټولو ته وایم، زمونږ منسټران او زمونږ وزیر اعلیٰ، دوئ به یو پهاټک یو خائے هم نه بند کوی او عوام به دوئ سره ملاؤیږی۔ دوئ که چرے دا دروازے بند کوی او عوام نه پریږدی نو دوئ بیا د دے اهل نه دی۔ دا د عوامو دور دے او د عوامو سره به دوئ رابطے ساتی او د عوامو کار به کوی۔ سپیکر صاحب! زه د خپلے حلقے، مونږ د ورسک متاثرین یو، جناب، ورسک 90 میګا واټ بجلی جوړوی، ما سوال کړے وو چه ما ته اوښایئ چه څومره دیهات، نو د پیښور ټول تحصیل، تر پیښور ښار پورے د ورسک ډیم نه متاثره شوی دی۔ صاحبه! زمونږ په زمکو کښ د تارونو لائنونه تیر شوی دی او لاندے زمکے فصل نه کوی او که اُونه پکښ کَرُو نو د بجلئ والو د لاسه اُونه نه شو کَرَلے۔ کله چه ورسک جوړیدو نو مونږ سره هغه وخت کښ د 1955-56 زمانه وه، دا لوظ شوے وو چه ستاسو بجلی به مفت وی، تاسو له به مفت بجلی درکوؤ خو تاسو یو دا د زهروګوټ تیر کړئ۔ زمکے خو به مو خرابیږی خو بجلی به مفت درکوؤ۔

صاحبه! مونږ درے فریقه وو- یو مهمند ایجنسی وه، یو خیبر ایجنسی وه او د هغے دوه ایجنسو د وجے نه غونډو ایجنسو ته بجلی مفته شوه او مونږ ته له تر اوسه پورے نه ده مفته شوے- هغه بله ورځ، زه بیا باچه خان یادووم، هغه بله ورځ سرانجام خان، چه زمونږ د سینیټ ممبر دے، راته اووئیل چه خبر یے چه مونږ سره یو ظلم کیږی؟ سرانجام خان ما ته واتی چه خبر یے چه مونږ سره ظلم کیږی نو ما ورته ونیل چه څنګه ظلم کیږی- نو ونیل ئے چه د یوے روپے یونټ بجلی چه ده، هغه څلور شی نو په یو کښ به زمونږ حق منی او درے رانه مرکزی حکومت خوری- درے رانه مرکزی حکومت خوری- په دریو کښ زمونږ حق نه منی- ایندهن چارج، سرچارج، اضافی سرچارج، دا د مرکزی حکومت شی او هغه اصل چه کوم دے، ما د ورسک نه تپوس کړے دے، زما په بجلئ باندے جناب سپیکر صاحب، په یو یونټ باندے نهه پیسے خرچ کیږی- هغه دا د اوبو بجلی ده او د اوبو هغه څرخ ئے چلوی او دا نهه پیسے د عملے تنخواګانے او خرچه ده- که مونږه اوس دا اووایو چه یو غریب سړے دے او د هغه په بل کښ هغه اضافی سرچارج او ایندهن چارج راشی او بل ئے اته سوه روپے راغے نو دے به ئے د کومے ورکوی؟ جناب سپیکر صاحب! دا ټولے خبرے داسے دی چه دے له توجه ورکول پکار دی- دا نه چه مونږ ئے دغه کوو- جناب، زه تاسو ته وایم دلته چغے شی چه زراعت- راشئ د ټولو زمیندارو تماشه اوکړئ که پټی نه خرڅوی نو زه به درله جرمانه درکړم- یو زمیندار کره د کال نه تر بل کاله پورے د پیسے دَرک نه لګی او رانیسے زمیندار- زه که تاسو ته اووایم نو تاسو به وایئ چه دا ده څومره بده خبره اوکړه- زما نه چهولو والا پټے اغستے دے- چه چهولے ئے

خرڅولے هغه زما نه پتے اغستے دے او ما پرے خرڅ کړے دے او بل طرف ته وائی چه زمیندار او جاګیردار او زمونږ په دے ټوله صوبه کښې یو جاګیردار د ما ته اوښائی چه د هغه دومره آمدن وی چه هغه پرے ترکاله پورے رسی نو زه به جرمانه ورکړم۔ تاسو راشئ دا بنګلے اوګورئ۔ چرته د یو زمیندار بنګله به مو لیدلے وی چه پتے ئے نه وی خرڅ کړے؟ چه پتی خرڅ کړی، د نیکه هغه هډوکی خرڅ کړی۔ ښه صاحبه، ته ما ته دا اوښایه، آبیانه راباندے شته، مالیه راباندے شته، د اُونے ټیکس راباندے شته، د مال مویشی ټیکس راباندے شته، عُشر راباندے شته او صاحبه د ګنو ایکسائز راباندے شته چه د چینو نه ستر روپے من ایکسائز ډیوټی اخلی۔ چه په روډ باندے خم، د هغے ټیکس زما د ګنو نه اخلی۔ کوم یو شے دے، زه نن هر څه منم خو نور ټیکسونه معاف کړئ او دا کوم ایګریکلچر ټیکس چه راباندے لګوئ نو یو راباندے اولګوئ او نور معاف کړئ۔ (تالیاں) زه به ئے د کومه ورکوم؟ که په دے خوشحالیږئ۔ مونږ یو خلے جیل ته تلو، د هرې پور په ډیوډهئ کښې ئے هغه واوا ته اوونیل چه ته لینډ لارډ یے؟ هغه ونیل لارډ یمه، لینډ نشته۔ ونیل ئے چه صرف لارډ یم۔ جناب سپیکر صاحب! مونږ په زړه کښې په یو بل ښه پوهیږو۔ زه وایم چه زمونږ دا موجوده حکومت هم ګهپلے لګوی، خفه کیږئ مه۔ د پاکستان د جوړیدو نه پس هر چا سره حساب کتاب پکار دے چه ته څه وے او څه شوے؟ (تالیاں) او څومره د دے حکومت له ټیکس ورکړے دے؟ ټیکس چوران ډیر دی۔ د ټیکس چور ډیر دی صاحبه۔ دا سمول غواړی۔ مونږه چه حساب کتاب کوؤ، زه وزیر اعلیٰ ته، نوازشریف ته، ټولو ته وایم چه د پاکستان د جوړیدو نه پس هر چا سره حساب کتاب پکار دے او صحیح

حساب کتاب پکار دے چه ته څه وے او څه شوے؟ دا نه چه ته په بنګله اولیکے چه "هذا من فضل ربی"۔ دا ولے نه لیکی چه "هذا چوری چوری"۔ لهٰذا دے ته سنجیدګی پکار ده او که دا ملک او خپله صوبه ښه کول غواړئ او د غریب ژوند ښه کول غواړئ نو یاد اولرئ، دا به په ریکارډ راشی که تاسو دے خلقو حلال نه کړئ نو زما نامه بدله کړئ۔ دے ته مو څان تیارکړے دے چه واتی "قبر جونه ګشت" زمونږ خو به دا سپینے جامے وی، په مینځ کښ خو به راسره څه نه وی۔ یره سپیکر صاحب، وخت خو مے ډیر واغستلو خو یو منټ را له راکړئ۔ سابقه سپیکر، مسعود کوثر راته خبره کوله، ونیل ئے چه په پچارو کښ روان وومه، هغه وخت کښ هغه زمونږ سپیکر وو۔ وئیل ئے چه یو دوه کسه راته اودریدل، ما ورله لفټ ورکړلو نو چه لږ اخوا لاړو نو هغه یو راته په سر باندے تماچه کیخوده او ونیل ئے چه پیسے راوباسه۔ نو زما په جیب کښ د سَلو یو نوټ وو۔ ما ورته وئیل چه ما سره خو بس دا یو د سَلو نوټ دے نو هغه هغے بل ته اووئیل چه او ئے وهه۔ ګرځی په پچارو کښ او په جیب کښ د سَلو لوټ ګرځوی۔ نو مونږ هم دا سپینے جامے اغوستے دی۔ مونږ به هم دے ټیکس چورانو سره حلال کیږو خو څه به راسره نه وی۔ نو مسعود کوثر وئیل چه زه اوس په جیب کښ د پنځو سو نوټ غلو له ګرځوم۔ جناب سپیکر صاحب! خدائے حاظر و ناظر ګنړل پکار دی او هر سړے په دروغو هم پوهیږی او په بے ایمانئ هم پوهیږئ۔ خدائے وائی چه "زه تا ته د مرے د رګ نه هم ډیر نیزدے یم"۔ د فارسئ دا شعر مے پخوا هم وئیلی وو او بیا به ئے هم، ډیرے خبرے مے په زړه کښ دی وائی۔

خجله کس که رفت و کار نه ساخت :: رفت و منزل به دیگرے برداخت

دے شعر باندے زہ ـــ نورے زما د حلقے هغه د بجلئ ـــ جناب سپیکر صاحب! د سیندونو په مینځ کښې یو حلقه ده او د پاکستان د جوړیدو نه پس پکښې پل نشته او خلق په کشتو کښې ځي راځي- زنانه که د بال بچ بیماره وه نو هم ئے په کشتئ کښې راوړي- ستاسو په وساطت، نو هغه جګړا هم ـــ دغه خلق دي چه داملک دوئ لوټ کړے دے خکه وایم چه دوئ سره د حساب کتاب اوشي- نن چه هغه پهلوانان خان ښاني نو دا ملک هم دوئ لوټ کړے دے- مونږ خو نه دے لوټ کړے- مونږ خو په قیدونو کښې پراته وو- مونږ خو په جیلونو کښې پراته وو- ملک خو دوئ لوټ کړے دے- بس زه ستاسو ډیره شکریه ادا کوم او د خپلو ملګرو ډیره شکریه ادا کوم چه زه خو یو دیهاتي سړے یمه او زما خبرے ئے ډیرے په غور واوریدے- (تالیاں) زه ستاسو ډیره شکریه ادا کوم او خدائے پاک ته سوال کوم چه خدایه، مونږ له توفیق راکړے چه د دے غریب اولس خدمت اوکړو- (تالیاں)

Mr. Speaker: Thank you. Sardar Ghulam Nabi Sahib, please.

سردار غلام نبی: جناب سپیکر صاحب! Revised Budget پر بہت سی باتیں اپوزیشن نے کیں اور زیادہ تر Slogan mongering کی باتیں ہوئی ہیں۔ اگر وہ حقیقت دیکھتے اور تعصب کا پردہ اپنی آنکھوں سے اٹھا لیتے تو یقینی بات ہے کہ وہ یہ کہتے کہ یہ سب سے اچھا بجٹ ہے۔ جیسا کہ جناب وزیر اعلیٰ صاحب نے اپنی تقریر میں کہا کہ انہوں نے اپنے Revised expenditure سے 1996-97 میں بچت کی جو ایک کروڑ، تینتالیس لاکھ روپے تھی اور یہ اس صوبے کی ہسٹری میں پہلی دفعہ ہوا ہے اور یہی ایک عمل اپوزیشن کیلئے کافی تھا کہ وہ اگر دل سے نہیں تو اوپر سے کہہ دیتے کہ یہ بڑی قابل تحسین بات ہے۔

یہ اپنی طرف دیکھیں، وہ کوزے نے چھانی سے کہا کہ تم میں سوراخ ہیں، تو یہ ایسی بات ہے۔ انہوں نے کیا کیا ہے؟ جناب سپیکر صاحب! اب میں Facts پر بات کروں گا۔ یہ کوئی پولیٹیکل تقریر نہیں ہے، یہ Facts کی تقریر ہے۔ جس وقت ہم نے چارج لیا، میرے خیال میں 19 فروری تھی، تو انہوں نے 2.4 بلین سٹیٹ بینک سے اوور ڈرافٹ لیا ہوا تھا، دو ارب، چالیس کروڑ اور یہ بھی اس ملک اور صوبے کی تاریخ کا ایک حصہ ہے کہ اتنا بڑا اوور ڈرافٹ کبھی کسی حکومت نے نہیں لیا تھا۔ یہ بیٹھے ہوئے ہیں، میں دیکھتا ہوں، یہ کیسے جواب دیں گے؟ ان کے پاس کوئی جواب نہیں ہے۔ یہ اوور ڈرافٹ کس لئے لیا گیا؟ یہ انہوں نے اپنی عیاشیوں کیلئے لیا، فضول خرچی کیلئے لیا۔ جناب سپیکر صاحب! یہ اس رقم کے علاوہ ہے جو انہوں نے، جناب، انہوں نے کسی کو بھی نہیں چھوڑا ہے، انہوں نے Semi-Government کی جو کارپوریشنز تھیں، ان کو بھی لوٹا ہے۔ اے ڈی اے سے انہوں نے پیسے لئے ہیں اور وہ کھا گئے ہیں۔ SHYDO سے انہوں نے پیسے لئے ہیں۔ جناب سپیکر صاحب! SHYDO سے زیادہ اہمیت کس محکمہ کی ہوسکتی ہے کہ ہمارے پاس ایک Potential موجود ہے؟ چاہئے تھا کہ ہم الیکٹرسٹی جنریشن پر یہ پیسہ لگاتے لیکن انہوں نے SHYDO سے پیسے لیے۔ پھر انہوں نے ایجوکیشن فاونڈیشن سے پیسے لئے۔ کس کو انکار ہو سکتا ہے کہ اس وقت ہماری ایجوکیشن کا کیا برا حال ہے اور ہمارا Literacy percentage کتنا ڈاؤن ہے اور انہوں نے ایجوکیشن پر بھی کوئی رحم نہیں کیا۔ پھر انہوں نے ہیلتھ فاونڈیشن سے پیسے لئے۔ عبدالرحمان صاحب نے بڑے جذباتی انداز میں ہماری ہیلتھ کی پوزیشن جتائی ہے۔ پھر انہوں نے جناب، ایس ڈی اے سے پیسے لئے۔ ایس ڈی اے ایک ایسا محکمہ ہے جو پچھلے کئی سالوں سے ہماری Mineral developments کے پیچھے لگا ہوا ہے۔ اس ملک میں ہمارے پاس دو بڑے Potentials ہیں، ایک SHYDO ہے اور دوسرا Minerals ہے تو انہوں نے Minerals کی بھی جان

نہیں چھوڑی، اس سے بھی انہوں نے پیسے لئے ہیں۔ جناب سپیکر صاحب! یہ بات ان کو بری لگے گی لیکن وہ رقم اس کے علاوہ ہے جو انہوں نے مہران بینک سے لی ہے۔ وزیر اعلیٰ صاحب نے اپنی تقریر میں کہا تھا کہ میں مہران بینک کی تحقیقات کروں گا۔ ہم ان سے یہ درخواست کرتے ہیں کہ وہ اس کی تحقیقات کریں اور جس آدمی نے جتنا پیسہ لیا ہے، اس سے واپس لیں۔ (تالیاں) جناب سپیکر! طارق خان صاحب نے یہاں نوکریوں کی بات کی کہ انہوں نے نوکریاں بیچی ہیں تو جناب سپیکر صاحب، انہوں نے تو پیپلز پارٹی کے اپنے ورکرز کو بھی نہیں بخشا۔ اس دن ایک لڑکا مجھے ملا تو اس سے میں نے کہا کہ یار، تم تو نوکر تھے، کیا ہوا ہے؟ تو کہنے لگا کہ جی ڈیڑھ لاکھ روپے پر نوکری لی تھی 'By birth, he is a political party worker, میں نے ڈیڑھ لاکھ روپے پر نوکری حاصل کی تھی، نئی حکومت آئی تو اس نے نکال دیا۔ میں نے اس سے کہا کہ تو بیان حلفی دے گا کہ میں نے ڈیڑھ لاکھ روپے نوکری کے دیے ہیں اور اب مجھ سے نوکری چلی گئی ہے؟ تو اس نے کہا کہ میں خلفیہ بیان دوں گا۔ جناب سپیکر! اب میں یہ بھی بتا سکتا ہوں کہ اس نے کس آدمی کو پیسے دیے ہیں لیکن یہ لوگ خفا ہو جائیں گے۔

(آوازیں: بتائیں، بتائیں۔)

سردار غلام نبی: بتاؤں! نہیں، میرے خیال میں نہیں، علیحدگی میں آپ کو بتاؤں گا۔ جناب! ان کے حالات جس قسم کے تھے، اس قسم کی حکومت ہم نے کبھی نہیں دیکھی تھی۔ حکومتیں اپنی گورنمنٹ کی Properties کو Secure کرتی ہیں۔ حکومت کی Properties ان کا زیور ہوتی ہیں۔ جناب سپیکر! یہ لوگ تھیا گلی گئے، ان کو وہ جگہ بہت پسند آئی، سی اینڈ ڈبلیو ریسٹ ہاؤس میں رہے، وہ ریسٹ ہاؤس ان کو بہت زیادہ پسند آیا تو انہوں نے کہا کہ کسی نہ کسی طرح سے اس پر قبضہ کرو۔ (قہقہے) جناب سپیکر! ایک بارگین ہوا سات لاکھ روپے کا، انہوں نے ایک فرنٹ مین پیدا کیا، فرنٹ مین پر سی اینڈ

ڈبلیو کا ریسٹ ہاؤس بچا گیا اور سپیکر صاحب، میں یہ بات ریکارڈ پر لانا چاہتا ہوں کہ وہ پیسہ بھی انہوں نے اپنی جیب سے نہیں دیا تھا بلکہ وہ پیسہ ایگزیکٹیو انجینیئر نے اپنی جیب سے Deposit کیا تھا۔ تو یہ تو ان کے حالات تھے اور اب یہ ہمارے بجٹ اور ہماری باتوں پر اعتراضات کرتے ہیں۔ میں یہ مطالبہ کرتا ہوں کہ وہ ریسٹ ہاؤس واپس لیا جائے اور میرا خیال ہے کہ وہ ریسٹ ہاؤس واپس لے لیا گیا ہے۔ شکر ہے جناب، کہ اس حکومت نے اس زیادتی کو تو ختم کیا ہے۔ جناب سپیکر! ان حالات میں جب کہ 2.4 بلین کا اوورڈرافٹ تھا تو 115 دن کی آپ ہماری کارکردگی دیکھیں۔ یہ لوگ تو 1970 سے آئے ہوئے ہیں اور ان کی کارکردگی ہمارے سامنے ہے۔ 115 دن میں ہمارے وزیر اعلیٰ نے یہ کارکردگی دکھائی کہ اس میں سے ــــ جو عیاشی انہوں نے 2.4 بلین میں کی تھی، 1.8 ملین ہم نے سٹیٹ بینک کو واپس کر دیے ہیں اور یہ صرف 115 دنوں کا کارنامہ تھا۔ جناب سپیکر! اب یہ سن نہیں رہے ہیں۔ انہیں چاہئے کہ یہ اس کا جواب دیں ----

<u>جناب سپیکر</u>، جواب والی بات پر، میں نے پہلے بھی عرض کیا ہے کہ دراصل ہر ایک اپنا اپنا مؤقف پیش کرتا ہے اور جواب والی بات جو ہے تو وہ تمام ہاؤس کا ٹائم لینا ہے۔

<u>سردار غلام نبی</u>، ٹھیک ہے جی، پھر یہ عوام کو جواب دیں۔ جناب سپیکر صاحب! جو Current expenditure and revenue expenditure ہے تو ہم نے اپنی گورنمنٹ کے سائز کو کم کیا ہے۔ جناب سپیکر صاحب! اگر یہ نہیں سنتے تو پھر آپ سے توجہ کی درخواست ہے۔ ہم نے اپنے Revenue expenditure سے سیونگ کی ہے۔ Revenue expenditure کیا ہے جناب؟ یہ ہمارا سائز آف دی گورنمنٹ ہے، اس سائز آف دی گورنمنٹ کو ہم نے گھٹایا ہے۔ ان کی پچاس کی جو پلٹن تھی وزیروں اور مشیروں کی، تو ان کو ہم نے کم کیا ہے اور دوسری جگہوں پر Non-salary expenditure پر سیونگ کی ہے۔ ہم نے پٹرول میں سیونگ کی ہے، گاڑیوں میں

سیونگ کی ہے اور یہ سیونگ کر کے ہم نے 2.2 بلین بچایا ہے اور اس 2.2 بلین کو ہم نے اے ڈی پی میں شامل کیا ہے اور وہ سکیمیں جو ان کی شروع کی ہوئی تھیں' ان کو ہم نے پایہ تکمیل تک پہنچایا ہے اور جہاں تک 97-1996 کے اے ڈی پی -----

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر! -----

سردار غلام نبی: .No 'نہیں' آپ نے اپنا کام کر دیا ہے۔

جناب سپیکر: پلیز' پلیز۔

سردار غلام نبی: میں Facts بتاتا ہوں جی۔ یہ 66-1965 کا بجٹ دیکھیں اور یہ غلط بات نہیں ہے۔ میں ذمہ دار ہوں -----

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر! 66-1965 کا بجٹ تو ایوب خان کا بجٹ تھا۔(قہقہہ)

سردار غلام نبی: نہیں' یہ 97-1996 کا بجٹ دیکھیں' تو اس میں وفاقی حکومت نے ADP کیلئے -----

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! اس قسم کی باتوں کا ہم کیا جواب دیں گے؟ جناب سپیکر صاحب! وہ تو اپنی جوانی کی بات کر رہے ہیں' اب ہم کیا کر سکتے ہیں؟

سردار غلام نبی: اے ڈی پی کا سائز جو انہوں نے ہمیں Indicate کیا تھا' It was only 43 crore rupees. ان 43 crore rupees کو بڑھا کر ہم نے اے ڈی پی کا سائز 97-1996 میں 2.6 بلین کیا اور یہ ٹوٹل بجٹ کا آٹھ پرسنٹ ہے اور ہم نے ADP میں جو Provision کی ہے' وہ نوے پرسنٹ صوبائی فنڈز ہیں۔ ہم نے نوے پرسنٹ اپنے Resources سے اے ڈی پی کو فنانس کیا ہے۔ جناب سپیکر! ہم نے جو ٹوٹل سیونگ کی ہے' تو اس میں سے 1.8 ملین ہم نے سٹیٹ بینک کو واپس کیا۔ 2.2 ملین کی سیونگ اے ڈی پی میں ڈال کر اس سے سکیمیں مکمل کیں اور 1.43 ملین جو ہے' وہ ہم نے اپنے Running expenditure میں سیونگ کی ہے جبکہ Budget estimates سے ایسا

کبھی بھی نہیں ہوا کہ بجٹ سے Revised estimate کم ہو لیکن Revised estimate کم ہوا ہے۔ تو یہ ٹوٹل سیونگ جو ہم نے دکھائی ہے، This was 5.43 million. جناب سپیکر! ہمارے سابق فنانس منسٹر، جو کئی دفعہ فنانس منسٹر رہے ہیں، ان کی ایک عجیب سی بات آپ کو بتا رہا ہوں کہ وہ کئی دنوں سے شور کر رہے ہیں کہ اس بجٹ میں جتنے بھی اعداد و شمار ہیں، وہ سب غلط ہیں اور Actual نہیں ہیں۔ جناب سپیکر صاحب! بجٹ زیادہ سے زیادہ تو First week of June میں بنا ہے، اب First week of June سے لیکر 30 جون تک جتنی بھی Provisions ہیں، وہ Estimated ہیں۔ ہم ہمیشہ، جتنے بھی بجٹ ہیں، ان کو تخمینہ جات کہتے ہیں ''Budget estimates and 'estimates کا لفظ ہر جگہ ہے۔ بجٹ کبھی Actual نہیں ہو سکتا۔ یہ تخمینہ جات 30 جون تک کے تھے۔ 30 جون کے بعد اکاونٹنٹ جنرل صاحب First Appropriation Accounts بناتے ہیں، پھر Second Appropriation Accounts بناتے ہیں اور پھر Third Appropriation Accounts بناتے ہیں۔ میرے خیال میں سابقہ فنانس منسٹر صاحب کو یہ بھی پتہ نہیں ہے کہ Appropriation Accounts کیا ہوتے ہیں؟ جناب سپیکر صاحب! آپ کو یاد ہوگا کہ پچھلے سیشن میں 1994-95 کے Appropriation Accounts اسمبلی میں پیش کیے گئے تھے، ٹھیک دو سال کے بعد۔ تو Actual figures جو ہوتے ہیں، ان پر بڑا ٹائم لگتا ہے اور انہوں نے عوام کو گمراہ کرنے کی کوشش کی ہے کہ یہ بجٹ غلط ہے اور یہ سب فگرز غلط ہیں۔ میں ان کو چیلنج کرتا ہوں جناب، کہ یہ Estimates ہیں اور بجٹ کا نام ہی Budget estimates ہے -----

Nawabzada Mohsin Ali Khan: Mr. Speaker Sir, I am on a point of personal explanation.

سردار غلام نبی، تو اس کے بعد جناب، ہمارے 1994-95 کے جو Audited accounts

اور Audit Report ہے، وہ ابھی اس اسمبلی میں پیش ہوئی ہے۔ تو میں سمجھتا ہوں کہ ان کا یہ View کہ ہم نے بجٹ غلط بنایا ہے کیونکہ اس میں Actual figures نہیں ہیں، یہ بالکل غلط ہے۔ بجٹ ہمیشہ Estimates پر ہوتا ہے اور اتنا Off record نہیں ہوتا بس زیادہ سے زیادہ پانچ یا دس پرسنٹ کا فرق ہوتا ہے۔ .Thank you very much, Sir

نوابزادہ محسن علی خان: مسٹر سپیکر سر! اگر آپ کی اجازت ہو تو I am on a point of personal explanation. جناب سپیکر صاحب! میرے خیال میں چیف صاحب ایک شریف آدمی ہیں -----

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! یہ "میرے خیال میں" کا کیا مطلب ہے؟ یہ غیر پارلیمانی الفاظ ہیں۔ وہ واقعی شریف آدمی ہیں۔ (قہقہے)

نوابزادہ محسن علی خان: نہیں، میرا خیال تھا، طوفان صاحب شریف آدمی نہیں ہیں۔ جناب سپیکر! وہ ریٹائرڈ چیف انجینئر ہیں۔ جناب سپیکر! میری گزارش یہ ہے کہ میں نے جو کچھ عرض کیا تھا، میں نے 98-1997 کی بات نہیں کی تھی، میں نے ضمنی بجٹ کی بات کی تھی جو کہ Close ہو چکا ہے۔

سردار غلام نبی: جناب سپیکر! مجھ سے غلطی ہو گئی کہ میں 97-1996 کو 96-1995 کہہ گیا، میں آگے نہیں گیا۔ بجٹ 97-1996 کا ہو یا 98-1997 کا، یہ Budget estimates ہمیشہ تخمینہ جات ہوتے ہیں -----

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر! میرے خیال میں چیف صاحب، میں نے آپ سے عرض کیا ہے کہ He remained the Chief Engineer and he has not come out of that stage as yet. دراصل حقیقت یہ ہے جناب سپیکر صاحب، کہ The re-appropriations have been closed for the year 1996-1997 when the Supplementary Budget has been presented in this House. جس وقت یہ

Then the re-appropriations are finished. The وہ Present کر لیتے ہیں
میں نے یہ کہا ہے کہ 1996-97 final accounting figures have been given.
کے جو آخری فگرز حکومت دے رہی ہے Of its expenditures, those are not
correct and Janab Speaker, I stand by. I even say this today, I will
say it tomorrow and I am willing to take this to the Privileges
Committee. I am willing to get a report of, the Accountant General
that these figures, which they have given, are totally incorrect.

جناب نجم الدین: سر! زما هم Personal explanation دے۔ هغه بهادر خان را نه اووتو ----

جناب سپیکر: نور خو ناست دی، مونږ به نے ورته Convey کړو خو لږ صبر اوکړئ۔ نن تی بریک نه کوو په یو مخ نے ختم کوو که خیر وی ساڑھے باره ایک بجے، پوهه شوے او بیا هغه چائے پرتے دی چه پرے نے نه دے هر څه درته پراته دی تیاروئے او خورے خو دا ممبران کینی چه دا خپل تقریرونه ختم کړی۔ نن چه څوک څه وائی نو او د وائی خو چه څوک پاتے نه شی۔ بعض اوقات بدقسمتے اوشی، د یو ممبر نمبر راشی، زه وایم چه دے به اوس زه کال کوم خو هغه خپل سیټ پریږدی او راشی یو منسټر سره کینی او هغه سره په ګپ شی نو بیا مجبوراً، زه خو دا ورته نه وایمه چه ته خپل سیټ له خه او تا ته آواز کوم۔ خپل نمبر ډیر په دے وجه هم پاتے شی او بعضے نیم پکښ رو غوندے بهر ته اوځی چه نمبر ئے راشی، بیا یو شیبه پس راشی او ما ته ګوری چه یره، ما ته خو آواز نه راکوی؟ نو اوس زما خیال دے چه سید رحیم خان له به یو پینځه مینټه ورکړو او د هغے نه پس به حاجی عدیل

صاحب خبرہ اوکړی۔

جناب سید رحیم خان، جناب سپیکر صاحب! ----- (شور)

جناب سپیکر، یره، ته یوه گهنټه واخله۔ صبا پورے لگیا اوسه خو زه تاسو ته دا خبره کوم جی چه Reasonable ټائم پورے خبره کوئ، پرون مے درته آواز اوکړو نو نه وے۔ هغه ورخ مے درته آواز اوکړو، نه وے۔ په وخت کښ یے نه، بیا تاسو په پردی وخت کښ زه ایڈجسټ کوم۔

جناب سید رحیم خان، زه دروغ نه وایم، دروغ د ایمان تاوان دے۔ نوم مے نه دے ورکړے۔

جناب سپیکر، تاسو دا مسئله خپل ډپټی پارلیمانی لیډر سره حل کړئ۔ که بیا د ده لسټ راغلے نو In future, I will straightaway reject that list. تا ته ما اوونیل چه In future, I will not accept any list from any party, زه به نے Reject کوم Straightaway ۔ تاسو دا کوئ او بل خوا په ما باندے الزام لگی۔

(شور)

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! انشاء اللہ تعالیٰ، میں آن دی فلور آف دی ہاؤس یہ کہہ رہا ہوں کہ آئندہ میں ان کو کوئی لسٹ نہیں دونگا۔ یہ میری آفیشل ذمہ داری نہیں ہے بلکہ یہ میری Courtesy ہے اور اس کو اگر یہ Avail نہیں کرنا چاہتے، تو نہ کریں۔

جناب سپیکر، خئ جی، بسم اللہ کړئ۔ خبره کوئ جی۔

نوابزادہ محسن علی خان، جناب سپیکر صاحب! یہ ان کا آپس کا معاملہ ہے، پارٹی کا معاملہ ہے اور یہ باہر جا کر اسے طے کریں ۔ They should not bring dispute of the ----- party on the floor of the House.

جناب سپیکر، خئ جی بسم اللہ کړئ۔

جناب فرید خان طوفان (وزیر خوراک): جناب سپیکر صاحب! محسن صاحب وانی چه د دوئ خپل مینځ کښی مسئله ده، دوئ د کور کښی حل کړی۔ دے عاجز خو بل څوک لری نه۔ دے خو آزاد سړے دے۔ دا هم نه شی وئیلے چه زمونږ هم څه شته۔ د دوئ خو څه شته نه۔

جناب سید رحیم خان: اعوذ بالله من الشیطٰن الرجیم۔ بسم الله الرحمٰن الرحیم۔ جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو ډیر زیات مشکور یم چه تاسو ما له په دے سپلیمنټری بجټ باندے د تقریر کولو موقع راکړه۔ جناب عالی! تر اوسه پورے تاسو ته پته ده، چه زمونږ د اپوزیشن ملګرو چه څومره تقریرونه کړی دی او څومره ئے چه په تعمیری انداز کښی یا په تخریبی انداز کښی اعتراضات کړی دی، مونږ هغه ټول په سړه سینه اوریدلے دی۔ اوس مونږ دوئ ته دا درخواست کوؤ چه کله مونږ تقریر شروع کړو نو دوئ د تقریر په درمیان کښی راپاسی او زمونږ چه کوم چینل وی، هغه خراب کړی۔ لکه څنګه چه مونږه د اخلاقو مظاهره کړے وه ستاسو د فرمان مطابق، نو اوس د دوئ هم دا اخلاقی فرض دی چه دوئ د د هغے مظاهره اوکړی ----

جناب سپیکر: تاسو خپل تقریر کوئ، دوئ ته به زه نصیحت کوم، تاسو ورته څه کوئ۔

جناب سید رحیم خان: زه دا خبره کوم لکه چه دوئ دا وائی چه دا بجټ چه دے، دا متوازن بجټ نه دے او په دے کښی د غریبانانو د حقوقو خیال نه دے ساتلے شوے او په دے کښی زیات ټیکسونه لګیدلی دی او دا دی او هغه دی۔ زه دا وایم چه زمونږه وزیر اعلیٰ صاحب په دے موجوده وسائلو کښی چه مونږ د څادر نه پښے بهر ته نه دی غورزولی او هغه خزانه چه دوئ په دے درے کالو کښی

مکمل خالی کړے وه، د دے خالی خزانے باوجود چه دلته کښې کوم بجټ پیش شوے دے، دا په تاریخ کښې یو مثالی بجټ دے او زه خپل محترم وزیر اعلیٰ صاحب/ وزیر خزانه صاحب ته مبارکی ورکوم چه داسے یو مثالی بجټ په تیر شوی وخت کښې چا هم نه دے پیش کړے۔ اوس دویمه خبره دا ده جناب سپیکر صاحب، تاسو ته پته ده چه کله د نوازشریف صاحب حکومت لاړو او هغه چه هغه تعمیر وطن پروګرام شروع کړے وو او زمونږ د قومی اسمبلئ د ممبرانو چه کوم سکیمونه هغوی منظور کړی وو په تعمیر وطن فنډ کښې، نن هغه سکیمونه نیمګړی پراته دی او وران پراته دی۔ دا خکه چه تیر شوے وخت کښې زمونږ محترمے وزیر اعظمے دے ته فنډ ور نه کړو او هغه په کرړونو روپے بے خایه اولګیدے او هغه لاړے ضائع شوے۔ زه په دے ضمن کښې وزیر اعلیٰ صاحب ته داد ورکوم چه په تیر شوے وخت کښې، 94-1993 کښې یا په 95-1994 کښې یا په 96-1995 کښې، په تیر شوے وخت کښې زمونږه سابقه وزیر اعلیٰ چه په کوم انداز کښې بجټ پیش کړے وو، نو هم نن به ئے مونږ راواخلو نو په هغے کښې بل څه شے نشته خو چه څوک وزیر اعلیٰ صاحب ته تلی دی نو په CM's directive باندے ئے هغه بجټ جوړ کړے وو۔ هم دغه وجه ده چه په بونیر کښې دوه حلقے دی، یو زما پی ایف- 64 او بل د سابقه ممبر، سید اکبر خان۔ هلته کښې ئے هغه ته په تیر شوی بجټ کښې درے سوه هینډ پمپونه منظور کړے وو او ما له ئے پنځلس راکړی وو۔ دغسے په تیر وخت کښې ئے هغه ته د آبنوشئ نهه سکیمونه چه د CM's directives په هغے کښې وو، هغه ته ئے ورکړی وو او ما ته ئے صرف دوه سکیمونه په مشکله سره راکړی وو۔ بل دویّ د ملاکنډ پیکج خبره اوکړه جناب والا، نو

زه ستاسو په خائے د دوئ نه دا تپوس کوم چه په بونیر کښ یا په نورو حلقو کښ، چه په کومو حلقو کښ د اپوزیشن ممبران وو، دوئ د مونږ ته اوښائی چه په ملاکنډ پیکج کښ دوئ د څومره روپو کار کړے دے؟ د یو پیسے کار جناب والا، نه دے شوے، بالکل تاریخ د دے خبرے گواه دے۔ هلته د دوئ مونږ ته ثابته کړی چه دوئ څومره کار کړے دے؟ د دے نه علاوه جناب والا، خزانه خکه تشه شوے ده چه په کروړها روپو باندے ممبران اغستے شوے دی او د هغے نه روستو دلته یو غیر اخلاقی او غیر سیاسی حکومت جوړ شوے وو چه د هغے په وجه باندے د دے صوبے د اپوزیشن د ممبرانو او د اپوزیشن د حلقے د خلقو احتصال شوے دے، د هغوی سره ظلم شوے دے او د هغوی سره زیاتے شوے دے چه د هغے په نتیجه کښ دوئ دا غوښتل چه دا د اپوزیشن ممبران بیا را نه شی لیکن د خدائے په فضل و کرم سره کوم کوهی چه دوئ زمونږ د پاره کنستے وو، په هغه کوهی کښ الله تعالیٰ داسے اوکړل چه دوئ نے پکښ پخپله ارتاؤ کړل او نن هم دغه نتیجه ده چه دوئ نن څلورتنه راغلے دی۔ دا د دوئ د اعمالو نتیجه ده چه دوئ نن تینیس تعداد کښ څلور کسان ناست دی۔ دا د دوئ د هغه اعمالو نتیجه وه جناب والا، چه نن الله تعالیٰ د دوئ سره پخپله اوکړل او مونږه د هغے نه سبق واغستو۔ مونږ د هغے نه سبق واغستو او دا د هغه سبق نتیجه ده چه نن موجوده حکومت مونږ له میرټ راکړو او مونږ له نے انصاف راکړو۔ انشاء الله تعالیٰ، امید لرو چه نن به د یو پیپلی سره، نن به د یو نیشنلی سره، نن به د یو مسلم لیگی سره او نن به د یو جماعتی سره بے انصافی نه کیږی بلکه هغه خلق به راضی څوک چه په میرټ باندے صحیح راضی۔ هغے خلقو سره به انصاف کیږی۔ جناب والا! زه دویمه

خبره دا کوم چه په تیر شوی وخت کښې چه دوئ په کوم انداز کښې، عرض کوم جی، زه دا خبره کوم، زه خکه په تاؤ لګیا یم چه دا درې، درې نیم کاله دوی زمونږه زړونه سوی دی، زمونږ زړونو نه نے اور ویستلے دے، زمونږه په زخمونو دوئ مالګے لګولی دی- زه دا خبره کوم جناب والا، چه تاسو واورئ- دا اورنګزیب خان ناست دے، د ده سره خو دومره ظلم شوے دے چه ده ته ئے چرته کپ فنډ نه دے ورکړے، ګنی مخامخ دے- دے به په خپل نمبر خبره اوکړی او د دوئ نه علاوه تاسو په خدائے یقین اوکړئ، چه کوم افسرانو له زه تلے یم نو ما ته ئے وئیل چه ته ایم-پی-اے صاحب خفه کیږه مه، مونږ ته د پیپلز پارټئ د طرف نه دا هدایات دی چه تاسو به د اپوزیشن ممبرانو له کارونه نه کوئ او دوئ به ترخاوهئ- هم دغه وجه وه چه ما دوه پیرے د ایس-ډی-او سره جهګړه کړے ده او د جهګړے په نتیجه کښې ما افسران برابر کړی دی او ما به ترینه په زورکار اغستو- په زور به مے ترینه کار اغستو- ما به وئیل، زه نه منم پیپلز پارټی- زه د یوے حلقے ممبر یم، ټهیک به زما کار کوئ جناب والا -----

<u>جناب احمد حسن خان</u>: جناب سپیکر! -----

<u>جناب سپیکر</u>: سید رحیم خان، سید رحیم خان، ستاسو چه هغه "پیغمبری سلام" وو، هغه ----- (شور)

<u>جناب احمد حسن خان</u>: د ده په حلقه کښې ترالیس کسان بهرتئ شوی وو، د ده په سفارش بهرتی شوی وو- هغه ورله چا بهرتی کړی وو، اوس چه د نوکرئ نه اوتی دی؟

<u>جناب سید رحیم خان</u>: په تیر شوی وخت کښې؟ خبره کومه، که مونږه به وزیر

تعلیم له لاړو نو وزیر تعلیم صاحب به، په دے باندے خبره کوم، دے له زه راخم، وزیر تعلیم صاحب به څه چل اوکړو؟ په لس بجے خو به هغه راوتو. نو په خدائے یقین اوکړه چه که د اپوزیشن ممبر به وو، نو هغه ته به ئے داسے کتل، تا به وئیل دا چرته ممبر نه دے او چه خپل سړے به ئے وو نو وئیل به ئے هله فلانکیا، راشه او زر به ئے هغه له کار اوکړو او مونږ به دغه شان واپس راغلو- په تیر شوی وخت کښ، که زه دروغ وایم نو خدائے گواه دے، د دوئ نه علاوه که کومے ټرانسفرے به مونږه اوکړے نو یا به د دوئ په ذریعه کینسل شوے یا به د پیر محمد خان صاحب په ذریعه به کینسل شوے یا به د دوئ د هغے حلیف جماعتونو په ذریعه به کینسل شو- مونږ پورا تباه شوے یو او زمونږه حقوق غصب شوی دی- جناب والا! دوئ ډا خبره اوکړه، د ترالیس کسانو خبره ئے اوکړه- زمونږه ډائریکټر ایجوکیشن، مضروف الاسلام چه به چا له نوکری ورکوله نو وئیل به ئے چه هلکه، ته د متعلقه ایم پی اے نه درخواست راوړه او په درخواست ترینه Recommendations راوړه نو کار به زه کوم- زمونږه په حلقه کښ یو استاذ دے، بده خبره ده چه زه ئے نوم اخلم، هغه د هغه ایجنټ وو- په ساټهٔ هزار روپئ، په نوے هزار روپئ به ئے نوکرئ منسټرانو صاحبانو له خرڅ کولے- څه به ئے پکښ خان له اوکړے او مونږ له به ئے پکښ دوه، درے راکړے- دوئ د ترالیس کسانو خبره کړے ده نو ما په تیر شوی وخت کښ صرف باره کسان بهرتی کړی دی زما په قلم باندے- ترالیس مے نه دی بهرتی کړی، زما په کهاته کښ دوئ زیات اچولی دی- راځو صاحب، هغه "پیغمبری سلام" له- حلیم خټک چه کله راغے نو تا ما ته وئیل چه زه دا خبره کوم چه گوره کله زه په میټنګ کښ ناست یمه

او زمونږ ستاسو شریک حکومت وو نو وئیل ستاسو مشره بی بی، مور بی بی، فرید طوفان زما سره نیغ په نیغه کینی، ویئل ئے دا خو مونږ هاؤس مخالفین یو، مونږ داسے خبرے کولے شو۔ ما وئیل نن دِ دَ فرید طوفان نوم واغستو که آئنده د پاره د نوم واغستو نو خیر به دے نه وی۔ د هغه وخت نه زمونږه "پیغمبری سلام" بند شوے دے۔ هغه ورځ مے فرید صاحب ته دا خبره اوکړه چه درے کاله خو زه مخکښ متاثر شوے یمه صاحبه، خو اوس هغه کفاره به ته ادا کوے، نو هغه راسره د خدائے په فضل سره وعده کړے ده۔ نو امید دے چه هغه سابقه دغه به هم دے ادا کړی۔ اوس خو به ئے -----

جناب سپیکر، اوس خو ئے بالکل نه اوری۔ اوس خو خیر هغه بل سره خبرے کوی۔

جناب سید رحیم خان: اوس زه دے له راځم چه زمونږه د هسپتالونو حالت لکه اوس تیر شوی وخت کښ چه کوم الیکشن شوے دے جناب والا ___ یو دوه درے خبرے کوم، دا ډیرے ضروری دی، زمونږ په تیر شوی وخت کښ د سن 1993 نه مخکښ هر یو ایم۔پی۔اے ته به د تیس لاکھ روپو د بجلئ سکیمونه چه هغه به د جاپان په Loan باندے په هره حلقه کښ ورکیدل، هغه دوئ زمونږ نه اغستے وو او هغه به دوئ په خپلو ایم۔پی۔اے صاحبانو باندے تقسیم کړی وو او دغه ظلم هم د دوئ د لاسه شوے دے۔ نن خکه زمونږه حلقه د بجلئ د لاسه مغلوبے دی۔ بله جی زه خبره کوم چه په بونیر کښ دوئ د کروړها روپو فنډ لګولے دے، د کروړها روپو فنډ ئے لګولے دے۔ په کوهاټ کښ ئے لګولے دے، په نوښار کښ ئے لګولے دے، پاره د دے چه دوئ پرے الیکشن اوګټی۔ خو جناب والا، نن تاسو لاړ شئ، زما دا Request دے فرید طوفان

ساحب ته چه دے د بلدیاتو وزیر دے، دے دِ اوګورې په حلقه 63 کښې چه څومره ډسټرکټ کونسل کښې کار شوے دے، په آر-ډی-ډی کښې کار شوے دے، زما د حلقے نه، د چغرزو نه اتی لاکه روپۍ شیر پاؤ خان را ټرانسفر کړے وے او په هغے زمونږ په حلقه کښې د الیکشن د ګټلو د پاره کار شوے دو، د هغے د مکمل چهان بین اوکړے شی چه آیا په موقع باندے دغه کارونه شته او که نه؟ که چرے نه وی نو د دغے خلقو نه د هغه دولت واغستے شی او په خزانه کښې د داخل کړی د پاره د دے چه آئنده د پاره دا څوک جرآت او نه کړی چه د قام مال هسے اوخوری۔ (تالیاں) دے خپل

محترم وزیر اعلیٰ صاحب ته ستاسو په وساطت دا Request کوم چه زما حلقه په تیر شوی وخت کښې ډیره زیاته پسمانده پاتے شوے ده، هلته نیمه حلقه غرونه دی او په غرونو کښې خلق اوسی او نیم خلق په میدان کښې اوسی، هلته صاحبه، نه ډسپنسری شته، نه داسے د صحت نور مرکزونه شته، اکثر غریبترے علاقے دی، روډونه هم نشته خصوصاً د چغرزئ علاقه به واخلو۔ داسے زمونږ یوه بله علاقه ده چه ګوکند دره ورته وائی، ډیر خلق ئے په غرونو کښې وی، نو زه Request دا کومه که چرے چیف منسټر صاحب زمونږه دغے حلقو ته توجه ورکړی او په دغه ځائے کښې د روډونو، د بجلو او د ډسپنسریانو بندوبست اوشی نو انشاء الله دا به ډیره ښه وی۔ بله خبره دا ده چه په میدانی علاقو کښې مونږ تا د بجلئ، د سوئی ګیس او نور د مختلف څیزونو هم ضرورت دے۔ په دغه سلسله کښې زه ستاسو په ذریعه باندے هغوی ته هم دا Request کومه چه زما د حلقے د دوره اوکړی۔ تقریباً درے کاله اوشو، د دوئ د دور روان کار دے، On-going Scheme دے او تر اوسه

پورے هغه مکمل نه شو۔ د رستم نه واخله د پیر بابا پورے روډ بالکل د کنډراتو په شکل کښې دے۔ که چرے تاسو پړے لاړئ نو مخکښې به سړے په دوه نیمے گهنټو کښې د پیبنور نه رسیدو او اوس سړے په څلور نیمے گهنټو کښې رسی، ولے چه روډ خراب دے۔ دغه شان د پیر بابا نه د مینگورے روډ او د ډگر نه مینگوره روډ، دا مکمل طور باندے برباد دے او دغه شان زمونږه په حلقه کښې نور ډیرے مسئلے مونږ ته راپیښے دی۔ زه ستاسو په وساطت دا Request کوم چه وزیر اعلیٰ صاحب او فرید طوفان صاحب او زمونږه مور بی بی به انشاء الله زما د حلقے دوره اوکړی او زه هغوی ته بیا بلنه ورکومه چه راشی او زمونږ دا حالات پخپله اوویني۔ ډیره ډیره منته او شکریه۔

(تالیاں)

Mr . Speaker: Thank you . Janab Najmuddin Khan! shortest possible personal explanation and to the point, please.

جناب نجم الدین، جناب سپیکر! زما خو دا عرض دے چه دے کښې کوم ممبران پاسیدلے دی نو ټولو زما نوم وئیلے دے، خو خیر زه به پکښې لږ ټک ټوک خبره اوکړم، زیاته نه کوم ----

جناب سپیکر، د لوکل باډیز د منسټر نوم خو نه اخلے کنه؟ هغه خو درسره لوظ کړیدے۔

جناب نجم الدین، کیا جی؟

جناب سپیکر، د لوکل باډیز منسټر خو درسره لوظ کړے دے۔ د ده نوم خو نه اخلے کنه؟

جناب نجم الدین، زه صرف دا وایم چه دلته د دغه طرف نه اکثر دا خبره

کیږی، وائی چه په بجټ کښ او په خزانه کښ پیسے نشته دے او ټولے خوړلے شوے دی او هیڅ هم نشته دے۔ په 1996-97 کښ سر، بجټ پیش شوے وو -----

جناب سپیکر: نه جی، صرف په Personal explanation که څه خبره راغلے وی، هغے باندے خبره اوکړئ۔ دا خو تاسو ګورئ، هغوی ستاسو په باره کښ دا خبره کړے ده چه زه ورسره خپل سیکمونه -----

حاجی بهادر خان: ما چه څه وئیلی دی، د هغے جواب د ما له راکړی۔

جناب سپیکر: بهادرخان، تاسو مهربانی اوکړئ چه زه خبرے کوم د یو ممبر سره، نو تاسو لږ په قلاره کینئ۔ نجم الدین خان، تاسو ته هغوی دا وئیلی دی چه زه ورسره سکیم بدلوم۔ اوس په دے باندے که تاسو څه خبره کول غواړئ نو اوکړئ او که نه غواړئ نو بس۔ نو اوس به احمد حسن خان دوه، درے، څلورخبرے کوی او مطلب دا دے چه ټائم هم اوس ډیرشارټ دے نو بس په هغے باندے که څه خبره کول غواړئ۔

جناب نجم الدین: هسے سر، ما خو دغه خبره نه کوله خو په دے کال کښ چه دا تیر شو، نو ما وئیل چه دا د کوم خائے نه راغلے۔ زه سر، عرض دا کومه چه بهادرخان صاحب وئیلی دی چه بهنی، نجم الدین له ئے پینځه سکیمونه ورکړی دی۔ دا On-going Schemes وو جی لیکن ما ته افسوس په دے باندے دے چه په دے مُوجوده ADP کښ د ګوالدنی روډ د پاره سو روپے، د ډوګ درے روډ د پاره سو روپے، دیر کوهستان او سوات کوهستان روډ د پاره سو روپے، زه په دے کښ دا وایمه چه ده صرف په اے ډی پی کښ نومونه کتلی دی لیکن دا ئے نه دی کتلی چه په دے کال کښ دے له پیسے ورکړے شوے دی

او که نه دی ورکړے شوی؟ او زما خیال دے چه بهادر خان-----

جناب محمد اورنگزیب خان: سو روپئ نه دی جی، % 100 دی جی-

جناب نجم الدین: نه جی، سو روپئ ئے لیکلی دی- دے دِ دَ بجټ کتاب اوګوری، سو روپئ ئے لیکلی دی- زما سکیمونه ئے ټول کټ کړی دی -----

جناب سپیکر: بس ٹهیک شوه جی-----

جناب نجم الدین: نه جی، زما خبره نه ده ختمه شوے- ما پریږدئ، زه په Personal explanation باندے خبره کوم- زه صرف دا خبره کومه چه دوئ په ما پسے دا خبره کړے ده چه بهنی، په تیر حکومت کښ نجم الدین په دیر کښ وو او مونږ له چا څه نه دی راکړی- نو ده ته په کپ پروګرام کښ پورا پیسے ملاؤ شوی دی- د ډسټرکټ کونسل نه ورته ملاؤ شوے دی او شپږ خلویښت کسان د ده ملازمین لګولی شوی دی او هغے کښ زما خیال دے چه احتساب کمیټئ ته هم تلی دے- په هغے کښ ریکارډ هم شته دے- طارق سواتی صاحب خبره کړے ده- هغه هم په ما پسے خبره اوکړه- سر! زه صرف دا وایمه چه دا طارق سواتی صاحب چه کومه خبره کړے ده چه بهنی په هغه وخت کښ به پوستونه خرڅیدل، نو د ده رور شیر پاؤ خان ایډوکیټ جنرل لګولے وو- زما خیال دے چه په دے کښ به هم څه خبره شوے وی- دوئ دِ دَ هغے تحقیقات اوکړئی-

حاجی بهادر خان: سکیم راسره بدلوے او که نه؟ دغه اووایه-

جناب نجم الدین: څه شے درسره بدل کړم؟ زه وایم سو روپے دی او ته وائے ما سره ئے بدل کړه- په سو روپو کښ درسره څه بدل کړم؟

حاجی بهادر خان: دغه زما قبولے دی-

جناب نجم الدین: په سو روپو کښې درسره زه هیڅ نشم بدلولے۔ ده ته چه څومره ملاؤ شوی دی، هغه به ما له راکوی۔

جناب سپیکر: جناب احمد حسن خان، Be brief, five minutes. تاسو ته هم وایم چه بل څوک مداخلت او نه کړی۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! زه ډیره مختصر خبره کومه۔ تاسو معزز ممبرانو صاحبانو له اجازت ورکړو نو که ستاسو خیال وی، په دے دوران کښې ډیر داسے قابل اعتراض خبرے شوے دی خاصکر د سابقه حکومت او بحیثیت حکومت مجموعی په هغے کښې د نوکرو د خرخولو یا څه یا څه، په معاشره کښې د افرادو د کردار په سلسله کښې څوک دا ضمانت نه شی ورکولے چه د چا به پکښې څه کردار پاتے شوے وی۔ یو مثال لکه که فرض کړو داسے وایو که ما بهرتی کړی دی، نو بهادرخان هم بهرتی کړی دی، بهرام خان هم بهرتی کړی دی، طارق الله صاحبزاده صاحب هم بهرتی کړی دی او زما په خپل خیال په ډیر کښې مونږ یو مثالی، سوائے دسرکونو د یو سکیم نه علاوه مونږ یو داسے مثالی کردارهلته کښې کړے وو چه په ډیر کښې به چه کله افسران هم بدلیدل نو جناب سپیکر، زما په چیمبر کښې، ستاسو نه مخکښې سپیکر صاحب مهربانی کړے وه او دے اسمبلی سیکرټریټ کښې ئے ما له کوم دفتر را کړے وو، په دے کښې به مونږه یا وزیر تعلیم صاحب یا بل افسر راوغوښتو او مونږ به کیناستو، نو مونږ به تر هغے پورے د یو ضلع نه افسر نه بدلولو چه څو پورے به پرے زمونږ د ټولو اتفاق نه وو۔ چه کوم ټهیک خبره ده، هغه خبره څوک نه کوی۔ دا اوس د ریکارډ حصه ده۔ مونږ بهرتیانے کړی دی، مونږ بے روزګاره خلقو له ملازمتونه ورکړی دی۔ جناب سپیکر! مونږ یو تاریخی کردار په

ډیویلپمنټ سیکټر کښې کړے دے جناب سپیکر! چه د هغې نه څوک انکار نه شی کولے او موږ هغے ته فنډز به فراهم کړو- علاوه ازیں میاشتو شوی دے جناب سپیکر، اته میاشتے پاتے وے- ما تیر کال چه کوم دا په دریو مختلفو حکومتونو باندے محیط دو جناب سپیکر، د تیس جون بجټ چه پاس شو او د نومبر د میاشتے پورے د پاکستان پیپلز پارټۍ حکومت وو بیا نومبر نه واخله د فروری پورے د کیئر ټیکر حکومت وو او بیا د فروری نه واخله تر تیس جون پورے د دے موجوده حکومت- موجوده حکومت چه کله دلته کښې هغه به کار شوے دے نو د هغے خو کریډټ اخلی، دے درے حکومتونو کښې دو چوتهائی چه کوم دے، دا کریډټ خو نور چا ته هم ځی- جناب سپیکر! خو موږ د شروع نه دا ونیلی دی چه موږه تعاون کول غواړو او اختلاف برائے اختلاف نه کوؤ کنی زه دا په ریکارډ باندے راوستل غواړم که د چا یو ذاتی کردارلکه چیف صاحب خبره کوی چه یو سړی پکښې ایک لاکھ، چالیس هزار روپئ اخستی دی جناب سپیکر، هغه د راشی مخے ته- زه هم دا غواړم د دے صوبے د یو باشنده په حیثیت باندے چه چا غلطی کړے ده، هغه غلطی چه اوشی نو داسے دا لږ Avoid کول پکاردی- جناب سپیکر! ما خو خکه غږ اُو نه کړو چه ما وے، پریږده چه دوئ دا زړه سپک کړی- زه صرف دا وایم جناب سپیکر، چه د ګاډو د خرید و فروخت په سلسله کښې د یو احتیاط اوشی- د جونیجو صاحب په وخت کښې هم داسے یوه فیصله شوے وه- غټ ګاډی هغه ختمول او واړه ګاډی هغه اغستل خو چه د هغے څه حشر شوے وو، هغه زمونږ په علم کښې دے- نو چه دا هغه شان خبره اُو نه شی لکه څنګه چه په هغه وخت کښې شوے وه- جناب سپیکر! زه د خوراک په مد کښې دا عرض کول

غوارمه چه دوئ دا کومے زیاتے پیسے غوښتے دی نو آیا چه د محکمه خوراک د پاره په اوریجنل بجټ کښ څه پیسے وے او که نه وے؟ بیا جناب سپیکر، زه د دے خبرے کولو هم حق لرمه چه زه دا تپوس اوکړمه چه یو ټینډر او د یو ټینډر په بنیاد باندے چه کوم ریټس آفر شوی دی نو مونږ دا وایو چه دا یو مصنوعی شے جوړ شوے وو او د مصنوعی نه مطلب دا نه دے چه زه په دے کښ دا شک کومه چه په دے مصنوعی صورتحال جوړیدو کښ فرید طوفان صاحب ذمه وار دے۔ زه دا نه وایم، زه دا نه وایم۔ زه دا وایم چه د دے د پاره مختلف عوامل او مختلف خلق ذمه وار وو۔ ملز اونرز ذمه وار وو خو زه وایم چه د ټولو نه زیات په دے کښ ټرانسپورټر ذمه وار وو۔ د هغوی سره یو ایګریمنټ شوے دے۔۔۔۔۔

<u>جناب سپیکر</u>: مهربانی اوکړئ، دا ستاسو فوډ ډیپارټمنټ ته ریفرنس کیږی۔ Facts and figures درکوی، تاسو دے ته خیال اوکړئ۔ Will you please find your own seat? Sorry, I am very sorry.

<u>جناب احمد حسن خان</u>: زه دا وایم جناب سپیکر، چه دے کښ د ټرانسپورټرز د مرضئ ډیر خیال ساتلے شوے دے۔ په هنګامی وخت کښ چه کوم دوئ زیات چارجز ورکول، په دے کښ ریټس زیات شی۔ آئنده د پاره د دا خیال اوشی چه د هغوی د ټینډر په بنیاد باندے چه کوم ریټس دی جناب سپیکر، که هنګامی حالت جوړیږی او که هر قسم حالت جوړیږی، خو هغه ریټس به ورکړے کیږی چه کوم ریټس په هغه وخت کښ په شروع کښ مقرر شوی وو۔ جناب سپیکر! زما خیال وو خو چه ستاسو اوس په خیال کښ نه راځی نو زه څه ونیلے شم؟ جناب سپیکر! دا مصنوعی خیال جوړ شوے وو لهذا په

دے باندے د غور اوکرے شی چه د بیا د پاره د ټینډر چه کوم ریټس وی، د هغے په بنیاد خالقو ته ملاؤیږی او د دے په دوران کښ دِ ټرانسپورټرانو من مانی نه منلے کیږی چه د دے نه د شک دا عنصر چه کوم دے، دا لرے شی-
جناب سپیکر! یو اهم خبره دا ده چه ټولو دوستانو تقاضا اوکړه او هغه دا دے چه د وفاق نه د خپلے حصے د اغستو د ضمانت، یو داسے پروګرام پکار دے چه زمونږ په شروع کښ کوم بجټ جوړ وو، زمونږ د بجټ زیاته حصه د وفاق نه زمونږ د حصے په بنیاد باندے ده- مخکښ حکومتونو هم چه خپل Estimates لګولی وو نو هغه په هغه بنیاد باندے لګولی وو- دے حکومت هم لګولے دی بلکه په دے حکومت کښ خو زما په خیال چه په دے بجټ کښ زمونږ څومره حصه کیږی، شاید چه د هغوی نه کوم توقع کړے ده د خپله آمدن، مونږ وایو چه اتهاره ارب جوړیږی، دوئ په بجټ کښ پندره ارب لګولی دی- زه دا وایمه جناب سپیکر، مونږه له په دے وخت کښ دا سوچ پکار دے چه هغه آئین، چه هغه یو متفقه آئین وو، د سن 1973 آئین آیا د وړو صوبو د حقوقو د فراهم کولو په سلسله کښ ناکامیابه شو که څه وجه اوشوه؟ که نن څوک دا کریډټ اخلی چه این ایف سی ایوارډ د نوازشریف د حکومت کارکردګی ده نو زه وایم چه دا این ایف سی ایوارډ او دا هر څه چه کوم دی، دا د هغے آئین یو حصه ده چه کوم آئین پاکستان پیپلز پارټئ جوړ کړے وو او سربراه ئے ذوالفقارعلی بهټو وو او نه صرف دا د هغه یوه کارنامه ده بلکه په دے کارنامه کښ ورسره د هغے وخت مقتدر رهنماګان لکه جناب عبدالولی خان صاحب، جناب مفتی محمود صاحب یا جناب داسے بزرګ مشران چه ---
<u>جناب عبدالسبحان خان:</u> پوائنٹ آف آرڈر، سر-

جناب سپیکر: په پوائنټ آف آرډر څه وایئ؟ هسے یو عرض اوکړمه، د ډسکشن په مینځ کښې مونږ پو ائنټ آف آرډر بند کړے وو- یو سیکنډ صبر اوکړئ چه دے ختم کړی نو بیا تاسو په پوائنټ آف آرډر باندے خبرئ اوکړے-

جناب فرید خان طوفان (وزیر خوراک): جناب سپیکر صاحب! تاسو ټھیک فرمایئ- ستاسو په طریقه باندے او ستاسو په خبره باندے مونږ به بالکل عمل کوو- اتفاق مو دے چه د چا په تقریر کښې، خو یو ډیر زبردست د آئین پاکستان متعلق دوئ چه کومه خبره اوکړله نو د ریکارډ د درستګئ د پاره پکاردی چه دا آئین د پاکستان آئین دے، د پیپلز پارټئ جوړ کړے شوے آئین نه دے- دا د هغے وخت د اسمبلئ د ممبرانو او ټولو پارټو په شریکه باندے او په دے باندے د هر یو ممبر دستخط دے او یو کمیټئ دا منظور کړے دے- نو دا د پیپلز پارټئ آئین نه وو، دا د پاکستان آئین وو او هغه آیئن چه پاس شو نو د هغے په دویمه ورځ پس دوئ معطل کړو-

جناب سپیکر: هغه خو Understood ده- صرف دومره اوکړه چه کله Discussion ختم شی، کوم یو ممبر چه خبره کوی، چه هغه ختمه شی بیا تاسو د هغے Correction اوکړئ-

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! هم دغه ذکر زه کوم چه د جناب شهید ذوالفقار علی بهټو سره په دے عظیمه کارنامه کښې عبدالولی خان صاحب شریک وو، مفتی محمود صاحب شریک وو- جناب، په هغے کښې ورسره قیوم خان مرحوم و مغفور هم شریک وو- جناب سپیکر! زه خو هم دا خبره کوم، ما خو بله خبره نه ده کړے- کریډټ خو هغوی ته ځی چه کوم د دے نه

مخکښې حکومتونو ته تله، ټول ممبران ولے نه متفق کيدل؟ خو دا سهرا، به شکه سرفهرست خو شهيد ذوالفقار علي بهټو دے۔ د دے نه خو څوک انکار نه شي کولے جناب سپيکر۔ جناب سپيکر! اوس زه دا وايم چه د دے سن 1973 په آئين کښې چه کله د صوبے د حقوقو خبره ده، نن جناب سپيکر، 1973 او 1993 او هغے نه پس بيا 1997 کښې دومره وخت اوشو، دا سوچ اوس پکار دے چه آيا مونږ له زمونږ د دے آئين مطابق زمونږه حصه پورا څوک نه راکوي، که نه دا آئين مونږ ته زمونږه په حصه راکولو کښې ناکام شوے دے؟ چه ترڅو پورے دا او نه شي جناب سپيکر، نو زمونږه د هر چا حکومت چه راځي، هغه به د وفاق نه د خپلے حصے د آمدن په بنياد باندے خپل Estimate لګوي او هغه به ورته نه ملاويږي او آخري انجام به ئے دا راځي چه مونږ به، دا يو ډيره اهم خبره ده، په دے باندے غور پکار دے۔ جناب سپيکر! يوه لويه اهم خبره دا ده زما په خپل خيال چه د جناب مير افضل خان (مرحوم) په وخت کښې شايد چه Hydel Trust Fund يو قائم شوے وو، په بجټ کښې د هغے څه ذکر مونږه چرته او نه ليدو۔ جناب سپيکر! دا د دے صوبے يو امانت وو چه هغه چرته خرچ شوے وے۔ په دے بجټ کښې هيڅ چرته د هغے ذکر نه دے شوے۔ که وزير خزانه صاحب د هغے مونږ له لږ تفصيل راکړي او که مونږ پرے پوهه کړي چه ولے د هغے Reflection په بجټ کښې نشته دے؟ نو زه به د هغوي ډير زيات مشکور يم۔ جناب سپيکر! بل زه خاص په خصوصيت سره د دے موقع نه دا فائده اخلمه چه زمونږه فنانس ډيپارټمنټ زمونږ د اسمبلئ د سټاف سره او د ملګرو سره ډير سخت زياتے کوي۔ زه ستاسو د مهربانئ او ستاسو د فرائض بجاآورئ نه خبر يم چه تاسو په دے کښې څه کړي دي، سيکرټري صاحب

پکښې څه کړي دي- جناب سپيکر ! دوه Honorarium چه دوئ ته به ملاويدل.
د هغې اوس د يو خبره کوي- نور په ټولو صوبو کښې بشمول سينيټ او قومي
اسمبلئ، هغوی ته Fifty percent Session Allowance ملاويږي ، جناب
سپيکر، Late sitting allowance ملاويږي ، Diet Allowance ملاويږي ،
نورمراعات هم ورته ملاويږي او دا زمونږه اسمبلي، تاسو سوچ اوکړئ مابنام
هم دوئ ناست وي او د دے نه پس هم کيني- دا کټ موشنز، چه هغه بله ورځ،
فنانس ډيپارټمنټ خو پرے شپږ مياشتے لګيا وي دا بجټ جوړوي، تش
ډيمانډز دوئ ليکي، د هغې ډيمانډز جواب ورکول زمونږ د دے اسمبلئ رونړه
په څلور ورځو کښې او په درے ورځو کښې ورکوي څکه چه تاسو پرے بيا
قدغن لګوئ، تاسو وايئ چه په څلور ورځو کښې به جواب راکوئ، بيا به
مونږ ته راځي او بيا جناب سپيکر، مونږ پرے پوهه کوي- مونږ ګرځو په
دوئ پسے، کورونو ته ورله ځو، دفترو له ورله ځو، د دوئ خوب حرام
دے جناب سپيکر، زه تاسو ته درخواست کومه او ستاسو په وساطت سره
دے اسمبلئ ته دا درخواست کوم چه دوئ په متفقه قرارداد پاس کړي چه د
دوئ دا کوم Honorarium جوړيږي، دا ورله ورکړي- په دے ګرمئ کښې په
دے سور اوُرکښې لکه څنګه چه زما مشر اووئيل، هغوی ته جناب سپيکر،
Air-condition facilities نشته، د دوئ Facilities نشته، نهار نهور ناست وي
نو لهذا زه تاسو ته دا درخواست کومه چه دا اوشي- په خصوصيت سره زه
جناب لاء منسټر صاحب ته درخواست کومه چه په دے کچهرئ کښې د
سائيلانو د اوبو د څښکولو هيڅ بندوبست نشته په دے سخته ګرمئ کښې نو
دے طرف ته زه د هغه خصوصي فکر راګرځول غواړمه- که څائے په څائے د

اوبو د فراهمئ بندوبست اوکړی ځکه چه سخته گرمی ده او په زرگونو خلق دلته راځی او هغوی ته تکلیف جوړیږی۔ زه ستاسو ډیر زیات مشکوریم چه ما ته مو د خبرو کولو موقع راکړه۔

جناب سپیکر: یو سیکنډ، یو سیکنډ۔ تاسو له نمبر درکومه، هم اوس درکومه۔ دا دوه خبرے تاسو اوکړے، یو د اوبو والا نو دا Already ما پخپله هغوی ته وئیلی دی، ځائے په ځائے به اوس هغه الیکټریکل کولرے اولگوی۔ هغه اسمبلئ والا ته مو وئیلی دی۔ Already لگیدلی هم دی ----

جناب احمد حسن خان: دا خبره ما د ډسټرکټ کورټس متعلق اوکړه۔ هلته ډیر تکلیف دے په زرگونو خلق ته ----

جناب سپیکر: د ډسټرکټ کورټس، ښه۔ ما وے که د اسمبلئ باره کښې مو اوکړه۔ ما د اسمبلئ باره کښې هم چه کوم ځائے کښې کمے دے، ورته وئیلی دی چه نور اولگی۔ بل د دوئ د Honorarium خبره چه تاسو اوکړه نو دا Already مونږ په فنانس کمیټئ کښې ډسکس کړے ده۔ دا ما مخکښې دغه کړے وو خو بیا مونږ وئیل چه د نورو اسمبلیانو نه دغه راوغوړو چه د هغوی څه پوزیشن دے؟ او بیا Compare او Contrast ئے اوکړو نو انشاء الله تعالیٰ په خپل زور باندے به ئے کوؤ، پخپله کمیټئ کښې به ئے کوؤ۔ په هغے کښې مونږ چا ته سوال نه کوؤ، مونږ به ئے په خپله اسمبلئ کښې برابر کوؤ انشاء الله۔ دا بل ځل هم زما خیال دے، Take up شوے وو په فنانس کمیټئ کښې او بیا زما خیال دے په دے وجه Defer شو چه مونږه وئیل چه د نورو اسمبلو نه پته اولگوؤ۔ پوائنټ آف آرډر وو جی۔

جناب عبدالسبحان خان: شکریه، سپیکر صاحب۔ دے احمد حسن له خدائے ډیره

ښکلے ژبه ورکړے ده او ډیر ښه د تور نه سپین او د سپین نه تور جوړولے شی۔ د 1973 Constitution متعلق ئے اووئیل نو د دے نه څوک انکار نه شی کولے چه په هغه وخت کښ د پیپلز پارټئ اکثریت وو خو په هغے کښ پیپلز پارټی، مسلم لیګ جمیعت، نیشنل عوامی پارټی هم وه نو د هغے ټولو مشترکه مشرانو په امداد باندے دا شوے وو خو زه آیا دا تپوس کولے شم چه په هغه آئین کښ بیا اووه یعنی Seven amendments چا کړی وو متواتر؟ نمبر ایک آیا دا د هغه آئین حصه وه، دلته کښ یو نمائنده حکومت د مولانا مفتی محمود، د جے یو آئی او د اے این پی مشترکه، دا په هغه آئین کښ لیکلی وو چه دا حکومتونه به ختمیږی؟ بله خبره، هغه کوم Hurdles وو چه تر 1977 پورے نه چرته کښ د مشترکه مفادات کونسل اجلاس راوغوښتلے شو؟ هغه کوم مشکلات وو او هغه کوم تکالیف وو، هغه کومے روړے وے چه په هغے کښ این ایف سی ایوارډ ورنه کړے شو؟ بیا په 1988 کښ پیپلز پارټئ، د بے نظیر، د تیر شوی وزیر اعظم صاحبے حکومت راغے، هغے هم د این ایف سی ایوارډ نه زمونږه صوبه او نورے صوبے محرومه اوساتلے۔ دا کریډټ په تاریخ کښ د مسلم لیګ صدر او موجوده وزیر اعظم میاں نوازشریف ته ځی چه این ایف سی ایوارډ او د مشترکه مفادات کونسل اجلاس متواتر دا د میاں نواز شریف کارنامه ده۔ دے نه جی بل څوک انکار نه شی کولے۔ دوئ وائی چه د ریکارډ د درستګئ د پاره، بله خبره جی چه دوئ د کرپشن متعلق اوکړه او د تیر حکومت د صفائی متعلق -----

جناب سپیکر، دا پوائنټ آف آرډر مو جوړ کړو او که تاسو په بحث باندے شروع شوئ؟ بس اوشو کنه جی۔ .Thank you very much

جناب والٹر مسیح، پوائنٹ آف آرڈر۔ جناب سپیکر! ابھی سید رحیم صاحب نے ایک بات کی تھی تو معزز رکن احمد حسن صاحب نے کہا کہ وہ ثبوت پیش کریں۔ چونکہ آپ نے خود فرمایا تھا کہ میں ایک دن ایسا سیشن رکھوں گا کہ جس میں اقتدار والی پارٹی اور اپوزیشن، جر جس کے پاس اگر کوئی ثبوت ہو تو وہ لے کر آئیں۔ لہٰذا میں آپ سے Request کر ہوں کہ کیونکہ اس سیشن میں حکومتی ممبران اور اپوزیشن والے اپنے اپنے تمام ریکارڈ ۔ کر آئیں گے اور ہم ثابت کریں گے کہ یہ لوگ پیسے لیتے رہے ہیں اور صدر پاکستان جو ا کی پارٹی سے تعلق رکھتے ہیں، انہوں نے کرپشن کی وجہ سے ان کو دستبردار کیا ہے۔

(شور)

جناب احمد حسن خان: پوائنٹ آف آرڈر، سر۔ جناب سپیکر! اگر اس نے سوال کیا ہے میں نے اسے جواب دینا ہے۔ والٹر سراج سے کسی نے سوال نہیں کیا ہے۔

جناب سپیکر: نجم الدین خان مخکښې پاسیدلے دے۔

جناب نجم الدین: سر! زما دا عرض دے چه دوئ ډیره پروپیګنډه کړے دوئ ډیره پروپیګنډه کوی او وائی مونږه ----

جناب سپیکر: چه څوک مخکښې پاسی نو نمبر هغه ته ملاویږی۔ داسے نه ده څوک روستو پاسی۔ پوائنټ آف آرډر یو داسے څیز دے چه دے کښې ز سره مهربانی نه شم کولے۔ هغه مخکښې پاسیدلے وو نو د هغه حق دے۔ په پسے هغه پاسیدلے دے نو د هغه حق دے۔ نو چه په هغه پسے هغه پاسیدلے د د هغه حق دے۔ بیا دریم نمبر باندے ستاسو حق دے۔

جناب فرید خان طوفان (وزیر خوراک): جناب سپیکر صاحب! تاسو چه د اس دے هال ته راځئ نو لږ ځان سره اوبه هم ایږدئ چه تاسو غصه کیږئ ستاسو طبیعت لږ خراب ----

جناب سپیکر: تاسو لږ تشریف کیږدئ- وزیر صاحب، تشریف کیږدئ جی-

جناب نجم الدین: زما عرض دا دے چه دے موجوده حکومت څه یو بوگس شان ته احتسابی سیل جوړ کړے دے- دوئ د خپل کاغذونه هغے ته ور پیش کړی- عدالت شته او هغے کښ چه کوم څیز دے نو ثابت د نے کړی- نو مونږه خو دغه وایو-

جناب سپیکر: نجم الدین خان! نجم الدین خان! Under Rule 225, this point of order is over ruled. It is not a point of order. بل څوک پاڅئ په پوائنټ آف آرډر باندے؟ Any body?

جناب محمد اورنگزیب خان: جناب سپیکر! Personal explanation. میں صرف ریکارڈ کی درستگی کیلئے احمد حسن خان کے جواب میں عرض کرنا چاہتا ہوں -----

Mr. Speaker: Were your name in that personal explanation? Were your name in that personal explanation? This is over ruled.

جناب احمد حسن خان: د دے نه مخکښ هم سر، Over rule کول پکار دی-

سید منظور حسین: جناب سپیکر صاحب! احمد حسن خان په خپل تقریر کښ اوونیل چه شهید بهتو، زه صرف د ده نه دا تپوس کومه -----

Mr. Speaker: This is no point of order, this is no point of order. The point of order pertains to the procedural irregularity.

وزیر خوراک: پوائنٹ آف آرڈر- جناب سپیکر صاحب! احمد حسن خان په تقریر کښ زما ذکر کړے دے نو زه په هغه باندے خبره کول غوارمه-

جناب سپیکر: په دے تقریر کښ هغه ستا تعریف اوکړو او تا هغه سره خبرے

کولے۔ معافی غوارم، هغه تعریف اوکړو۔ زه درته د هغه نکات دربنایم۔ هغوی دا اوونیل چه د اوړو بحران چه کوم دے دا د خاص وجوه نه جوړ شوے وو او دے حکومت پکښ ډیر ښه کوشش اوکړو، فرید خان ډیر کوشش اوکړو خو یو Suggestion ورته ورکوؤ چه دا ټهیکه چه کیږی د Carriage ، دے سلسله کښ-----

<u>وزیر خوراک</u>: په هغے باندے خبره کول غوارمه جناب سپیکر صاحب، که تاسو مونږ له اجازت راکړو۔

<u>جناب سپیکر</u>: په هغه باندے خبره اوکړه، په Personal explanation باندے خبره اوکړه خو نو پوائنټ آف آرډر۔

<u>وزیر خوراک</u>: زما دا حق جوړیږی۔ هسے تاسو ته زمونږه دا درخواست دے چه تاسو په داسے لویه کرسئ ناست یئ چه انصاف هم کول غواړی، صبر هم کول غواړی او حوصله هم کول غواړی۔ داسے نه چه مونږه هم تنګ شو او تاسو هم تنګ شئ نو د اسمبلئ په چلولو کښ به بیا ډیر مشکلات وی۔ مونږه صرف دومره عرض کول غواړو ----

<u>جناب سپیکر</u>: دا عرض مے تاسو ته خکه کولو فرید خانه، چه د اسمبلئ چلول به په داسے طریقه کوؤ چه هر یو ته د خبرو کولو حق ملاؤ شی۔ که صرف وزیر صاحب یا صرف یو خاص څو کسانو ته حق ملاؤ شی او نور داسے لکه سرنګزیب، دا دے حاجی محمد عدیل خان، زما ډپټی سپیکر دے، هغه هم بےتقریره ناست دے۔ دا بل زمونږه میاں افتخارحسین ناست دے او تاسو هر بار پاسئ په Personal explanation او پوائنټ آف آرډر باندے حالانکه حقیقت دا دے چه زه درسره څومره کوآپریشن کوم۔ نو زما دا هم یوه ډیوټی ده، دا

ریکارډ به عمر له پاتے کیږی- دا به نورهم سپیکران راځی، ګوری به ئے- که زه یو ورځ له سپیکر ناست یمه او که پینځو کالو له ناست یمه، دا ریکارډ به عمر لره پروت وی .And this will be looked into او چه زه داسے Point of order allow کومه چه هغه د سره هډو پوائنټ آف آرډر نه وی Instead of that, that is an encroachment upon the rights of the other hon'able Memeber, who are very much sitting in this hon'able House for full session, so please, I will not encourage such type of point of orders.

وزیر خوارک: سپیکر صاحب! تاسو درست اوونیل، صحیح خبره تاسو اوکړه- تاسو داسے مهربانی اوکړئ چه زمونږه کوم حق جوړیږی، هغه مونږ له راکوئ- زه صرف دا عرض درته کوم چه تاسو په خپل تقریر کښ وئیلی دی چه کله ډیمانډز پاس شی، تاسو په خپل تقریر کښ اوونیل چه ما د حکومت د پارټئ سره انصاف نه دے کړے- زه هغه خبره کوم چه کومه تاسوکړے ده چه تاسو پخپله باندے اوونیل چه ما انصاف نه دے کړے- نو که زمونږه د حکومتی پارټئ ممبران پاسی نو ورسره انصاف اوکړئ- دومره خبره ده-

جناب سپیکر، دا خو مے عرض کولو که تاسو ورله ټائم ورکړئ زه به ورسره بالکل، خو تاسو خپلو کښ ورله ټائم نه ورکوئ- خپلو کښ یو بل له ټائم نه ورکوئ او پکښ Un-necessary ، حالانکه ټهیک ده، خلق پکښ بعض وخت نورے خبرے هم اوکړی، چه حالات به شی نو دغه هم ورسره اوشی خو چه یوه خبره اوشی نو د هغے مطابق ورله جواب هم ورکول پکار دی- دلته کښ زه معافی غوارمه د چا خبره بالکل نه کوم او نه په چا باندے Criticism کوم،

گورئ جی یو سپیچ روان وی او یو خاص سړی ته ریفرنس کیږی او هغوی ناست وی په خپلو کښې گپ لگوی نو معافی غواړمه .This is no good تقریر به روان وی او درے کسان به په مینځ کښې .This is purely illegal affairs مونږه دا ټول Tolerate کوؤ نو صرف دومره کوئ چه مهربانی اوکړئ که لږ وخت تاسو، بیا ستاسو په وینا باندے، زما پکښې څه ذاتی غرض نشته او هم تاسو ممبران صاحبان راغونډ شوئ، تاسو وایئ چه سبا چهټی کړئ نو زه وایمه ډیره ښه ده، سبا چهټی ده۔ ستاسو زه خبره هم اومنمه او بیا خو دا هم ده که دا څیز که پاتے شی نو بیا هر یو خفه وی۔ اوس ما ته دا چټونه راغلی دی، د دے ټولو ممبرانو ما نومونه اخستی دی، .And they were absent اوس نے بیا رالیږلی دی چه مونږه له د تقریر موقع راکړه۔ که نه ورکوم نو دا سبا ستاسو بیا وایئ، که تاسو په یو پارټئ کښې وئ، سبا هغه بل هغوی له ورخی نو دا ډیر زیاتے دے۔ زه خو درسره گزاره کوم ----

<u>وزیر خوراک</u>: جناب سپیکر صاحب! اوس دا مسئله حل شوه۔ که مونږه اوږده تقریرونه کوؤ او تاسو هم اوږه تقریرونه کوئ نو وخت به ختم شی۔

<u>جناب سپیکر</u>: زما بالکل درسره اتفاق دے۔ جناب حاجی عدیل صاحب!

<u>سید منظور حسین</u>: زه په پوائنټ آف آرډر باندے خبره کوم او تاسو زر رولنگ مه ورکوئ، زه لږ په مزه خبره کول غواړم۔ دلته کښې اوونیلے شو چه "شهید ذوالفقار علی بهټو صاحب"، زما په خیال باندے هغوی ته د قتل په سلسله کښې د ملک د ټولو نه اوچت کورټ د پهانسئ سزا ورکړے وه نو هغه زمونږ د پاره شهید نه دے که د دوئ د پاره شهید وی نو په خپلو جلسو کښې دِ وانی۔ دا د ریکارډ درست کولو د پاره چه په اسمبلئ کښې هغه ته شهید اوونیلے شو۔

پیکر: زہ یو عرض کوم---

احمد حسن خان: زما د پاره او زما د ملگرو د پاره او د میجارټی، د قوم د
و هغه شهید دے۔

سپیکر: زه یو عرض کوم۔ گوره، دا تر ټولو پورے چه د Fact تعلق وی،
هر چا خپل نکته نظر وی او بیا د هر یو څیز یو خپل ریکارډ موجود
هغه په هغے باندے Base کیږی۔ پوائنټ آف آرډر باندے د دے خبرو
رت نه وی چه د سپیچ وخت شی، د ډسکشن وخت شی نو پکار ده چه
و یو ممبر، فرض کړه هغوی یوه خبره کړے ده، تاسو هغه په هغه خپل
شن کښې، نو پوائنټ آف آرډر باندے پرے څه له اعتراض کوئ۔ جناب
جی عدیل خان!

محمد عدیل: جناب سپیکر! میں مشکور ہوں۔ جناب سپیکر! سب سے پہلے تو میں یہ
ت کروں گا، آپ کو مجھ سے زیادہ علم ہے کہ جب بجٹ پر یا ضمنی بجٹ پر بحث
ن ہے تو تمام ممبران کا یہ فرض ہے کہ وہ سیشن میں موجود ہوں اور بار بار آپ کی طرف
ے بھی کہا گیا تھا اور ہمیں جو ایجنڈا ملا تھا، اس میں بھی لکھا تھا کہ اگر کوئی ممبر تقریر
رنا چاہتا ہے تو وہ اپنا نام دے دے۔ میری بدقسمتی یہ ہے کہ میری جماعت کے کسی
ممبر نے سوائے میرے، نام نہیں دیا تھا تو میں نے ان کی طرف سے بجٹ کی
ی وایت کو قائم رکھتے ہوئے نام دیے تھے اور میرا خیال تھا کہ میرے تمام ممبرز، اب جب
آپ نے ان کو موقع دیا ہے تو انہوں نے تقاریر نہیں کیں اور کہا کہ ہمارے علم میں
نہیں تھا تو میرے خیال میں ان کو علم ہونا چاہئے تھا، وہ یہاں موجود رہتے اور ضمنی بجٹ
پر اپنے خیالات کا اظہار کرتے۔ جناب سپیکر! اب میں ضمنی بجٹ کی طرف آتا ہوں۔ چونکہ
مجھ سے پہلے میرے دوست احمد حسن نے کچھ باتیں کی ہیں تو میں سمجھتا ہوں کہ ان کی

تھوڑی سی وضاحت کر دوں اور اس کے بعد حزب اختلاف کے دوسرے ساتھیوں نے جو باتیں کیں تو ان پر بھی بات کریں گے۔ احمد حسن صاحب نے دو باتیں کی ہیں۔ ایک تو انہوں نے 1973 کے آئین کے متعلق کہا کہ وہ پیپلز پارٹی نے بنایا تھا تو اس کی وضاحت تو ہوئی ہے لیکن میں Officially ریکارڈ کو درست کرنے کیلئے کہتا ہوں' وہ آرٹیکل 161 کے حوالے سے بات کر رہے تھے کہ اگر آرٹیکل 161 نہ ہوتا تو شاید یہ Net profit ہمیں نہ ملتا۔ میں انہیں یاد دلانا چاہتا ہوں کہ' ورنہ اگر وہ چاہیں تو اس آسمبلی کی Constitution کے حوالے سے جو Recommendations اور مباحثات ہیں اور Inside Assembly and outside Assembly اس میں یہ آرٹیکل شامل نہیں تھا اور میرے محترم قائد رہبر ملی' جناب خان عبدالولی خان اور ان کے ساتھی جناب مفتی محمود صاحب (مرحوم) اور ہمارے بلوچستان کے ساتھیوں نے یہ کہا تھا کہ ہم اس وقت تک اس Constitution پر دستخط نہیں کریں گے جب تک آپ بجلی اورگیس کے مسئلے پر یہ آرٹیکل شامل نہ کر لیں تو چونکہ اس وقت ملک آدھا ہو چکا تھا' حکومت کی بھی مجبوری تھی کیونکہ دو صوبوں کی نمائندگی نیشنل عوامی پارٹی اور جمعیت کر رہی تھیں اور دو صوبو ں کی نمائندگی پیپلز پارٹی کر رہی تھی یعنی سندھ اور پنجاب' تو مجبوراً اس وقت کی حکومت نے خان عبدالولی خان کے دستخط کی خاطر یہ آرٹیکل تسلیم کیا تھا۔ (تالیاں) دوسری بات یہ ہے کہ میرے بھائی نے کہا کہ جی سترہ سال کونسل آف کامن انٹرسٹ نے Net Profit کا فیصلہ کیوں نہیں کیا؛ تو جناب' پیپلز پارٹی کی یہ روایت ہے کہ ----

<u>جناب احمد حسن خان</u>: جناب سپیکر! میں نے تو یہ نہیں کہا ہے۔

<u>حاجی محمد عدیل</u>: جناب! آپ نے نہیں کہا بلکہ میرے ایک دوست نے کہا ہے کہ پیپلز پارٹی کی یہ روایت ہے اور جس کی تازہ ترین مثال میں آپ کو دیتا ہوں کہ جب اقتدار میں ہوتے ہیں تو کچھ نہیں کرتے۔ تین سال تک اس آسمبلی کا سپیکر بھی پیپلز پارٹی کا تھا'

ڈپٹی سپیکر بھی پیپلز پارٹی کا تھا اور فنانس منسٹر بھی پیپلز پارٹی کا تھا۔ جناب سپیکر! اسمبلی کے کارکنوں کی جو بات احمد حسن خان آج کر رہے ہیں، وہ بات انہوں نے تین سال پہلے کیوں نہیں کی؟ مجھے پتہ ہے کہ میں نے ان کارکنوں کیلئے فنانس کمیٹی میں جھگڑا کیا تھا۔ بہت پرانے پرانے رولز نکالے تھے لیکن چونکہ اس وقت پیپلز پارٹی کی حکومت تھی تو نہ ان کو ان کی گرمی کا خیال تھا، نہ ان کی شام کی Proceedings کا خیال تھا اور نہ Session کا خیال تھا۔ آج چونکہ وہ اس طرف بیٹھے ہوئے ہیں تو آپ کی وساطت سے ان سے پوچھتے ہیں کہ جب میں نے فنانس کمیٹی میں کئی مرتبہ کوشش کی کہ ہماری اسمبلی کے کارکنوں کو Allowances دیے جائیں تو اس وقت پیپلز پارٹی کے سپیکر صاحب جو میرے دوست بھی ہیں، پیپلز پارٹی کے فنانس منسٹر، فنانس سیکرٹری اور اسمبلی سیکرٹریٹ نے کیوں مخالفت کی تھی؟ جناب سپیکر! یہ وہ طریقہ واردات ہے جو سترہ سال پہلے انہوں نے Council of Common Interests کی Meeting نہ بلا کر اور Net profit نہ دے کر جاری رکھا ہوا تھا۔ ذوالفقار علی بھٹو صاحب کی بھی حکومت تھی اور اس کے بعد بے نظیر صاحبہ کی بھی حکومت آئی تھی لیکن یہ تو میاں صاحب اور خان عبدالولی خان کی مہربانی تھی کہ آج ہمیں Net profit ملا ہے اور اس پر وہ کہتے ہیں کہ جی کم ملا ہے۔ میں اس حوالے سے بات کرونگا جناب سپیکر، کہ اگر آپ کو یاد ہو کہ پچھلا بجٹ جو پیش ہوا تھا، تو اس کا ہم نے بائیکاٹ کیا تھا کیونکہ این ایف سی ایوارڈ یہ پیش نہیں کر رہے تھے مارچ کے مہینے میں انہوں نے Recommendation کر لی تھی لیکن اس وقت کی وزیر خزانہ جو کہ وزیر اعظم بھی تھیں، نے وہ پیش نہیں کیا تو ہم نے بائیکاٹ کیا تھا لیکن اس سے پچھلے سال کا جو بجٹ تھا 96-1995 کا، تو اس میں ہم نے پوری طرح سے دلچسپی لی تھی اور ضمنی بجٹ پر تقاریر کی تھیں۔ تو میرا تو یہ خیال تھا کہ محسن علی خان صاحب چونکہ وہ بھی وزیر خزانہ رہ چکے ہیں، جناب آفتاب احمد خان شیرپاؤ صاحب بھی وزیر خزانہ اور وزیر

اعلیٰ رہ چکے ہیں اور سلیم سیف اللہ بھی وزیر خزانہ رہ چکے ہیں، تو وہ بات کریں گے۔ It is on record Mr. Speaker, کہ 96-1995 کے ضمنی بجٹ پر میں نے پونے دو گھنٹے بات کی تھی۔ یہ ضمنی بجٹ نئے بجٹ سے بھی زیادہ اہم ہے اور اس کی وجہ یہ ہے کہ آئندہ سال کا بجٹ تو آپ بتا دیتے ہیں کہ یہ آمدن ہوگی اور یہ خرچ ہوگا اور ان ان مدوں میں ہم خرچ کریں گے لیکن ضمنی بجٹ میں طریقہ واردات یہ ہوتی ہے کہ وہ سارا بجٹ پاس شدہ ہوتا ہے، اس میں تبدیلی کی جاتی ہے، نئے نئے ہیڈز میں یا پرانے ہیڈز میں کسی کو پیسے دیے جاتے ہیں جیسے پیپلز پارٹی مانسہرہ کے لوگوں کو پیسے دیے جاتے ہیں۔ ایک وزیر صاحب کا جرگہ ہوتا ہے تو اس کیلئے پچیس لاکھ روپے حکومت کی طرف دیے جاتے ہیں اور پتہ نہیں کیا کیا دیا جاتا ہے۔ میں نے پونے دو گھنٹے ضمنی بجٹ پر بات کی تھی اور آج میرا خیال تھا کہ محسن علی خان صاحب، سلیم سیف اللہ خان صاحب، جناب آفتاب احمد خان صاحب اور جناب احمد حسن صاحب اس پر بات کریں گے۔ جب اپنے بجٹ کی بات تھی تو فیڈرل بجٹ پر بات ہو رہی تھی اور اب جبکہ ضمنی بجٹ کی بات ہے تو وہ ہمارے بجٹ پر بات کر رہے ہیں۔ میں اس انتظار میں بیٹھا تھا کہ یہ کوئی ٹھوس حساب کتاب پیش کریں گے، ہمارے Supplementary Budget Statement کے حوالے سے کوئی بات کریں گے، کوئی Figures بتائیں گے کہ آپ نے یہاں پر غلطی کی ہے، آپ کا یہ حساب غلط ہے لیکن بات کیا ہوئی ہے جناب؟ میں اس طرف آتا ہوں۔ جناب سپیکر! اس ضمنی بجٹ کی دو خوبیاں ہیں، وزیر اعلیٰ صاحب نے بھی اپنی تقریر میں کہیں، میرے بہت سے دوستوں نے کہیں اور چیف صاحب نے بھی کہی ہیں۔ پہلی خوبی یہ ہے جناب، کہ آمدن میں اضافہ کیا گیا ہے اور اخراجات میں کمی کی گئی ہے۔ اگر ہم آمدن میں اضافہ اور اخراجات میں کمی نہ کرتے تو ضمنی بجٹ پیش کرنے کی ضرورت نہ پڑتی۔ یہ ایک آیئڈیل ضمنی بجٹ ہے جو کہ میرے خیال میں اس صوبے کی تاریخ میں کئی سالوں کے بعد

پیش ہوا ہے۔ کم از کم میں جب سے منتخب ہوا ہوں یا میرا جو سیاسی شعور ہے، میرے پاس پرانے ضمنی بجٹوں کی تقاریر پڑی ہوئی ہیں جن میں افتخار مہمند صاحب کی بھی ہیں، محسن علی خان کی بھی ہیں، سب کی ہیں لیکن کسی نے بھی ایسا کوئی بجٹ پیش نہیں کیا کہ اس میں سیونگ دکھائی گئی ہو، اخراجات زیادہ ہوئے ہیں اور آمدن کم ہوئی ہے لیکن یہ پہلا ضمنی بجٹ ہے کہ جس میں ہم نے یعنی Provinical Receipts میں اضافہ کیا ہے 361.150 ملین اور ہم نے اپنے اخراجات میں ایک ارب، چھ کروڑ، بیس لاکھ روپے کی کمی کی ہے اور یہ کمی جو کی گئی ہے جناب سپیکر، یہ ہم نے سول ایڈمنسٹریشن میں کی ہے، Tax Collecting Department کے اخراجات میں کمی کی ہے اور یہ کمی اور بھی زیادہ ہوسکتی تھی لیکن مصیبت یہ ہے کہ ہمیں چند ماہ ملے ہیں، باقی نومبر تک تو جو کچھ انہوں نے کیا ہے، وہ تو کیا ہے۔ ہم اس سے بھی بہتر طریقے سے ضمنی بجٹ پیش کر سکتے تھے۔ ہم نے تو Wheat کی Subsidy میں بھی کمی کی ہے۔ آپ دیکھ لیں کہ ہم نے Wheat کی Subsidy اور Miscellaneous Relief Fund وغیرہ میں بھی -----

Mr. Speaker: Please address the Chair.

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! Budget Estimate ہمارا 2180.421 ملین تھا Wheat subsidy and Miscellaneous relief وغیرہ میں ہم نے اسے کم کرکے 1976.363 ملین کیا ہے باوجود اس کے کہ ہم Crises سے گزرے ہیں، ہمیں ٹرانسپورٹ والوں کو زیادہ پیسے دینے پڑے ہیں، ہمیں Special arrangements کرنا پڑی ہیں وہاں سے گندم لانے کیلئے اور اگر انہوں نے اوور ڈرافٹ نہ لئے ہوتے باوجود اس کے کہ وزیر اعظم صاحب نے انہیں ایک خط لکھا، دوسرا خط لکھا کہ خدا کیلئے اوور ڈرافٹ نہ لیں کیونکہ سٹیٹ بینک کا گورنر شور مچا رہا ہے۔ اگر یہ نہ لئے گئے ہوتے تو ہم مزید تقریباً دو سو ملین کی بچت کرتے جو کہ ہم نے مارک اپ میں دیا ہے۔ جناب سپیکر! انہوں نے بجٹ کے حوالے سے

ضمنی بجٹ میں دو چار بڑی Contradictory باتیں کی ہیں۔ اگر ہم بجلی کا منافع اگلے سال کیلئے 9423 ملین Show کریں یعنی نو ارب، بیالیس کروڑ، تیس لاکھ، تو یہ کہتے ہیں کہ نہیں نہیں، یہ آپ کیسے Show کر رہے ہیں؟ آپ کو تو Show کرنا ہی نہیں چاہئے تھا، آپ نے بڑا غلط کیا ہے، آپ کو کم Show کرنا چاہئے تھا چھ ہزار ملین یا چھ ارب، لیکن ہم جب Federal tax assignment میں ایک کفایت شعاری کرتے ہیں تو ہمیں پتہ ہے کہ پروجیکشن جو این ایف سی کی ہے، وہ زیادہ ہے لیکن ہم ملکی حالات اور لوگوں کو ٹیکسوں میں جو ریلیف دیا گیا ہے، اس کو مدنظر رکھتے ہوئے اٹھارہ کی بجائے پندرہ ارب، چونسٹھ کروڑ Show کرتے ہیں تو یہ کہتے ہیں کہ جناب، آپ تو این ایف سی پروجیکشن سے ہٹ رہے ہیں۔ اگر Net profit میں ہم این ایف سی پروجیکشن کو لے رہے ہیں تو بھی آپ کو اعتراض ہے۔ جب ہم این ایف سی پروجیکشن کو نہیں لیتے تو تب بھی آپ کو اعتراض ہے۔ ہمیں تو سمجھ نہیں آتی کیونکہ جناب شیخ کا پاؤں ادھر بھی ہے اور ادھر بھی ہے۔ پھر کہتے ہیں کہ جناب، اڑھائی ارب روپے آپ نے کیوں Show کئے ہیں۔ Net profit جو Current year کا ہے، کی جو پروجیکشن تھی، وہ پچھلے این ایف سی ایوارڈ کے حوالے سے ساڑھے آٹھ ارب روپے بنتی تھی، ہم نے Show کیا ہے کہ جناب، چھ ارب تو ہمیں ملے ہیں اور باقی اڑھائی ارب بھی ملیں گے، اس میں لکھا ہے کہ Likely availability of the Additional Net profit اور کمال یہ ہے کہ اگر آپ وائٹ پیپر اس سال کا دیکھیں، پچھلے سال کا دیکھیں اور اس سے پچھلے سال کا دیکھیں تو ان میں اسی طرح Mention ہے۔ ہم نے یہ اسلئے Show کیا ہے جناب، کہ یہ ہمارا حق ہے۔ اگر تیس جون تک مل گیا تو ٹھیک ہے اور اگر نہ ملا تو اس کے بعد بھی ہم مانگیں گے۔ اب اگر ہم یہ Show نہ کرتے تو اس میں بھی اعتراض آتا جناب محسن علی خان صاحب کا کہ آپ نے کیوں Show نہیں کیا ہے۔ اگر ہم وہ پروجیکشن Show کرتے ہیں تو تب بھی یہ

اعتراض کرتے ہیں کہ آپ نے غلط Show کیا ہے اور اگر پروجیکشن Show نہیں کرتے ہیں تو تب بھی اعتراض کرتے ہیں، نہ جائے ماندن نہ پائے رفتن۔ جناب سپیکر! میں نے کہا ہے کہ ہم نے زیادہ Payments کی ہیں۔ اگر انہوں نے قرضے اور اوورڈرافٹ وغیرہ نہ لئے ہوتے تو چونکہ 370.66 ملین ہم نے زیادہ Pay کیا ہے، دو سو ملین تو وہاں اوورڈرافٹ میں Pay کیے ہیں کیونکہ انہوں نے ہائی ریٹ پر قرضے لئے تھے۔ ہمیں تو ایک بڑا Soft قرضہ فیڈرل گورنمنٹ دے رہی ہے، اس پر بھی یہ کہہ رہے ہیں کہ جی آپ یہ نہ لیں۔ یہ صرف ہمیں نہیں دے رہے ہیں، پنجاب کو بھی دے رہے ہیں، سندھ کو بھی دے رہے ہیں بلکہ سب کو دے رہے ہیں لیکن اگر ہمیں ملا ہے تو کہا جاتا ہے کہ ـــــ اور جناب سپیکر، جب یکم جولائی کو حکومت ان کے پاس تھی، جو ان کی اپنی حکومت تھی تو اس وقت 1180.557 ملین ہم پر Liability تھی، سٹیٹ بینک کا اوور ڈرافٹ تھا اور چند ماہ میں انہوں نے 2220.721 ملین بڑھا دیا۔ یہ خراج تحسین تو سردار صاحب کو دینا چاہئے اور اس حکومت کو دینا چاہئے کہ جو Over-draft, excess ہوا تھا، وہ سٹیٹ بینک کو واپس کر دیا ہے اور اس کا مارک اپ بھی واپس کر دیا ہے۔ میں سمجھتا ہوں کہ یہ ہمارے ضمنی بجٹ کا سب سے بڑا کمال ہے۔ (تالیاں) جناب سپیکر! ضمنی بجٹ میں کچھ تبدیلیاں ہوئی ہیں اور یہ تبدیلیاں خیر کیلئے ہوئی ہیں اور اب میں خیر کی بات کروں گا تو ادھر سے احمد حسن صاحب کہیں گے کہ یہ تو ہم نے کی ہیں۔ احمد حسن صاحب! آپ نے خود کہا ہے کہ ہماری حکومت تھی، پھر کیئر ٹیکر حکومت آئی، اس کے بعد ہماری حکومت آئی ہے۔ جب آپ کی حکومت تھی تو آپ کو چاہئے تھا کہ آپ اٹھ کر بتاتے کہ ہم نے اپنے دور میں پانچ نومبر تک کیا کچھ کیا ہے؟ آپ کو تو سپیکر صاحب نے کافی وقت دیا ہے۔ آپ کے لیڈر کو دیا ہے، اڑھائی گھنٹے انہوں نے بات کی ہے تو آپ کو چاہئے تھا کہ قوم کو اس اسمبلی کے حوالے سے بتاتے کہ یہ اچھے اچھے کام ہم نے کئے تھے۔ اب جب ہم اچھے کام

کر رہے ہیں تو وہ کہتے ہیں کہ نہیں، یہ تو ہماری حکومت تھی، چند ماہ ہماری حکومت بھی تھی۔ مطلب یہ ہے کہ اگر ہم نے خوشحال خان خٹک میموریل لائبریری کیلئے وفاقی حکومت سے فنڈ لا کر دیئے ہیں اور ہم نے Adjustment کی ہے ضمنی بجٹ میں تو خراج تحسین کے حقدار تو ہم ہیں۔ اسی طرح ہم نے ہائیڈرو پاؤر سکیم کیلئے بہت سے فنڈز Re-adjust کرکے دیئے ہیں تو یہ خراج تحسین بھی ہمیں ملنا چاہئے۔ ہم نے کوئی پیسہ ضائع نہیں کیا ہے اور میں یہ بھی بتا دوں کہ Miscellaneous میں ہم نے نوے ہزار روپے Pay کیے ہیں کچھ لوگوں کو Compensation میں کیونکہ ان کے چار آدمی ایک واقعہ میں مارے گئے تھے، تو ان کے لواحقین کو Pay کیے ہیں۔ دیر والے جو بات کرتے ہیں تو دیر کی ٹاؤن کمیٹی کو ہم نے تقریباً پندرہ لاکھ روپے ضمنی بجٹ میں Adjustment کر کے دیئے ہیں۔ لواری ٹاپ پر جو تین آدمی مرے ہیں تو انہیں ہم نے ڈیڑھ لاکھ روپے دیئے ہیں، پچاس، پچاس ہزار روپے ان کے لواحقین کو دیئے ہیں۔ آپ اپنی Budget Statements پچھلے سالوں کی اُٹھائیں تو ان میں ہے کہ جناب، فلاں پیپلز پارٹی کے صدر کو اتنے لاکھ روپے، فلاں صاحب کو اتنے لاکھ روپے اور فلاں صاحب کو اتنے لاکھ روپے، کوئی حساب کتاب ہی نہیں تھا۔ ہم سے آپ پوچھ سکتے ہیں کہ ہم نے جلال بابا آڈیٹوریم ایبٹ آباد کی تعمیر کیلئے پانچ لاکھ روپے دیئے ہیں۔ ہم نے ایک سول سیشن جج جو کسی وجہ سے مارا گیا تھا یا فوت ہوا تھا، تو اس کے لواحقین کو پیسے دیئے ہیں۔ ہمارے اس Miscellaneous میں آپ ثابت کریں کہ کسی سیاسی آدمی پر یا کسی وزیر پر پیسہ خرچ کیا گیا ہو، کسی سفیر پر خرچ کیا گیا ہو، کسی ایسی مد میں خرچ کیا گیا ہو جو کہ ناجائز تھی اور جو آپ کی Budget Statement اور ضمنی بجٹ میں ہمیشہ ہوتی تھی اور اس پر میں نے تقریباً پونے دو گھنٹے، اسمبلی کے ریکارڈ پر ہے، تقریر کی تھی۔ ہم نے فاطمید فاؤنڈیشن والوں کو پانچ لاکھ روپے دیئے ہیں۔ ایک کیس میں پٹواری حضرات عدالت گئے کیونکہ ان

کے کچھ بقایاجات تھے' ان کے کچھ الاؤنسز تھے' کورٹ کے آرڈر پر ہم نے ان کو پیسے دیئے ہیں' یہ نہیں کہ اپنی Discretion استعمال کی ہے۔ اس بجٹ میں ہم نے ایڈوکیٹ جنرل کے دفتر اور وقار کو بڑھانے کیلئے ترپن ہزار روپے دیئے ہیں۔ بار ایسوسی ایشن' این ڈبلیو ایف پی کو ایک لاکھ' پچاس ہزار روپے دیئے ہیں۔ یہ بہت چھوٹے چھوٹے کام تھے جن کی وجہ سے ہمیں یہ ضمنی بجٹ پیش کرنا پڑا ورنہ ہم نے تو اخراجات میں کمی اور آمدن میں اضافہ کیا ہے۔ جناب سپیکر! دو ایسے ادارے ہیں جن پر کچھ رقم خرچ ہوئی ہے لیکن ان کے متعلق میری ذاتی رائے ہے' جو کہ ہمیشہ سے ہے' کوئی نئی رائے نہیں ہے اور اس کا اظہار بھی میں نے ہمیشہ کیا ہے اور آج بھی کروں گا۔ ایک پولیس کا ادارہ ہے اور دوسرا جنرل ایڈمنسٹریشن میں گورنر سیکرٹریٹ کی بات آتی ہے۔ گورنر سیکرٹریٹ پر اکیس لاکھ، پینتیس ہزار' چھ سو روپے Excess خرچ ہوئے ہیں اور کچھ رقومات پولیس کی مد میں خرچ ہوئی ہیں۔ جناب سپیکر! میں یہ سمجھتا ہوں کہ اس صوبے کا گورنر' یہ کسی Individual یا گورنر کی ذات سے متعلق نہیں ہے' اے' بی' سی' ڈی' جو بھی ہے لیکن میں یہ سمجھتا ہوں کہ اس صوبے کا گورنر اس صوبے کے ساتھ ساتھ ٹرائبل ایریاز کا بھی ایجنٹ ہے From the President of Pakistan اور اس کا کام صوبے میں کم اور ٹرائبل ایریاز میں زیادہ ہوتا ہے۔ ان کی جتنی بھی میٹنگز ہوتی ہیں' وہ فاٹا کے حوالے سے ہوتی ہیں اور ان کے ٹورز بھی زیادہ تر فاٹا کے علاقوں میں ہوتے ہیں۔ جناب سپیکر! ہم سمجھتے ہیں کہ یہ ایک اصولی بات ہے کہ ہم وفاق سے بات کریں کہ آپ Share کریں۔ گورنر جتنے فیصد اس صوبے کیلئے کام کرتے ہیں' اتنے اخراجات ہم برداشت کریں اور جتنے فیصد وہ ٹرائبل ایریاز کیلئے کام کرتے ہیں تو اتنے اخراجات وہ برداشت کریں۔ پولیٹیکل انتظامیہ کی نا اہلی کی وجہ سے جناب سپیکر' آج پشاور کے شہری آفریدی ٹرائبل کے مقابلے میں کھڑے ہوگئے ہیں' ادھر سے بھی بیانات آ رہے ہیں اور ادھر سے بھی

بیانات آ رہے ہیں اور ایک خانہ جنگی کی سی فضا پیدا ہو رہی ہے جبکہ گورنر یہاں موجود ہیں۔ گورنر ہمارے Settled areas کا بھی ہے اور ٹرائبل ایریا کا بھی ہے تو ایسی صورتحال کیوں پیدا ہونے دی گئی؟ جناب سپیکر! اس کی وجہ یہ ہے کہ جو ضابطہ اخلاق Settled areas اور ٹرائبل ایریاز کے درمیان برسوں سے چل رہا ہے' اس پرعملدرآمد نہ ہونا ہے اور اس میں اب ترمیم کی ضرورت ہے۔ ایک زمانہ وہ تھا جو کہ مجھے یاد ہے کہ جب کوئی قبائلی بھائی Settled areas میں داخل ہوتا تھا تو وہ اپنا اسلحہ چوکی یا گیٹ پر رکھتا تھا۔ آج ہمارے جو قبائلی بھائی ہیں تو انہوں نے یہاں گھر لئے ہوئے ہیں' وہ یہاں کاروبار کرتے ہیں' وہ یہاں بحیثیت ووٹرز رجسٹرڈ ہیں' یہاں الیکشن لڑتے ہیں۔ میجر نیر زمان الیکشن لڑتے ہیں' عبدالطیف آفریدی الیکشن لڑتے ہیں ہمارے Settled areas میں اور ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے لیکن میں یہ سمجھتا ہوں کہ اب ایک نیا ضابطہ اخلاق شہریوں اور ٹرائبل بھائیوں کے درمیان ہونا چاہئے کہ اگر ہمارا مجرم ان کے علاقے میں جائے تو وہ اس کو پناہ نہ دیں اور ان کے مجرم کو ہم پناہ نہیں دیں گے۔ (تالیاں) بڑی عجیب بات ہے کہ میرا مجرم جاتا ہے تو اسے پناہ ملتی ہے۔ وہ یہاں قتل' چوری اور ڈاکہ مارنے کے بعد وہاں کسی ملک یا سپین گیرے (سفید داڑھی والے بزرگ) کی پناہ میں چلا جاتا ہے لیکن ان کا مجرم اگر یہاں آئے تو میں اسے پناہ نہیں دے سکتا اور مجھے پناہ دینی بھی نہیں چاہئے۔ دوسری بات یہ ہے کاروبار اب ہم ملکر کرتے ہیں' اب کاروبار میں اتنی معقولیت نہیں رہی کہ ایک قبائلی بھائی Settled areas کے ایک شہری بھائی کے ساتھ ملکر کاروبار نہ کرے لیکن یہ اصول غلط ہے کہ اگر اشتراک سے کوئی کاروبار کیا جائے اور اس میں کوئی Dispute پیدا ہو جائے تو وہاں اسسٹنٹ پولیٹیکل ایجنٹ کی عدالت سے ایک وارنٹ آئے اور ایک Settled areas کے آدمی کو وہاں پہنچا دیا جائے۔ جناب سپیکر! میں حکومت' گورنر صاحب اور وفاق سے استدعا کرتا ہوں کہ اب یہ طے ہو جانا چاہئے کہ جو

Agreement' جو کاروبار جس علاقے میں ہو، اگر وہ یہاں کی عدالتوں میں ہو اور ان کے پاس ثبوت ہو تو اس کا فیصلہ اس ملک کے قانون' Settled قانون کے تحت ہونا چاہئے اور اگر وہ پولیٹیکل ایجنٹ کی عدالت میں اپنے کاروبار کا معاہدہ کریں اور ان کے پاس تصدیق شدہ اسٹامپ ہو تو پھر بیشک قبائلی روایت کے مطابق اس کا فیصلہ ہونا چاہئے۔ اس کنفیوژن کو ختم کریں کیونکہ اغواء کے بہت سے کیسز میں لین دین کا مسئلہ ہوتا ہے' تاوان کا مسئلہ اپنی جگہ پر ہے لیکن اکثر کیسز میں پتہ چلتا ہے کہ لین دین کا مسئلہ ہے۔ جو قبائلی بھائی ہمارے شہری لوگوں کیساتھ کاروبار کرنا چاہتے ہیں' ان کے ساتھ ملکر بزنس کرنا چاہتے ہیں تو وہ اس ملک کے قانون کو مانیں گے' اس ملک کی عدالتوں کو مانیں گے اور اگر ہمارا کوئی بھائی وہاں جا کر ان کے ساتھ کاروبار کرنا چاہتا ہے تو اس پر فرض ہے کہ وہ اس علاقے کے قوانین کے مطابق اسٹامپ لکھے اور اس کا تحریری ثبوت ہونا چاہئے مثلاً اسٹامپ وغیرہ پر پولیٹیکل ایجنٹ کے دستخط ہونے چاہئیں' ایک تو یہ بات ہے اور دوسری بات یہ ہے کہ جب ہم گورنر کیلئے یہاں رقم دیتے ہیں (میں پولیس کی طرف بھی آتا ہوں) تو پھر ہمیں تحفظ چاہئے۔ ہم نہیں چاہتے کہ ہمارے جو صدیوں سے تعلقات ٹرائبل بھائیوں سے ہیں' وہ چند بدعمل لوگوں کی وجہ سے خراب ہوں۔ 'گنج' میں جو کچھ ہوا' اس میں میری پولیس ذمہ دار ہے۔ یہ کیسے ہو سکتا ہے کہ بیس' پچیس آدمی جعلی یونیفارم پہن کر آئیں' لوگوں کے گھروں میں داخل ہوں اور خواتین کو بھی لے جائیں؟ بڑے شرم کی بات ہے۔ اگر یہ واقعہ کسی مہذب ملک میں ہوتا تو پولیس کا بڑے سے بڑا افسر اور مقامی بڑے صاحب خود ہی استعفیٰ دے کر گھر چلے جاتے۔ ہم تو سیاسی لوگ ہیں' ہماری ایڈمنسٹریشن تو ان لوگوں نے چلانی ہے جن کو سرکار کے خزانہ سے تنخواہیں ملتی ہیں۔ سردار صاحب فیصلے کریں گے پالیسی کے' Implementaion تو بیوروکریسی اور انتظامیہ کرتی ہے۔ تو یہ انتظامیہ ہمارے لئے کیوں مشکلات پیدا کر رہی ہے؟ کیا پشاور کے شہریوں

کا تحفظ اس انتظامیہ کی ذمہ داری نہیں ہے؟ کیا Settled areas کے لوگوں کا تحفظ اس انتظامیہ کی ذمہ داری نہیں ہے؟ اور اسی طرح کیا یہ گورنمنٹ کی ذمہ داری نہیں ہے کہ اس کے علاقے میں، یہ ٹھیک ہے کہ جب ہمیں حکومت ملی تو چونتیس لوگوں کو اغوا کیا گیا تھا اور تینتیس کو ہم نے واپس حاصل کیا لیکن سوال یہ ہے کہ اغواء کیوں ہوتے ہیں؟ اغواء کا حق انہیں کس نے دیا ہے؟ آج بھی اگر ایمانداری کے ساتھ، یہ سیاسی ایکشن لینا اور ستائیس آدمیوں کو پکڑنا اور چھوڑنا، جرم کوئی کرتا ہے اور پکڑتے کسی اور کو ہیں، آج بھی ایسے ایسے علاقے ہیں اور ان کو پتہ ہے کہ وہاں پورے پاکستان سے لائے ہوئے مرد اور عورتوں کو قید کیا گیا ہے۔ میں سمجھتا ہوں کہ گورنر کو ایکشن میں ہونا چاہئے۔ ہمارے گورنر فوجی شخصیت ہیں اور جنگ کے نقطہ نگاہ سے وہ سمجھیں کہ اب یہ جنگ ہے اور وہ قبائلی علاقوں میں ایکشن لیں، شریف لوگوں کے خلاف نہیں۔ یہ بھی نہیں کہ جرم کوئی کرے اور گھر سب کے بلڈوز کر دیے جائیں۔ ہم اس کے خلاف ہیں۔ بجلی کا بل ایک شخص ادا نہ کرے اور پورے گاؤں کی بجلی کاٹ دی جائے، ہم اس کے بھی خلاف ہیں لیکن جس نے جرم کیا ہے، اس کا انہیں پتہ ہوتا ہے۔ ہمارے شہروں میں بھی پولیس کو پتہ ہوتا ہے کہ کون شراب بیچتا ہے، کون جواء کراتا ہے، کون جیب کترا ہے اور کون کون قحبہ خانہ چلاتا ہے؟ انہیں سب کا پتہ ہوتا ہے۔ تو میں یہ سمجھتا ہوں کہ ہم جو ٹیکس ادا کرتے ہیں، اس کی بڑی وجہ یہ ہے ـــ آج قبائلی علاقوں میں الیکشن ہوئے ہیں، بڑا اچھا ہوا ہے، منتخب نمائندے آئے ہیں لیکن یہ Party basis پر ہونے چاہئیں ورنہ وہاں بھی طالبان کے گروپ پیدا ہو جائیں گے۔ کیوں نہ وہاں پر نیشنل عوامی پارٹی ہو، مسلم لیگ ہو، پیپلز پارٹی ہو، جماعت اسلامی ہو اور جب پارٹی وہاں بنے گی تو پھر وہاں کی پارٹیوں اور سنٹرل پارٹیوں کا تعلق ایک ہوگا، نہ پھر اغواء ہوں گے اور نہ بے چینی پیدا ہوگی۔ میں سمجھتا ہوں کہ پولیس کو بھی ہم نے فنڈز دیے ہیں، ٹھیک ہے، پولیس والے کہتے ہیں کہ

ں' ہم نے اس ضمنی بجٹ میں بھی ان کیلئے ایکسٹرا فنڈز مختص کئے ہیں لیکن میں
ں کہ جتنی مہربانی ہر حکومت' پولیس پر کرتی ہے' ہر قسم کے انسٹرومنٹس ان
ر دیے جاتے ہیں۔ جس طرح ہم اپنی فوج کیلئے اپنا پیٹ کاٹ کر اس ملک کے
یلئے ان کو رقم دیتے ہیں' پولیس کیلئے بھی ہم اپنا پیٹ کاٹ کر رقم دیتے ہیں لیکن
یکر' ہم مطمئن نہیں ہیں۔ آج لاء اینڈ آرڈر کے حوالے سے' اگر میں سڑک پر چلا
شیر صاحب یہاں نہیں ہیں' سید علی شاہ یہاں نہیں ہیں' ہم سب ڈسٹرکٹ پشاور کے
ر سڑکوں پر چلے جائیں تو جناب سپیکر' لوگ اگر ہم پر مہربانی کریں گے تو ہمیں
گے نہیں لیکن کم از کم ہمیں اچھا نہیں کہیں گے' یہ ایک حقیقت ہے۔ اور میں یہ
ہوں کہ یہ بڑا اچھا ضمنی بجٹ ہے' اس کی تمام مدیں بڑی اچھی ہیں' اس کے تمام
ے اچھے ہیں۔ ہم نے بچت کی ہے لیکن ہمیں دکھ سے کہنا پڑتا ہے کہ ہماری
ت کے ساتھ جو عوام کے ووٹوں سے منتخب ہو کر آئی ہے' عوام نے بھرپور اعتماد
ہے' آٹے کے کرائسس میں ہماری ایڈمنسٹریشن اور ان کے ساتھ مل بھگت کرنے
۔ملز مالکان نے ہمارے ساتھ تعاون نہیں کیا' غداری کی ہے اور ایک بات میں صاف
، گا کہ وہ کوئی سی بھی ایڈمنسٹریشن ہے' چاہے وہ ٹرائبل ایریاز میں ہے یا ہمارے
Settled ar میں ہے' ہماری حکومت کے ساتھ ایماندارانہ تعاون نہیں کر رہی ورنہ یہ
ئل پیدا نہ ہوں۔ میں آپ کا مشکور ہوں۔ شکریہ۔

ب عاشق رضا سواتی، سپیکر صاحب! پہ پوائنٹ آف آرڈر باندے یوہ خبرہ
مہ۔ دا تیرہ شپہ زمونږ پہ علاقہ کښې ډیر سخت باران شوے دے او اوس
ہر راغلے دے چہ پنځوس کسان پکښې مړہ شوی دی او نور ژوبل شوی دی
و چیف منسټر صاحب زما خیال دے چہ د هغے علاقے پہ دورہ باندے دے،
نو زہ ستاسو وساطت سرہ چیف منسټر صاحب تہ دا وایمہ چہ دے خلقو لہ د

زز تر زره Compensation ورکړی او دے معزز ایوان ته دا وایمه چه د هغوی د پاره د دعا اوکړی۔

جناب سپیکر: دعا اوکړئ جی۔

جناب نجم الدین: د بهادر خان د خوی د پاره د هم دعا اوکړی چه خدائے ئے جوړ کړی۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر صاحب! صرف حالات لړ، حاجی صاحب تقریر کوؤ ډیر د مهربانئ نه، او لکه څنګه چه ستاسو بردباری دغه دے، مجبوری ے وه او ستاسو په وساطت سره دے ایوان ته دا عرض کوم چه تاسو زمونږ سره مهربانی کوئ نو داسے مهربانیانے مخکښ هم شوے دی لکه حاجی محمد عدیل صاحب پخپله هم اوفرمائیل چه هغوی په ضمنی بجټ باندے پاؤ کم دوه گهنټے تقریر کړے وو، په ضمنی بجټ باندے -----

جناب سپیکر: او منل، هغوی اومنل او منی ئے۔

جناب احمد حسن خان: او دویمه خبره دا ده جناب سپیکر صاحب، چه اوس ممبران ښه خبر وی، په دے کښ مونږه څه ونیلے شو؟ پرون زما د اطلاع مطابق په سرکټ هاؤس کښ د 38 ایم پی ایز د حکومتی پارټو میټنګ شوے دے، هغوی د حکومت د بے کارئ متعلق پخپله ذکر کړے دے ---- (شور)

جناب سپیکر: جناب سرنګزیب خان۔

وزیر خوراک: جناب سپیکر صاحب! د مذاق او د خندا خبره هم ده خو لږ داسے کار دے چه دے کښ سنجیده خبره هم شته۔ هغه دا چه احمد حسن صاحب کومه خبره کوی چه زمونږه ملګری په هاسټل کښ اوسیږی او تاسو ته پته ده چه دلته کښ د حکومتی پارټئ او د نورو پارټو اکثریت ممبران په هاسټل

کښې اوسیږی نو د هاسټل لاتف خو داسې دے چه هلته کښې، دوئ ته پته ده، دوئ خپله هم هلته کښې پاتے شوے دی، د حکومتی پارټئ خلق چه کوم هلته کښې موجود وی نو په خپل منیځ کښې کینی او که پاسی خو دوئ د تسلی ساتی چه که د حکومتی پارټئ ممبران کینی، نو دوئ که څلور ورسره برابر کړی نو بیا هم نه پوره کیږی- دوئ د په دے کښې د تشویش اظهار نه کوی- دوئ د مهربانی اوکړی او اطمینان د ساتی او په قلاره باندے د کینی-

جناب احمد حسن خان: سر! زمونږه اطمینان دے- مونږه په خپل ځائے باندے ټهیک ناست یو خو په هغوی کښې اکثریت ته شکایت د فرید طوفان صاحب نه دے-

جناب سپیکر: جناب سرنگزیب خان-

حاجی بهادر خان (مردان): جناب سپیکر صاحب! پوائنټ آف آرډر، سر- پرون نه میټنګ شوے دے او نه د میټنګ څه خبره شوے ده- دا هغه ممبران دی چه په تیرشوی حکومت کښې په کروړنو باندے نه دی خرڅ شوی- په کروړنو خرڅیدو والا ممبران نه دی- داسے هیڅ خبره نه ده- تاسو په اطمینان باندے څلور واړه کینئ، تسلی ساتئ، مونږه موجود یو-

جناب احمد حسن خان: په کروړنو باندے نه دی خرڅ شوی خو نن د خپل حکومت نه خفه شوی ولے دی جناب سپیکر صاحب؟

جناب سپیکر: سرنگزیب خان، پلیز-

جناب سرنگزیب خان: جناب سپیکر صاحب! میں آپ کا مشکور ہوں کہ مجھے آپ نے اظہار خیال کا موقع دیا- جناب سپیکر! میں ایسا بجٹ پیش کرنے پر وزیر اعلیٰ سرحد، سردار مہتاب احمد خان صاحب کا مشکور ہوں کہ جنھوں نے اس بحران میں اتنے مشکل انداز کا بجٹ پیش

کیا۔ جناب سپیکر! ہمارا ضلع کوہستان ایک پسماندہ علاقہ ہے اور وہاں سڑکیں نہ ہونے کے برابر ہیں۔ وہاں بہت دور دور تک علاقوں میں پیدل راستے ہیں اور کوہستان پر کسی حکومت نے اب تک مستقل توجہ نہیں دی ہے۔ جناب! میں عرض کرتا ہوں کہ کوہستان میں روڈز، واٹر سپلائی، بجلی اور صحت کے ضمن میں ایک جامع سروے ہونا چاہئے۔ جناب! وہاں ایسے ایسے علاقے ہیں جیسے کالام، تتھیا گلی، ایوبیہ وغیرہ اور ان سے آگے ہمارا علاقہ بہت اچھا ہے لیکن بدقسمتی سے حکومت نے ہمارے کوہستان کو ابھی تک کوئی توجہ نہیں دی ہے۔ وہاں ایک بہت اہم شاہراہ قراقرم گزری ہے جو دنیا کا پانچواں عجوبہ ہے۔ اس کے اندر وادیاں ہیں اور وہاں تفریح کیلئے گلگت اور ایری چیریٹی ہیں۔ لوگوں کیلئے تفریحی علاقے کوہستان کی ہر وادی میں ہیں لیکن ہماری یہ گزارش ہے کہ کوہستان کیلئے حکومت ہر قسم کے سروے کیلئے ایک جامع پروگرام بنائے۔ اس کے علاوہ ہمارے حلقے پی ایف۔50 کیلئے 1997-98 کے اے ڈی پی میں روڈز کیلئے ایک روپیہ بھی نہیں رکھا گیا حالانکہ وہ جاری کام ہیں۔ حکومت کا بھی یہ کہنا ہے کہ ہم جاری کام کریں گے تو ہمارے علاقے کیلئے ایک پیسہ بھی نہیں رکھا گیا ہے۔ اس سے پہلے جو کام تھے مثلاً واٹر سپلائی کیلئے ایک لاکھ روپے رکھے ہیں یا پچاس ہزار روپے ہیں تو وہ نہ ہونے کے برابر ہیں۔ اسی لئے میں عرض کرتا ہوں کہ ہمارے علاقوں کی طرف حکومت کو خصوصی توجہ دینی چاہئے۔ شکریہ۔

جناب سپیکر: جناب میاں افتخار حسین۔

میاں افتخار حسین: جناب سپیکر صاحب! ډیره مهربانی۔ ډیر د صبر نه پس مے موقع راغله او ماخول هم داسے دے چه ښوک اوږې دی او وخت هم لنډ تنګ دے او زما نه مخکښې ډیر په مفصل طریقه باندے ډیر په دلائلو سره د دواړو مخو نه په دے باندے خبرے شوی دی او د Repetition ضرورت نشته۔ ارباب صاحب هم درخواست کوی چه Repetition اُو نه شی ځکه چه زه تنګ

یمه خو گرانو ملگرو او عزت منده سپیکر صاحب، زه د حاجی عدیل صاحب ډیر مشکور یم چه زما نوم ئے په لسټ کښې ورکړے دے۔ هغه خفه وو چه مونږه نوموني ورکړی دی او خلق خفه شوی دی۔ مونږه خفه نه یو خو خبر نه وو نو ځکه ورته سرے تیار نه وی۔ بجټ سپیکر صاحب، د هر قوم او د ملک د اقتصادی نظام سره تړلے دے او د هغه ملک د اقتصادی نظام عکاسی کوی۔ مونږه چه خپل بجټ ته، د دے نه مخکښې بجټونه وو او که دا اوس بجټ دے او دے خپل وطن ته ګورو نو ځکه، چونکه د سټوډنټۍ په دور کښې مے هم ډیر توقعات وو، د دے اسمبلۍ نه چه به بهر وو نو زمونږ به ډیر خواهشات وو او د خواهشاتو په رڼړا کښې به مونږه د اقتصادی نظام خبرے کولے او په هغه اقتصادی نظام کښې چه زمونږه د باچاخان خپله لار چه پورا وی او که سپوره وی، د ټولو به په شریکه وی، د هغه نظام په عکاسۍ کښې چه مونږه بجټ ته ګورو، یو روایاتی بجټ دے او مونږه هغه انقلابی ذهن چه مونږه ئے غواړو چه په دے معاشرے کښې بدلون راشی، هغه په مختلفو ادوارونو کښې زمونږ د وړاندے دے او هغه ملکونو خپل تقدیر بدل کړے دے چه چا انقلابی اقدامات کړی دی۔ خو 1990 کښې زه د دے ځائے ممبر پاتے شومه، نن چه زه خپلے ممبرۍ ته ګورمه او چه کله اسمبلۍ ته سرے راشی نو خپلو روایاتو ته ګزارشی او انقلابی آئینه باندے د سړی دوره پریوځی۔ مونږه هم د دے مشین یوه حصه شو او په روټین کښې مونږ ته د اعداد شمار کاغذ وړاندے شی او په هغے باندے مونږه د اقتدار خلق ښه وائی او د اپوزیشن بد وائی او دا روټین راوان دے د تیرو پنځوسو کالو راسے۔ زمونږ په دے وطن کښې هیڅ یو اقتصادی سسټم نشته دے او دغه رنګ مخکښې هم او راتلونکی حکومتونه

که هغه یو وی او که هغه بل وی، هغه هم دغه رنګ د کاغذ په شکل باندے به صرف اعداد شمار پیش کوی او هیڅ قسمه د ملک په تقدیر کښې تبدیلی نه راځی بلکه چه وخت تیریږی نو یو حکومت یو ته ښه او بل ته بد وائی- هم دغه رنګ زمونږه خلق روخ تر ورځه خرابیږی- عرض د خبرے نه مے دا دے چه جناب سپیکر صاحب، ستاسو په وساطت زه هغه خپل زاره جذبات تاسو ټولو د دے اسمبلئ ممبرانو ته وړاندے کومه چه خدائے ته اوګورئ هغه روایاتی انداز پریږدئ- اوس وخت راغلے دے چه مونږ په انقلابی اقداماتو باندے خپل عمل اوکړو او هغه اقتصادی پالیسی، نن هم زمونږ د خپل وطن هیڅ خد و خال ښکاره نه دے، نو زه خو یقیناً چه په کوم بنچونو باندے یم نو زه به وایمه چه دا بجټ د مخکښنی بجټونو په نسبت باندے ښه بجټ دے خو د اعداد و شمار او هیره پیرے په بنیاد- زه دا خبره خپلو ملګرو ته وړاندے کوم چه یو سسټم وو چه څوارلس سوه کاله مخکښے آقائے نامدار حضرت محمد مصطفیٰ صلی الله علیه وسلم مونږ ټولو ته راکړے وو- په هغے کښې یو معاشی سسټم موجود وو، نن د هغه معاشی سسټم هم دلته کښې وجود نشته- دلته کښې جدید دور د ترقئ، د مارکس او د لینن او ماؤزے تنګ چه یو خوا د مزدورانو د انقلاب خبره او بل خوا د کسانانو د انقلاب خبره او دلته کښې نه یو سسټم شته او نه بل سسټم شته او مونږه په Adhocism باندے روان یو او د دے Adhocism په Base باندے به مونږه ترقی نه کوؤ بلکه د خپل خان سره هم دهوکه کوؤ او د خپل عوامو سره هم دهوکه کوو- نو د هغه په رنړا کښې زه دے خپلو ټولو ملګرو ته درخواست کوم چه مونږ په دے کښې د یو بل سره کُمک اوکړو او زه به بیا دے خپلے خبرے له راشم چه ما باندے د خپلے حلقے

چه کومه ډیوټی او ذمه واری ده، نو په هغه باندے د تعلیم په بابت کښې چونکه ما وئیل چه دلته کښې وزیر اعلیٰ صاحب او بی بی هم موجود وی، خو وزیر صاحب شته دے نو سپیکر صاحب، ستاسو په وساطت باندے زه دوئ سره یوه خبره کول غواړم چه زمونږه فخر افغان باچا خان چه کله په خپل دور کښې د اصلاح د پاره میدان ته وتی وو نو هغوی ړومبے دا خبره اوکړه چه زه دے ټولو خلقو له مدرسه جوړمه، سکول جوړومه او د سکول په بنیاد باندے دے خلقو له تعلیم ورکول غواړم چه د انګریز د جبر او استحصال خلاف جهاد اوکړی، نو په دے ټوله صوبه کښې سل سکولونه ئے جوړ کړی وو۔ زما په پېښو کلی کښې د هغه سلو سکولونو یو یادګار موجود دے چه "اسلامی سکول" ورته وائی او زه چونکه د هغه سکول پیداوار یم او د ډیر ټائیټونو نه راوتی نن په دے بنچ باندے ناست یو۔ د خپلو غریبو عوامو او د پارټئ مشکور یو چه مونږه ئے د دے قابل کړو چه نن په دے ځائے کښې ناست یو او خبره کوؤ۔ زه د باچا خان د هغه سکول او د هغه منتظمینو مشکور یو چه نن ئے مونږه د دے قابل کړے یو۔ زه ستاسو په وساطت باندے درخواست کوم چه په هغے کښې کوم ملازمین خدائی خدمتګار دی او دیرشو او د څلویښتو کالو راسے په هغے کښې ملازمت کوی او هغوی ملازمت په رضا کارانه طور باندے کوی۔ د حکومت د طرف نه هغوی ته څه فنډ شته دے او دا د هغوی د پاره یو فخر دے چه په دے دومره سخت وخت کښې چه حکومت د امریکه او د بهر ملکونو او جاپان نه فنډونه اخلی خو سکولونه نه شی چلولے، په هغه ځائے زمونږه د خدائی خدمتګار په بنیاد باندے د باچا خان د تحریک هغه یادګار اوس هم موجود دے او شته دے۔ نو زه وزیر تعلیم صاحب ته درخواست کوم چه د هغے د پاره د دا

بندوبست اوکړی چه هغه خدائی خدمتګار داسے عمر ته رسیدلی دی چه هلته خو سرکاری طور باندے ریټائرمنټ شته دے نه او هغوی د پخوا نه د ریټائرمنټ حد ته رسیدلی دی او نن د هغه خلقو د پاره مراعات هم نشته دے، نو د دے سکول د پاره چه په هر څه بنیاد باندے کیدے شی یو خو اعزازی طور چه د ټولے تعلیمی ادارو نه علاوه هغے اسلامی سکول ته توجه اوشی چه زمونږه د فکر او د رنړا او د باچا خان د تحریک یو موجوده او ژوندئ حصه ده چه د هغے د پاره په هره طریقه چه وی چه د هغه خدائی خدمت ګارو د پاره هم یو Compensation اعلان اوشی او دے سکول ته دا حیثیت ورکړی چه دا دنیا ترکومه پورے قایمه او دائمه وی چه د هغه انګریزانو د وخت د جهاد د پاره چه کوم سکولونه جوړ شوی وو، په هغے کښ دا یوه نښه ده چه تر هغے دا هم قایمه او دائمه پاتے شی۔ (تالیاں) زه ګرانو ملګرو ته د صحت په بابت کښ د سپیکر صاحب په وساطت خبره کول غواړم۔ د صحت په بابت کښ ډیرے زیاتے خبرے اوشوے، د ټولے صوبے په سطح خبرے شوی دی۔ زه هغه Repetition نه کوم۔ دلته کښ مخکښ هم یو حکومت وو چه د هغے وزیر اعلیٰ Directive جاری کړے وو، سپیکر صاحب، که دے وزیر صاحب ته مو اووے که تاسو ته اوګوری نو ښه به وی هسے ما خطا کوی جی۔ (قہقے) د صحت په بابت کښ دلته کښ د دے نه مخکښ یو حکومت چه تیر شوے وو، هغوی Directive جاری کړے وو او زمونږه د تحصیل په سطح باندے د پښو هسپتال ته نے حیثیت ورکړے وو او ما په خپل وخت کښ د هغے هغه بلډنګ په 1990 کښ جوړ کړے وو که تاسو راشئ او یا چرته هسے هم په لاره تیریږئ او اوګورئ نو ستاسو به هم زړه درد اوکړی چه دومره ښه بلډنګ او

هغه بیخی خالی- که تاسو رشتیا د هیلته مدد کول غواړئ او تاسو وایئ چه خلقو ته د دا Facilities اورسیږی نو په خواؤ شا کښ چه څومره هسپتالونه دی او په ښه شکل کښ موجود دی، هغوی ته د ډاکټرانو ورکولو ضرورت دے او د چلولو ضرورت دے- نن هم د پبو او-پی-ډی چه کوم دے او یا د خواؤ شا چه څومره هسپتالونه دی، په هغے زیات نه زیات رش دے، آبادی پرے زیاته ده- که تاسو رشتیا د هیلته په مد کښ مدد کول غواړئ نو د پبو هسپتال ته به خصوصی توجه اوکړئ- ستاسو په وساطت وزیر اعلیٰ صاحب ته وایم چه هغوی کله د هیلته پیکج اعلان کوی نو چه د پبو پکښ خصوصی ذکر اوکړی او د خواؤ شا د ټولو هسپتالونو په هغے کښ ذکر اوشی- جناب سپیکر صاحب! د اوبو د څکلو خبره اوشوه، زه په داسے حلقه کښ اوسیږم چه هغه په دوه حصو کښ تقسیم ده- یو د غر علاقه ده او یو میدانی ده- میدانی د سیند سره نزدے ده او د غر علاقه د اوبو نه لرے ده نو هلته کښ اوبه نشته دے او هغوی ما نه اوبه غواړی او دلته کښ اوبه دومرے ډیرے دی چه کله سیند راشی نو سیلاب ئے اوړی- زه پرون هم تلے ووم او هغه د خپلے علاقے د سیند د غاړے د خلقو دوره مے کړے ده نو بیا هغه علامه شته دے- یو برساتی علامه تیره شوے ده په تیرو ورخو کښ- زه ستاسو په وساطت دوئ ته په ډیر مؤدبانه انداز کښ وایم چه سیلاب راشی نو تاسو بیا د فوټوانو اوخکلو د پاره راځئ او هلته خلقو ته اعلانونه اوکړئ او بیا نه کیږی نو د 1990 نه مونږ په دے جهګړه کړے وه او د درے، درے نیمو کروړه روپئ د مرکز سره زمونږه جهګړه وه او هغه جنګه-تر اوسه روان دے- څه سپرونه جوړ شوی دی خو چه کومه زمونږه علاقه وه لکه کیمپ کورونه، مومن ګړهئ او جبه

داؤدزئی د علاقے هغه خلق دومره غریب دی چه زه وایم کیدے شی چه که دے خل له سیلاب راغلے وے نو تاسو به بیا سپرونه وهل خو هغه غریب خلق به بیا په هغه خائے کښی نه وو۔ زه په دے وجه تاسو ته خواست کوم چه تاسو په دے خائے کښی د Flood کوم فنڈ چه دے، ستاسو په علم کښی یوه خبره راولم جی ببښنه غوارم، زما په وخت کښی Flood Damage Fund دلته کښی راغلے وو نو هغه په کوم خائے کښی اولګیدو چه کوم خائے کښی سیلاب نه راخی، زه بیا خواست کوم چه هسے نه چه د Flood Damage د پاره که دوئ پیسے ایخودے وی او چه سیلاب په کوم خائے کښی راخی، هلته او نه لګی او په بل خائے کښی اولګی، ستاسو په وساطت دوئ ته په Advance کښی دا خبره کوم چه هلته کښی حالات نازک دی۔ داوس نه که هغوی ته څه کارکول غواړئ نو چه په هغے زر تر زره کار اوکړئ۔ نیم کار شوے دے او څه کار پاتے دے۔ (تالیاں) او ګرانو ملګرو د سپیکر صاحب په وساطت باندے چه زه د اوبو د څکلو خبره کوم نو زما د خټک نامے خاصکر زما د غرعلاقے خلق چه نن هم هغوی د اوبو د پاره خوایندے میاندے خی او د چه پردی کورکښی چرته پمپ وی نه یتوله محله راخی او د هغوی نه اوبه اوړی۔ زه وایم که د اوبو د څکلو، بشیر بلور صاحب دلته کښی شته دے نو ستاسو په وساطت هغوی ته وایم ----

وزیر خوراک: زه نوټ کوم۔

میاں افتخارحسین: فرید صاحب وائی چه زه نوټ کوم، د ده دا نوټ بک لږ غټ دے۔ (قہقہہ) او زما دا خبرے به پکښی راشی یا نه، خو لږے د پکښی درج کوی۔ (قہقہے) دا بنه ده سپیکر صاحب، چه زه د اوبو د څکلو په لړ کښی

حکومت ته دا خواست کوم چه په خصوصی توګه باندے زمونږه غریږے علاقے ته د ډیر اهمیت ورکړے شی ځکه چه هغوی ته ډیر مشکلات دی۔ اوس دا خو اوبه ئے اوړی او اوبه نشته خو په مینځ کښی یوه بله خبره د اوبه خورو ده۔ د اوبه خورو باره کښی هم مونږه له روزانه خلق راځی او دلته کښی مونږه حکومت سره خبره اوکړو او هغوی وائی چه دا بندوبست به اوشی او زمونږه زیاته علاقه په تیل کښی راځی۔ زه خواست کوم چه کوم ځائے کښی سیلاب راځی چه د هغے روک تهام اوشی او چه چرته د څکلو اوبه نشته نو هلته د د څکلو د اوبو بندوبست اوشی۔ بشیر صاحب راغے، ستاسو په وساطت د هغوی شکریه هم ادا کوم چه دوئ په تیرو ورځو کښی زمونږه د نوښار دوره کړے وه او مونږ ورته خپل مسائل وړاندے کړی دی۔ کومے خراب ټیوب ویلونه چه وو، په هغه کښی اکثریت ټهیک شوی دی۔ زه توقع او طمع لرم چه دا کوم پاتے دی، په هغے کښی به هم زر تر زره دوئ احکامات جاری کړی ----

<u>وزیر خوراک</u>؛ یوه دوره به بیا اوکړی۔

<u>میاں افتخار حسین</u>؛ وائی چه یوه دوره به بیا اوکړئ۔ بهرحال، سپیکر صاحب، زه ستاسو ډیر مشکور یم چه زما دا ماتے ګډے خبرے مو ډیر په صبر سره واوریدے۔ زه یوه خبره د احتساب په بابت کښی دلته کوم۔ دا بجټ هم پیش شو او دا ټولے خبرے هم دلته کښی اوشوے۔ رښتیا خبره دا ده سپیکر صاحب، چه د سړی زړه درد کوی۔ تقریرونه هم ښه اوشی، ټولے خبرے اوشی، په 1990 کښی د دے نه ښے خبرے شوے وے خو علاج ئے نه وو۔ مونږه هم وایو چه د فلانکی د خیټے نه به دا راوباسو او دے چه کوم رشوت

اخلی او دے چه کومه بے ایمانی کوی، مونږ خبرے اوکړو او د هغے جواب راشی اخباراتو کښې۔ اخباراتو کښې سرخی راشی خو علاج یے نه وی۔ زه بیا هغه خپلے زړے خبرے له راځم چه په سر کښې مے کړے وه چه په دے روټین کارونو باندے حالات نه ښه کیږی، په انقلابی اقداماتو به ښه کیږی۔ انقلابی اقدامات په دے شکل کښې چه میاں افتخار په 1990 کښې ایم پی اے وو او د هغه یوه جونګړه هم نه وه او نن د هغه شپږ کورونه په حیات آباد کښې دی، نو د دے د پاره هم بیا د ثبوت ضرورت شته دے؟ پکار دا ده چه دا نیغ په نیغه ثبوت دے او د ډیرو خلقو ثبوتونه شته دے هم۔ د سابقه وزیرانو او هم د حکومت د خلقو او هم د انتظامیے د خلقو او هم زما غوندے د خلقو، هم د ایس ډی اوګانو یعنی د هر سړی په دے معاشره کښې خپل خپل ثبوت شته دے۔ زه وایم چه د چا ثبوت شته دے، خیر دے یو نیم به پکښې بے ګناه سړے هم لاړشی، که کله خلق معاشره ښه کوی نو چه سل خلقو ته نیغ په نیغه سزا ملاؤ شی نو یو دوه به پکښې بے ګناه وی۔ دا دوه به پکښې بے ګناه وی خو دا دوه کم سل خو به ګنهګار وی کنه۔ سپیکر صاحب! ستا په وساطت خواست کوم چه احتسابی سیل دلته هم جوړ دے او په مرکز کښې هم جوړ دے، مونږ نه هم نومونه غواړی، یو ټوَر د د حیات آباد اوکړی۔ زه د سپیکر صاحب په وساطت باندے ګورنمنټ ته خواست کوم او بی بی سره نے هم په دے کښې خبره کړے ده، نو مونږ د هغے د پاره اختیارات غواړو۔ زما یقین دے بی بی، که احتسابی کمیټئ ته اختیارات ملاو شی نو د حیات آباد د دے ټولو خلقو به ټهیک ټهیک حساب اوشی۔ د سپیکر صاحب په وساطت باندے ټولو ته دا خبره کوم چه هر دور چه راځی، یو نه یو بدنامی خان سره راوړی۔ مونږه دا نیک نامی په خپل خان

باندے اوړل غواړو چه مونږ به خپل حساب اول د ځان سره کوو او بیا د نورو بتولو۔ دا د یو ځائے نه او د بل ځائے نه نه، دا د 1947 نه واخله تر دے وخته پورے پکار دے۔ دا څنګه خبره ده چه د یو کال ګنړکپ ګنړکپ دے او د هغه بل کال ګنړکپ نه دے؟ هغه هم ګنړکپ دے او دا اوسنے هم ګنړکپ دے۔ (تالیاں) او جناب سپیکر صاحب، چه که چرته مونږه په ریشتیا باندے او ډیر په ایماندارئ او زمونږه زړه درد کوی، سپیکر صاحب، زه یوه مختصره خبره کوم چه په 1990 کښں زه ایم۔پی۔اے ووم، ما د ایم پی اے په حیثیت باندے په خپله حلقه کښں په اوچ زور باندے هیروئن بند کړی وو، هم هیروئن خرڅولو والا او هم څکلو والا، د څکلو والا مے علاج کړے وو۔ د شپږ سوه کسانو ما په خپلو پیسو باندے علاج دلته کښں کړے وو او ما هغه پوډریان څلورکاله په جیل کښں ساتلی وو۔ نن صبا د هیروئن د اسمګلرخلاف څوک آوازنه شی اوچتولے خکه چه حلقه کښں د هغه پوزیشن مضبوط وی، خلق د هغه سفارش کوی۔ مونږ که دا ایمان تیر کړو چه خدائے ته مخ کړو او دلته د دے قوم د ښیګړے د پاره، د ووټ په خاطر نه، د خپل قوم د مستقبل په خاطر په ایماندارئ اقدامات اوکړو چه د ګنړکپانو ملګرتیا به نه کوو او د ایماندارانو ملګرتیا به کوو،نو هله به دا سسټم ښه کیږی۔

<u>Mr. Speaker:</u> Thank you very much.

<u>میاں افتخارحسین</u>: سپیکر صاحب! ما له یو منټ نور راکړئ۔ سپیکر صاحب، ما ونیل که زما سر کښں نمبر راغلے وے نو زړه به مے تش کړے وو۔ داسے ما په خپل وخت کښں جواری ختمه کړے وه۔ دا زما په فرائضو کښں راتلل خو زه تاسو ته سزا ښایمه ــــ

(شور)

میاں افتخارحسین ۔ دلته وزیر صاحب، تاسو د ریکارډ نه بغیر خبرے کوئ نو زه ستاسو___ ما دا وئیل چه ما څکه .....

وزیر خوراک۔ دوئ ته وائے کنه؟

میاں افتخارحسین ۔ ما الیکشن بائیلو څکه چه ما ته د ایماندارئ سزا ملاؤ شوه۔ خدائے پاک زه Compensate کړم او په بل خل د هغے نه په زیاته ما اوګټله نو د ګټے او د بیلات صرف الیکشن پیمانه نه ده، کار او عمل پیمانه ده۔ که مونږ خان ته رشتیا د قوم خدمتګار وایو نو کله به د اسمبلئ ممبران یو او کله به نه یو۔ دا څه خبره نه ده چه زه په بے ایمانئ د اسمبلئ ممبر شم۔ چه کوم سړے، خدائے نه به خواست اوکړم او قوم ته هم اپیل کوم څکه چه په دعاګانو نه کیږی، په غم به کیږی، چه کوم سړے بے ایمانه وی او د بے ایمانئ ملګرتیا نے کړی وی نو پکار دا ده چه که هغه د هرے پارټئ نه وی، چه بیا ورله ووټ ورنکړی او دے اسمبلئ ته ئے راو نه لیږی او د اسمبلئ مخ او نه وینی۔ (تالیاں)

زه ګرانه سپیکر صاحب، مختصر به ئے کړم او اجازت به اوغوارم۔ ټول عمر چه کوم دے، زه یو شعر وایم۔ زما دا شعرونه دے ټولو ته ګوته شوی دی خو عمل پکار دے۔ خبره ډیره برابر ده۔ زه وایم چه:

زه یم پښتون زما په سر شمله ګړه اوتړئ
پس د مرګه چه مے څنه په خاسه اوتړئ
دا مے د پلار نیکه یادګار دے چه ژوندے پاتے شی
خازے د قبر ته مے تُوره او نیزه اوتړی
که په ژوندون مے پوره نه شو دا ارمان دے زما
د انقلاب جهنډا زما په جنازه اوتړئ

(تالیاں)

Mr. Speaker: Thank you. Mr. Qaimoos Khan, MPA, please.

جناب قیموس خان: بسم اللہِ الرّحمٰنِ الرّحیم ----

وزیر خوراک: پوهه نه یم چه دا به Relevant وی یا Relevant به نه وی، که دا میاں صاحب لږ پاسیدو چه په پیو کښې د هیرونئنو څکلو والا تعداد نور څومره دے؟ (قهقهه)

جناب قیموس خان: جناب سپیکر! ----

جناب سپیکر: دا میاں صاحب مه پاسه وه گورے۔ (قهقهه)

جناب احمد حسن خان: دا میاں صاحب دِ د خدائے پاره نه چهیړی گورے۔ (قهقهه)

میاں افتخار حسین: سپیکر صاحب! پکار دا ده چه زما دے نیکو خواهشاتو ته، تاسو دوئ ته Instructions ورکړئ چه په دے په رشتیا عمل اوشی، گپ د ترے نه جوړوی۔ زه چرته په اسمبلئ کښې خبرے نه کوم، په میټنگونو کښې هم نه کوم، د زړه درد مے وو، ما بیان کړے دے۔

جناب سپیکر: جناب قیموس خان۔

جناب قیموس خان: جناب سپیکر! زه مشکور یم۔ خبره دا ده چه د دے نه مخکښې په ضمنی بجټ باندے ډیر تفصیلی بحث اوشولو او خصوصاً ارباب صاحب د دے پورا حواله ورکړه چه د دے نه مخکښې کال په کال باندے ضمنی بجټ په هر یو بجټ کښې پیش کیږی چه په هغے کښې دے موجوده حالاتو ته چه مونږه گورو نو په دے بجټ کښې چه څومره په اخراجاتو کښې کمے شوے دے، نو زما په خیال د 1985 نه په دیخوا مونږ په ډیرو بجټونو کښې لیدلی دی، دومره کمے په غیر اخراجاتو کښې نه دے راغلے۔ په دے پیره باندے چه کوم

کې په غیر ضروري اخراجاتو کښې راغلي دے نو زما په خیال دا د ستائنې وړ دے۔ جناب سپیکر! زه زیات وخت نه اخلم البته زه د خپلې ضلع یا د علاقې بعض داسې ضروري مسئلې چه دي، د هغې طرف ته ستاسو توجه راګرځومه۔ اولنۍ خبره دا ده چه زما حلقه په داسې یوه خطه کښې پرته ده چه دا نه د مینګورې سره راځي او نه د متې سره راځي۔ زمونږه په سوات کښې دوه سب ډویژنې دي، یو مټه سب ډویژن دے او یو سیدو سب ډویژن دے۔ زمونږه په کالج کښې هلکان د داخلې د پاره چه کله سیدو ته ځي نو هغوي ورته وائي چه تاسو د متې سره یئ او چه کله متې ته ځي نو متې والا ورته وائي چه تاسو د سیدو سره یئ۔ په دے سلسله کښې په تیر وخت کښې په دے Page No. 49, Serial No. 246 کښې ADP چه ده، د Rented building، په خوازه خیله کښې د ډګری کالج د پاره منظوري شوے وه چه هغه په دے اے ډي پي کښې دوباره نه دے Drop شوے۔ په دے سلسله کښې هلته د نوي بلډنګ اخستو ضرورت نشته دے۔ یو د دے فرید طوفان صاحب د محکمې ګودام دے او هغه د ډیر وخت نه دغه شان شاړ پروت دے، په هغې کښې هم زمونږه ګزاره کیدے شي۔ که حکومت په دے باندے توجه اوکړي نو زما په خیال دا مسئله به حل شي۔ د دے نه علاوه زمونږه په علم ګنج کښې یو مډل سکول دے چه سي اینډ ډبلیو او ایجوکیشن محکمې هم په هغې کښې سفارش ورکړے دے چه دا خطرناک دے او راوليږي۔ ماشومان هلکان بهر په میدان کښې ناست وي نو پکار ده چه په هغې باندے توجه ورکړے شي ځکه چه هغه د والي صاحب د وختو پخوانې دوه چهته بلډنګ دے۔ هغه د راغورځیدو جوګه دے۔ په دغه سلسله کښې که حکومت توجه ورکړي نو زما په خیال باندے به د هغه خلقو پرے

تسلی اوشی۔ د دے نه علاوه زمونږه د گناجیر او د شین کښ دوه مډل سکولونه د پاره د اتو نهو کالو نه د Roof level پورے رسیدلے دی خو د Up-gradation فنډ د عدم دستیابئ په وجه باندے هغه دغه شان پراته دی نو په هغے باندے توجه پکارده۔ جناب سپیکر! که مونږه د هیلتھ په سلسله کښ خوازه خیله هسپتال چه د 1991 نه په هغے کښ یو وارډ جوړ شوے دے او نور بقایا د هغے چه کوم کار دے، تر دے ساعته پورے دا درے کاله اوشولو خو په هغے نور کار او نه شولو او نه ئے هغه پیسے معلومے دی چه کوم طرف ته لاړے او کوم طرف ته غائبے شولے؟ په هغے کښ د ډاکټرانو کورونه هم دی او په هغے کښ ډینټل بلاک هم دے او دغه شان پکښ د ایکسرے پلانټ د پاره هم دغه دے۔ دا ټول کارونه په هغے کښ تر دے ساعته پورے دغه شانتے پاتے دی۔ په هغے کښ نور نوے کار نه دے شوے، صرف یو وارډ پکښ جوړے شوے دے او هغه هم دغه شان پروت دے، لا چا کهلاؤ کړے هم نه دے۔ چار باغ بی ایچ یو چه کوم دے، د هغے آر ایچ سی ته Up-gradation شوے دے چه په اے ډی پی کښ په Page No. 64, Serial No. 300 کښ وو خو د هغه په دے اے ډی پی کښ پته نه لگی چه نگران حکومت Drop کړے دے؟ نو په هغے باندے د حکومت توجه ورکړی خکه چه ډیره غټه علاقه ده او خلقو ته تکلیف دے۔ په دے سلسله کښ سرکاری زمکه هم شته دے او د حکومت پرے یو پیسه هم نه لگی۔ که ما ته دا دوه کاره اوشولو، د خپل علم مطابق که مونږ یو سړی ته دوائی نه شو ورکولے یا د یو سړی مکمل علاج نه شو کولے لیکن دا خو کولے شو چه کوم شے د حکومت نه منظور دے نو پکار ده چه په هغے باندے عملدرآمد اوشی۔ په دے دوه کاله کښ زما د علم مطابق تقریباً د پنځلسو نه واخله د شلو کسانو

پورے د لیونی سپی د چیچلو نه او د مار د چیچلو نه مړه دی د غلط ویکسینو، Expired vaccine یا د هغے ملاوټ په وجه۔ پکار دا ده چه حکومت په دے باندے توجه ورکړی چه په هر هسپتال کښ چه د مار چیچلو یا د سپی د چیچلو ویکسین دستیاب وی چه خلقو ته په موقع باندے سهولت رسیږی۔ زه د هغه خلقو نومونه هم ښودلے شم چه څوک سپی یا مار چیچلے وی او خان ته ئے انجکشنے کړے دی او کامیابے شوے نه دی۔ جناب سپیکر! دے کښ د ایریګیشن طرف ته زیاته توجه ورکړے شوے ده۔ په سوات کښ دوه نهرونه دی، یو نکپی خیل نهر دے او یو فتح پور نهر دے۔ د دغه فتح پور نهر Extension د ډوپ نه تر جانو پورے د تیر ADP په Page No. 259 باندے موجود وو، هغه Drop شوے دے۔ زه د وزیر صاحب توجه د هغے طرف ته ګرځول غواړم ستاسو په توسط باندے چه هغه اے ډی پی چه په کوم کښ زمونږ دا نهر موجود وو، چه په هغے باندے دوباره غور اوکړی۔ د دے نه علاوه زمونږ په سوات کښ قومی ولے دی، د هغے قومی وَلو د صفائۍ د پاره حکومت همیشه مخکښے پیسے ویستے وی، که د هغے صفائی او نه شی نو خلقو ته هغه اوبه په صحیح طریقه باندے نه شی رسیدلے۔ پکار ده چه د دے د پاره داسے یو پروګرام جوړ شی چه دغه قومی ولو ته هم څه فنډ مقررکیږی۔ جناب سپیکر! د Flood protection په باره کښ خبره اوشوله۔ د سوات نهر چه کوم دے نو د شین نه واخله د چارباغه پورے، دا کلی اوس هم په خطره کښ دی۔ د هغه کلو څه حصه ئے وهلے هم ده۔ په هغے کښ زه د ایریګیشن وزیر ته ----

میاں افتخارحسین، جناب سپیکر صاحب! زه بخښنه غواړم، د دے اسمبلۍ

کارروائی ته پریس والا هم ګوری نو دے ملګرو ته خواست دے چه لږ -----

جناب قیموس خان، جناب سپیکر! که زمونږه دے وزیرانو صاحبانو لږه توجه اوکړه -----

جناب سپیکر، تاسو مهربانی اوکړئ منسټرانو صاحبانو، ریفرنس تاسو دواړو ته کیږی- تاسو یو یو خپل خپل سیټ باندے کینئ، مهربانی اوکړئ-

وزیر خوراک، جناب سپیکر صاحب! دوئ ته اووایئ چه هلته کینی او مونږ نوټس اخلو باقاعده-

جناب بشیر احمد بلور (وزیر آبپاشی و آبنوشی)، جناب سپیکر صاحب! د دوئ یوه یوه خبره مونږه نوټ کوؤ- دوئ د ایریګیشن او د دوو نهرونو خبره اوکړه، زمونږ په زړه باندے د دوئ خبرے نوټ کیږی-

جناب قیموس خان، مهربانی جی- جناب سپیکر! ما د دے Flood protection په باره کښ خبره اوکړه- زمونږه د شین نه واله د چار باغ پورے په دے مینځ کښ ځومره کلی چه راځی، هغه کلی اوس هم د سین د کټاؤ په وجه باندے غورزیدلی دی او پټو ته هم نقصان رسی- اوس بیا د سیلابونو په وخت کښ خطره ده- وزیر صاحب له پکار دی چه د هغے د پاره خصوصی توجه ورکړی- بله خبره دا ده چه زمونږ د سوات سړکونه مکمل طور باندے تباه دی او په هغے زما په خیال په پینځه نیمے ګهنټے کښ یو سړے رسیدے نه شی- صرف مونږ ته څلور لاکهه روپئ په دے اے ډی پی کښ کیښودے شوی دی او هغه هم نوے کار دے چه وران پروت دے- د تیندو ډاک او د نورو سړکونو د Repair د پاره یوه پیسه نه ده مقرر شوے- پکار ده چه حکومت د سوات د سړکونو د Repair د پاره چه دا ډیر طویل سړکونه دی، څه پیسه منظورے

کړی چه دا سړکونه ځه گزاره اوکړی۔ که دا د پشکال بارانونه پړے تیر شو نو بیا به زما په خیال کهنډرات شی او د تلو جوګه به نه وی۔ د دے نه علاوه زمونږه د میاندم یا د مالم جبے روډونه دی، نو هغه هم بالکل خراب دی۔ د هغے د Repair د پاره هم پیسے پکار دی۔ زما لږ وخت شته دے۔ جناب سپیکر! زمونږ د سوات انډسټریل اسټیټ په اے ډی پی کښې په Page No. 332, Serial No. 1651 کښې د 1991 نه په دے پله باندے د اے ډی پی نه Drop شوے دے او بغیر د انډسټری نه خلقو ته روزګار نه مهیا کیږی۔ په دے سلسله کښې پکار ده چه حکومت خاص توجه اوکړی او خصوصاً په آخره کښې زه د سیاحت په باره کښې یو دوه درے خبرے کول غواړم - یوه خبره دا ده چه زمونږ سوات د دے نه مخکښې، په بجټ کښې تاسو د سیاحت په باره کښې خبره کړے وه نو سیاحت تاسو په چارسده او په پیښور او مردان کښې ګورئ، کله چه د سیاحت نوم واخستے شی نو زمونږه سوات طرف ته نظرلاړ شی او د سیاحت په سلسله کښې په اے ډی پی کښې د سوات د پاره هیڅ نه دی ایښودے شوی۔ په دغه سلسله کښې زما یو تجویز دے او هغه تجویز دا دے چه هغه خو فی الحال د صوبے په قابو کښې نه دے، خو زه صوبائی حکومت ته ستاسو په توسط باندے دا درخواست کوم چه دوئ د د مرکزی حکومت سره خبره اوکړی۔ په ایبټ آباد او مانسهره کښې په یو روډ باندے خطیر رقم لګی خو د هغے په نیمه به هم دلته کښې او نه لګی۔ که مونږه د سیند په غاړه باندے د چکدرے نه واخله تر د بحرین پورے د یو سړک منصوبه جوړه کړو نو زما په خیال باندے دا به د سیاحت د پاره ډیره زیاته د Attraction یوه ذریعه وی۔ د دے زوړ سړک که مونږه توسیع کوؤ نو هغه ناممکن ده۔ د هغے یو یو فټ په زرګاؤ خرڅیږی۔ د

سیند د غاړے سړک که به یو خو زیاته زمکه مفت ملاؤ شی او که په قیمت باندے هم وی نو ډیر کم قیمته به وی۔ زه په آخر کښې ستاسو مشکور یم۔ دا زما یو څو گزارشات وو نو پکار ده چه حکومت په دے باندے توجه ورکړی۔

Mr. Speaker: Thank you. Janab Bahadar Khan, MPA, please.

حاجی بهادر خان: اعوذ باالله من الشیطٰن الرّجیم۔ بسم اللّٰه الرّحمٰن الرّحیم۔ جناب سپیکر صاحب! په بجټ خو زما په خیال چه حاجی عدیل صاحب او په ضمنی بجټ باندے ارباب صاحب او زمونږه د اپوزیشن ټولو ملگرو ډیرے ښے خبرے اوکړے۔ زمونږ ډیر ښه او صحیح بجټ پاس شوے دے۔ زما واسطه د زمیندارئ سره ده او د زمینداره کورنئ سره تعلق ساتم۔ تیر شوی دور کښې زمونږ د چقندرو ریټ چه مقرر کیدو نو په هغه وخت کښې مونږه ډیره هله گله اوکړه خو هیڅ خوند ئے او نه کړو۔ د ټیپرو د ریټ نه ئے هم زمونږ چقندر ډیر ارزان واغستل۔ اوسنی حکومت ته مے دا سوال دے چه زمونږ د تمباکو ټول آمدن چه څه دے، هغه کمپنو اوخوړو۔ د یو پونډ تمباکو نه زما په خیال پینځه سوه سگریټ جوړیږی خو مونږ له د یو ډبی قیمت هم نه راکوی۔ زما حکومت ته دا خواست دے چه د ډپو شروع کیدو نه مخکښې د یو میټنګ) راغوښتے شی او په هغے کښې د باقاعده ریټ مقرر شی۔ پکار ده چه % 25 ریټ هر کال سوا کیږی۔ زما دویمه خبره د زراعت باره کښې ده۔ د زراعت منسټر صاحب ناست دے، زمیندارو ته خاوره په ډیر گران قیمت ملاویږی او په خاوره کښې ملاوټ هم کیږی۔ په پنجاب کښې داسے فیکټرئ جوړے شوے دی چه هغه مونږ له بالکل ناقصه خاورے رالیږی او په بازارونو کښې کهلاؤ خرڅیږی۔ پکار ده چه چهاپے اوهلے شی خو مقامی پولیس به

ناخبره وی۔ که مقامی پولیس خبر شول نو د هغې نه مخکښې هغه دوکانداران خبر شوی وی او هغه خاوره ئے لرے کړے وی۔ لږے ورځے مخکښې تاسو یقین اوکړئ چه په سوونو ایکړه ټماټر زمونږ په علاقه کښې اوچ شوی وو۔ په دے وجه چه د سپرے خاورے کارخانه بند ده او په بازار کښې خرڅیږی، دا د کرش پوډر ئے په بورو کښې اچولی وی او په 260 روپئ بورئ په زمیندارو خرڅوی۔ هغه بله ورځ په شیرګړه کښې ما چه د چا سره ایجنسئ وے، د هغوی یو میټنګ راغوښتے وو او ما ورله وارننګ ورکړے دے چه بهتی که کوم سړی سره داسے قسم خاوره ثابت شوه، لاهور واله چه کومے کارخانے دی د هغوی پتے مونږه اخستے دی او د هغوی باقاعده ایډریس ټیلیفون نمبرے مونږ سره شته دے۔ مونږه حکومت ته هغه پیش کوؤ چه په مرکزی سطح باندے د هغوی سره خبره اوشی چه دا ناقصه خاوره د هغه خائے نه بند شی۔ د دے لعنت نه زمونږ مردان خو بالکل تباه دے۔ دریمه خبره زما دا ده چه په تیر شوی ځل کښې زمونږه بشیر خان منسټر صاحب دوره کړے وه، نو زه د هغه شکریه ادا کوم چه د هغه په وینا باندے او د هغه په کوشش باندے زمونږ چه کوم لفټ ایریګیشن سکیمونه وو، هغه صحیح شول۔ زه د هغه شکریه ادا کوم۔ (تالیاں) د دے نورو منسټرانو نه دا توقع لرم چه انشاء الله تعالیٰ چه څنګه بشیر خان دوره کړے ده، داسے به فرید طوفان صاحب هم دوره اوکړی۔ داسے زمونږ فتح محمد خان صاحب به هم دوره اوکړی او داسے به هاشم خان صاحب هم دوره کوی او د علاقے، د عوامو، د علاقے د پسمانده کلو خدمت به اوکړی۔ د سړکونو خو زه فریاد څکه نه کوم چه هغه خو ټولے دنیا ته معلومه ده چه سړکونه خراب دی، خو هر شے په طریقه کیږی۔ امید لرو چه مینډیټ

دومره دے چه انشاء اللّٰه تعالیٰ دا ټول کارونه به په دے پېنځه کاله کښې اوکړی۔
والسلام۔ (تالیاں)

Mr. Speaker: Janab Taufeeq Muhammad Khan, MPA, please.

جناب توفیق محمد خان: بسم اللّٰهِ الرّحمٰنِ الرّحیم۔ جناب سپیکر صاحب! ډیر افسوس دے چه زمونږ ډیر ملګری نشته دے او حزب اختلاف خو بالکل نشته۔ یو نجم الدین خان حاضر دے۔ زمونږه ډیر ملګری Exhaust شوی هم دی، ستړی دی خو دا به زما بدقسمتی وی چه په دے لیټ ټائم کښې ما ته وخت سپیکر صاحب راکړو خو بیا هم زه مشکور یم۔ جناب سپیکر صاحب! تر څو پورے چه د بجټ او ضمنی بجټ تعلق دے، نو زمونږ د حزب اختلاف په رونړو باندے فرض عائد کیږی د دے قوم چه د دے ملک د ودانے د پاره هغوی ډیر په تفصیل باندے خبرے اوکړی او د هغے نه علاوه زمونږ ملګری او منسټران صاحبان د هغے جواب اوکړی۔ عبد الرحمان خان ډیرے ښکلے خبرے اوکړے۔ حقیقت دا دے چه په اسمبلو کښې هم او بهر هم تقریرونه کیږی او تجاویز هم پیش کیږی خو خبره د عمل ده۔ مونږه چه هر څومره تقریرونه په اسمبلو کښې کوؤ او Proposals پیش کوؤ او تجاویز ورکوؤ که په هغے % 5 عمل کیدے نو زما په خیال زمونږه ډیرے مسئلے به حل شوے وے۔ جناب سپیکر صاحب! د بجټ متعلق ما عرض اوکړو چه ضمنی بجټ زمونږ پیش شولو او زما چه څومره تجربه ده او ما څومره کتلی دی، نو په هر یو شعبه کښې د هر مد د پاره باقاعده پیسے اینبودے شوے دی او هغے د پاره زما په خیال باندے ما چه څومره سټډی کړے ده، نو هغے کښې زیاتے پیسے د Running کارونو د پاره اینبودے شوے دی۔ نو هغه د اپوزیشن په کریډټ کښې

خی- جناب سپیکر صاحب! د هغې په تفصیل کښې نه ځم، څکه چه په هغې ډیر زیات تقریرونه شوی دی او وخت هم ډیر زیات کم دے- زه به راشم پلې حلقې ته، چه د کومې حلقې سره زما تعلق دے هغه پی ایف 21 دے- په هغې کښې 1/4 رقبه چه کومه ده، هغه Irrigated land سره تعلق لری او باقی 3/4 رقبه کښې ډیرے لوئے لوئے او عظیم کلی دی لکه بابوزئ، میاں خان، سنګاهو، خرکې، کوهې، دا ډیره لویه آبادی ده چه کومه د اوچې سره تعلق لری او هغه پهاړی علاقه هم ده- جناب سپیکر صاحب! د ایریګیشن منسټر صاحب موجود دے او د ایګریکلچر منسټر صاحب هم موجود دے، زه دوئ ته ستاسو په وساطت دا خواست کوم چه زمونږ د حلقې پینځیس هزار ایکړه زمکه اوچه ده، سټر هزار جریبه زمکه اوچه پرته ده- د دے هومره بهترینه زمکه په دے ټوله صوبه کښې نشته دے- پنځوس کاله اوشول او د هر چا حکومت راغلے دے او زیات په دے کښې د پیپلز پارټئ حکومت راغلے دے چه هغوی خان ته عوامی حکومت وائی، هغوی خان ته جمهوری خلق وائی او هغوی به دا وئیل چه مونږه روټئ، کپړا او مکان دے خلقو له پیدا کوو- ما ته دا څوک نه شی ثابت کولے چه په دغه حلقه کښې تر اوسه پورے یو ټیوب ویل هم جوړ شوے دے- جناب سپیکر صاحب! زه خواست کوم، زمونږ د ایریګیشن منسټر صاحب دوره کړے ده او هلته چه څومره زمونږ تکالیف وو، ما دوئ ته په تفصیل سره وئیلی دی- اګرچه په هغې باندے په هغه وخت مناسب چه څه وو، هغه اعلان ئے کړے دے او ما سره ئے وعده کړے ده چه زه به د بجټ نه پس د دے حلقې د پاره د ټیوب ویلو انتظام کوم، تعداد درته نه شم ښودلے خو چه زما څومره وس وی، د هغې وس مناسب به زه تاسو له انتظام

رم- جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو په وساطت سره دا خواست کوم چه زما
حلقه چه کوم پیهور هائی لیول کینال دے، په هغے کښې څه آتهٔ هزار ایکړ
ریب زمکه ده او مهربانی دے موجوده گورنمنټ کړے ده که چرے په دغه
ل اوشی نو د شموزو د علاقے تقریباً آتهٔ هزار جریب زمکه په هغے کښې
اخی نو دا به زمونږ د پاره ډیره د خوشحالئ خبره وی که په دے عمل شروع
ی- لکه څنګه چه نور ډیمونه دی نو انشاء اللّٰه تعالیٰ زمونږ څه لږه شانتے رقبه
پکښې راځی- نو زه خواست کوم ایریگیشن منسټر صاحب ته چه مهربانی
کړی او مونږ له د ټیوب ویل انتظام هلته کښې اوکړی- د هغے نه علاوه زما
حلقه کښې ډیرے اوبه بهیږی خو په لفټ ایری گیشن سکیم هغه اوبه اوچتول
اړی او په نهرونو کښې اچول غواړی- که چرے دغه اوبه راوچتے شی او
نهرونو کښې اوغورزیږی نو په نهر کښې به اوبه سِوا شی او چه اوبه سِوا
ی نو د هغے فائده به دا اوشی چه دا ملک به په خوراک کښې خود کفیل شی-
ه تاسو ته دا په دعوے سره وایم که چرے زمونږ د دغے حلقے د اوبو انتظام
شو نو دا سټر هزار جریبه زمکه ده، نو دا تاسو یقین اوساتئ چه د ټول
کستان خو نه شم وئیلے خو دا صوبه به په خوراک کښې خود کفیله شی-
جناب سپیکر صاحب! د دے نه علاوه زمونږ د سړکونو مسئله ده- زما حلقه
پی ایف-21 د کاټلنګ او د جمال گړهئ نه شروع شی او تر د خرکی، بابوزئ،
میاں‌خان، سنګاهو پورے ده او یو روډ هم صحیح نه دے- جناب سپیکر
صاحب! په هاؤس کښې اوس احمد حسن موجود دے، د شیرپاؤ د حکومت په
وخت کښې د دے روډ د پاره پیسے منظورے شوے وے، د چیچار نه شروع
شی تر سنګاهو پورے دا بیس کلومیټر لار ده چه په هغے څه ورځے کار

کلی یاد کړل بابوزئی، میاں خان، سنګاؤ، شموزئے، پیپل او خرکی، په دے کښې د څکلو د اوبو مونږ سره درک نه لګی۔ مونږ سره خدائی چینے دی او هغه چینو باندے هغوی ګزاره کوی یا چرته پبلک هیلتھ والا هغه وران او مات ګوډ سکیمونه ئے جوړ کړی دی چه اکثرئے پانپ مات وی او اکثر ورته بجلی نه وی، نو هغے باندے ګزاره کوی۔ تاسو دا یقین اوکړئ چه پرون سحر زه راتلم نو د پیپل کلی والو ما ته ټیلیفون اوکړو چه زمونږ هغه پائپونو کښې فرق راغلے دے او نن دریمه ورځ ده چه زمونږ د څکلو د اوبو بندوبست نشته۔ نو زه دا خواست کوم بشیر خان ته چه مهربانی اوکړئ او تاسو خپل ډیپارټمنټ ته اووایئ چه دغه علاقے ته خصوصی توجه ورکړی خکه چه مونږ سره د څکلو اوبه نشته۔ دا څومره کلی چه سپیکر صاحب، ما تاسو ته مخکښې ونیلے دی نو دے کښې قدرتی چینے دی او دا د غر چینے دی او په هغے باندے زمونږه خلق ګزاره کوی او چه کله باران اونشی نو هغه اوبه اوچے شی۔ دا یو ډیر اهم خبره ده خکه چه د ژوند د پاره اوبه ډیر ضروری شے دی۔ چه اوبه نه وی نو هلته ژوند نه تیریږی۔ زه ستاسو ډیر مشکور یم چه تاسو زما دا خبرے په توجه باندے واوریدے او زه دا یقین لرم چه انشاء اللّٰه تعالیٰ په دے باندے به عمل کیږی۔ ډیره مهربانی۔

<u>جناب شیر زمان شیر</u>، جناب سپیکر صاحب! توفیق خان اووئیل چه په یو بهتئ باندے ساړهے چھ هزار روپے خرچ کیږی، نه جی ګیاره هزار روپے خرچ پرے کیږی۔ زه صرف د دے پاره اودریدم۔ اوس پرے ګیاره هزار روپے خرچ کیږی او بل دا پیپل کلے چه ئے اووے، نو دا د پیپلز نه دے، دا پخوانے نوم کیخودے شوے دے۔ ده په دے میز اوډبولو۔

جناب سپیکر، دا ما سره څومره لسټ چه وو نو هغه ختم شو- بعضے بعضے کسان داسے وو لکه د پیر محمد خان نمبر پرون وو خو ده وئیلے وو چه زه به پکښ خبرے نه کوم خو اوس دے کول غواړی، نو لږ یو منټ کینئ، زه خبره کوم که بعضے داسے څوک ممبر پاتے شوے وی د څه وجے نه نو یو پینځه منټه واخلئ- د پیر محمد خان نمبر پرون وو خو وئیلی ئے وو چه نه به وی خو خیر نن به یو پینځه منټه دوئ هم واخلی- نو داسے که لس پنځلس منټه واخلئ ځکه چه بیا به فنانس منسټر Winding کوی او ناوخته هم دے- نن پکښ ټی بریک هم او نه شو- زمونږ دا مطلب وو چه دا به زر ختم شی- اوس ستاسو خوښه ده خو زما خیال دے پیر محمد خان، تاسو خبره اوکړئ نو بیا به د هغے نه پس که -----

جناب پیر محمد خان، شکریه، جناب سپیکر صاحب- بسم الله الرحمٰن الرحیم- تقریرونه خو اکثر مونږ کړی دی، واقعی دوئ ته موقع داسے ډیره نه وه ملاؤ شوے او ستاسو دوئ سره ډیره مهربانی اوکړه- د ډیر غټ زړه خاوند یئ- د روژے میاشت تیره شوے وه او د اختر په ورځ باندے ملا تقریر کوؤ او د روژے د میاشتے فضائل ئے بیانول- وئیل ئے چه یو شپه پکښ داسے ده چه د زرو میاشتو هومره ثواب دے پکښ- خو زمونږ د یو مشر نه صبر او نه شو او وئیل ئے چه په اول سر کښ د نه وئیل نو هغه ئے وهلے وو په هغه خبره- تاسو ډیر صبر اوکړو، ډیره مهربانی- ځکه چه بجټ خو ختم شوے دے او پاس شوے دے- هغه هر څه اوتړلے شو- ضمنی بجټ باندے څه خاص خبرے او نه شوے- حاجی عدیل چه نن ئے هم خبرے اوکړے، هغه زما ډیرے خوښے شوے- زما سره چه کوم پوائنټس په نوټس کښ وو، نو هغه کښ

پولیس باندے لږ خرچ زیات شوے دے او په ضمنی بجټ کښې زما په خیال په ایډمنسټریشن باندے هم خرچ زیات شوے دے۔ عدیل پکښې ډیرے تفصیلی خبرے اوکړے خو زما به دا خواست وی جناب سپیکر صاحب، شارټ کوم خبره، چه تر څو پورے د دشمن مورچه چه موجود وی نو که هر څومره جنګونه که د هغه سره کوے خو چه مورچه نے ختمه شوی نه وی، نو دے به بیا حمله کوی او بیا به شکست سړی له ورکوی۔ د حکومتونو دا جنګونه که کیږی او که په کلوکښې پخوا زمونږ د مشرانو به کیدل نو زمونږ مشرانو به د یو بل ګهرې نړه ولے۔ ولے چه تر څو پورے به ګهرے قلعه چه به د دشمن چا نه وو نړولے نو تر هغے پورے به نے شکست نه شو ورکولے۔ دغسے که د دوو ملکونو جنګ وی نو چه څو پورے یو ملک د دشمن هغه مورچه ختم کړی نه وی نو تر هغے پورے هغه ملک له شکست نشی ورکولے۔ دے به ډیر لګیا وی، اخو دیخوا به کوی خو هغه به وخت نا وخت حمله کوی۔ جناب سپیکر صاحب! چه د دے پیښبور ښار نه بچے اغوا کیږی، مشر اغوا کیږی یا زنانه اغوا کیږی د پیسو په لین دین کښې لکه دوئ چه اوونیل ټوله فیملی پکښې اغوا کیږی، نو دا څومره زیاتے دے۔ بار بار دا خبره راغی او نن هم په اخبار کښې راغلی دی۔ کوهاټ روډ، کرپه ورته وانی، هغے سره زمونږ د مینګورے بس نے لوټلے دے، د کراچئ نه راتلو۔ خدائے خبر چه زمونږ د سوات د څومره خلقو، زنانه او د بچو به بے غزتی شوی وی، چا به وهل ټکول خوړلے وی، مزدورئ له تلی وو او د هغے خائے نه سوات ته راتلل، نو په لاره کښې اولوټلے شو۔ اوس دا ټولے خبرے داسے دی جناب سپیکر صاحب، چه د دے تعلق د انتظامیے او پولیس سره دے، خرچه پرے ډیره

کیږی- تر څو پورې چه علاقه غیر زمونږ په دې ملک کښې موجود وی نو د دې مثال د هغه مورچو دې، چه ختم کړې دې نه وی نو دا امن به څنګه راځی؟ په یو ملک کښې دننه بل ملک سړی ته جوړ وی، ما خو دا خبره مخکښې هم کړې ده چه یا خو ئې بالکل آزاد کړئ چه جدا ملک شی یا ئې بفر سټیټ کړئ، د افغانستان او زمونږ په مینځ کښې به ځان له سټیټ وی، هغوی به ځان له خپل امن امان راولی- په ملک کښې دننه دلته کښې اخوا دیخوا ایجنسئ دی- سوات ته چه ځې، په لاره کښې ایجنسی ده که دیخوا کوهاټ سائډ ته ځې نو لاره کښې ایجنسی ده که اخواه ته هزارې ته ځې، کالا ډهاکه پکښې ایجنسی ده یعنی په ملک کښې دننه ایجنسئ دی او چاپیره ترې مونږه یو- خو په دې پالیسئ مونږه نه پوهیږو چه تر قیامت د ورځې پورې، پنځوس کاله اوشو، د یو صاحب، د یو بیوروکریټ مخکښې ما دا خبره اوکړه چه څو پورې دا ایجنسیانې ختم شوې نه وی نو امن امان نه شی راوستې او دا ایجنسیانې چه تر څو پورې دی، نو هغه قومونه هم ترقی نه شی کولې ځکه چه هلته په صحیح طریقه باندې نه څوک سرکونه جوړه وی، نه ئې نمائندګان شته او نه په صحیح طریقه باندې څوک تعلیمی سهولتونه ورکوی- د سکولونو د کالجونو او د اوبو سهولتونه هم نشته- علاقه غیر ته مونږه تلې وو نو د هغوی ټول کارونه د هغوی زنانه غریبانانو کول- د لرې لرې نه به ئې لرګی راوړل په خپل سر باندې، د اوبو منګی به ئې په سر راوړل او هغوی ته څوک هم سهولت نه ورکوی- عوامو ته ئې څه خیر نشته بغیر د مخصوصو یو څو ملکانانو نه- سپیکر صاحب! ترڅو پورې چه دا سنټرې ختم شوې نه وی او Settled area شوې نه وی نو نه هغه قوم ترقی کولې شی او نه دا امن

امان راتلے شی۔ دا پیښور زمونږ د ټولے صوبے مرکزی ښار دے او مونږ ټوله صوبه دلته کښې راځو۔ دا زمونږ اسمبلی هم دلته کښې ده او د صوبے هغه ټولے مرکزی دفترے هر څه دلته کښې دی۔ چه دلته کښې یو ښهری ته امن نه وی حاصل نو زه خو د بهر نه یو ښهری راځم نو ما ته به څه امن او تحفظ حاصل شی؟ ما ته هم پته نه لګی چه د دے ځائے نه زه اوځم نو په کومه غاړه به مے اغوا کوی؟ نن حاجی عدیل ډیره لویه دلیری اوکړه چه تقریر ئے اوکړو۔ تر اوسه خو دوئ غلے شوی وو۔ زما خو دا خیال راغے دوئ په دے وجه د دوئ نوم نه اخلی چه خپل سر باندے یریږی چه هسے نه چه مونږ ورسره اغوا کړی او حقیقت هم دے۔ جناب سپیکر صاحب! زه دا خواست کوم دے حکومت ته چه د دے نه غټ مینډیټ بل چا له هډو راتلے نشی۔ مخصوص خلقو ته مراعات دی چه هغوی په دے کښې هغه سیکرټ فنډ یا څه چه راځی، هغه خرد برد کیږی۔ هغه صاحب اووئیل چه نه څه تادی نه ده پکار په دے Absorption باندے، لږ غوندے وخت ورله پکار دے چه لږ Delay شی او داسے زر Merge نه دی پکار۔ نو ما اووئیل چه پنځوس کاله خوئے اوشو او لکه تا له اوس نور پنځوس کاله پکار دی۔ د خدائے مسلمانه، تا ته تکلیف نه دے، صبا به ته ریټائر شے، دلته په دے پیښور کښې به ته اوسیږے او ستا بچی به خلق اغوا کوی۔ دا افسران اغوا کیږی نه او مړه کیږی نه؟ او یو نے پکښې مړ کړے نه دے؟ د دے مستقل حل پکار دے۔ د هغه خلقو د ترقئ د پاره سوچ پکار دے چه هغه قوم ترقی اوکړی ځکه چه هغه غریبانانو ته هم ډیر تکلیف دے، هیڅ سهولت ورته نشته۔ د ټوپک دا اوسپنه، دا ګیډے نے په اوګه ایخودے وی او هغه ګرځوی۔ عوامو ته ترے هیڅ فائده نشته او مونږ قوم ته ترے ډیر مشکلات دی۔ حکومت

ته ترے هم څه فائده نشته او پیسے پرے ډیرے خرچ کیږی او فضول لګی۔ دا د دوئ مهربانی اوکړی او په دے یو خبرے باندے د دوئ عمل اوکړی۔ اګرچه دا د ضمنی بجټ حصه نه راځی خو صرف په دے مے چه په پولیس او ایډمنسټریشن باندے پکښ خرچ لږ زیات راغلے وو نو ځکه مے دا د هغوی په نوټس کښ راوستلو چه دا Settled area شی نو دا هر څه به ختم شی۔ دا بدامنی به ختم شی او چه بد امنی په کوم ځائے کښ وی، هغه قوم ترقی نه شی کولے۔ نن په افغانستان کښ امن راغلے دے او هغوی زمونږ د دے علاقے خلقو ته وائی چه راشئ مونږ درته زمکے درکوو په جلال آباد کښ، هلته کښ آباد شئ او د لنډی کوتل په ځائے هلته کښ راځئ۔ چه کوم ملک کښ امن راشی، هغه ملک ترقی اوکړی۔ دا تجارت ګر خلق هلته به لاړ شی کارخانے به اولګوی او نور کاروبار به شروع کړی نوکه دلته کښ امن وی نو د کراچئ نه به هم خلق دلته راشی او که ورسره حکومت لږ څه مراعات ورکړی نو د ټولے صوبے او د بهر دنیا خلق به دلته راشی ځکه چه پیښور خو د وسطی ایشیاء لار ده۔ چه امن نه وی نو هیڅ څوک به نه راځی خو چه امن راشی نو هر څوک به راځی او چه خلق راغلل او کارخانے پکښ اولګی او آبادے پکښ اوشی نو دا د دے قوم هم په مفادو کښ دے او د حکومت هم په مفادو کښ دے۔ سپیکر صاحب! زه ستاسو شکریه ادا کوم۔مهربانی۔

جناب سپیکر: ډیره ښه ده۔ جی!

جناب افتخار الدین: جناب سپیکر صاحب! معذرت سره، ما خو نوم ورکړے وو خو زه ووم نه یا څه نور وجوهات وو -----

جناب سپیکر: تاسو خو پرون Call شوی وئ خو تاسو په هغه ساعت وئ نه۔

پروړن Call شوی وئ خو تاسو هغه وخت نه وئ۔

جناب افتخار الدین: خه جی، که اوس ستاسو اجازت وی؟

جناب سپیکر: خبره اوکړئ جی۔

جناب افتخار الدین: جناب سپیکر صاحب! په ضمنی بجټ باندے زمونږه ډیرو رونړو تقریرونه اوکړل او ډیرے ښے ښے خبرے نے اوکړے خو زه به دا اووایم چه دا ضمنی بجټ همیشه پیش کیږی۔ زه دعویٰ نه شم لرلے خو تقریباً د 1985 نه چه زمونږ دے هاؤس سره سلسله پریوتے ده، نو هر کال چه ضمنی بجټ راځی نو بل کال ته پکښ کمے نه کیږی بلکه د هغے نه زیات شی۔ موجوده حکومت دا یوه غټه کارنامه اوکړه ولے زه د اپوزیشن رونړو دا گله، کوم چه تنقید برائے تنقید دوئ له نه دی کول پکار بلکه چرته چه د حق خبره وی نو پکار ده چه د حق خبرے ته حق اووائی۔ دا پهلا خل دے چه ضمنی بجټ کښ مونږه کمے محسوس کړو او بچت راغلو۔ زه وایم چه د دے موجوده حکومت په دے څلورو میاشتو کښ دا یوه ډیره اهم کارنامه ده۔ دا کوم کار چه دوئ مونږ ته پریښودے دے، دا به مونږ دوئ ته خا مخا ثابت کوؤ۔ دوئ د بے وسواسه شی، ډیر فکر کښ د نه وی خو زه به ورسره ورسره دے خپلو رونړو ته دا هم خواست اوکړم چه گورئ د هغوی نه گله مند کیږئ مه۔ هغوی چه څه لیدلی دی کنه، هغه مونږ لیدلی نه دی۔ هغوی که نن څه هم وائی لکه نجم الدین خان پاسی یا زمونږ خوږ رور، احمد حسن خان په خوږے خوږے خله باندے څه خبرے اوکړی نو جناب سپیکر، زه به ډیر په معذرت سره دا اووایم چه ----

وزیر خوراک: جناب سپیکر صاحب! د احمد حسن خو دومره خوږه خله نه ده

چه ----

جناب احمد حسن خان، افتحار خان د داسے خبرے نه کوی چه فرید طوفان صاحب له پرے قهر ورشی۔

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر صاحب! که مونږ تاسو سوچ اوکړو نو زمونږه صوبه، حقیقت دے ډیره غریبه ده خو په دے کښ که مونږه لږغوندے هم یو بل طرف ته سوچ اوکړو چه څومره پورے زمونږه Development side سره تعلق دے یا Non-development side سره تعلق دے نو زه به دا اووایم چه ډیره پیسه په غیر ترقیاتی کارونو باندے خرچ کیږی۔ موجوده حکومت چه څلور میاشتے مخکښ راغلو نو یو اهم قدم ئے دا هم واغستو چه څومره سرکاری اهلکارو سره یا زمونږه د منسترانو صاحبانو سره چه اضافی گاډی وو، هغه ئے ترے ټول جمع کړل نو زه دا وایم چه دا د دے صوبے په حق کښ دے۔ په دے مونږ ډیر زیات بچت کولے شو ولے چه یو سیکرټری صاحب سره به چه یو گاډے وو نو د هغه یو گاډی خو هغه Authorise وو خو پینځه گاډی به د هغه په کوُرکښ صرف د هغه بال بچ ته ولاړ وو۔ په هغے باندے د ډیزلو خرچه، په هغے باندے د مرمت خرچه جدا وه۔ زه دا امید ساتم چه راتلونکے ضمنی بجټ چه راځی نو په هغے کښ به د دے نه نور هم انشاء الله مونږ ته بچت راځی۔ جناب منسټر صاحب، اکثر زما اپوزیشن رونړنه چه پاسیډل نو د اوړو متعلق نے ډیر ذکر کولو۔ پکار خو دا ده چه کوم کار د چا نه غلط اوشی، هغه سرگند کول نه دی پکار۔ دا خو د دوئ د تیر گورنمنټ یو غلطه پالیسی وه که دوئ هغه وخت دے شی ته سوچ کړے وے نو ولے به سخته پیښیے ده؟ دوئ سره خو په وخت کښ دا سوچ نه وو چه خلقو ته به د

اورو ضرورت پریوځی۔ دوئ سره خو جناب سپیکر صاحب، صرف دا یو سوچ وو چه زمونږه ممبر صاحب چرته لاړو؟ دوئ د خپلو وزیرانو او د خپلو ممبرانو د چوکیدارئ نه خلاصیدل نو دوئ به د قوم غم څه کړے وو۔ (تالیاں) جناب سپیکر صاحب! حقیقت دا دے ښنے ښنے خبره چه په پشتو کښ نے کوے نو هم سړی ته دکھ رسی۔ نن چه د دوئ خبرے زه اورم، افسوس خو دا دے چه د دوئ مشران دلته ناست وے۔ اوسه پورے په د پښتنو په مرگ کښ ما خوشی نه ده لیدلے۔ مرگ کښ مے خوشی نه ده کتلے ولے چه غم، غم ته وائی۔ جناب سپیکر صاحب! د دوئ په غیر ترقیاتی کارونو باندے دومره زور وو چه زمونږه سابقه وزیر اعلیٰ صاحب زما په کلی کښ یو مرگ ته فاتحے ته راتلو نو افسوس کوم چه د کمیټئ اسی هزار روپئ صرف په چونے خرچ شوے وے، نن دا خلق اودرېږی، ډیر په معذرت سره جی، اوسه پورے که په فاتحو کښ چا چونے اچولے وی نو سپیکر صاحب، بیا به زه د دوئ نه معذرت اوغوارم۔ زه د دے موقعے نه د فائدے اغستلو د پاره سپیکر صاحب، د وزیر بلدیات په نوټس کښ دا شے راوستل غوارم چه کم سے کم یو سپیشل ټیم ته واستوه ۔۔۔۔

<u>جناب سپیکر</u>: منسټر صاحب! تاسو ته خواست کوی چه سپیشل ټیم واستوه۔

<u>جناب افتخار الدین</u>: زه د جناب منسټر صاحب په خدمت کښ دا خواست کوم چه منسټر صاحب ته یو سپیشل ټیم واستوه۔ یو طرف ته زمونږ د احتساب چه دا کومه سلسله شروع ده خو زه به دا اووایم چه احتساب خو هله مونږ خائے ته رسولے شو چه د هغه خلقو نشاندهی په صحیح طریقے سره اوکړو۔ زه ستاسو په وساطت باندے د اپوزیشن رونړو نه دا پوښتنه کوم چه تاسو به

ډيرے دعوے لرلے چه مونږ د قوم د پاره دا کړی دی او دا کړی دی، زه تاسو ته حقیقت سره دا وایم چه صرف یو د لاچی ټاون کمیټۍ ته د یو سپیشل ټیم لاړ شی او هغوی د صرف دا اوښائی چه دا چالیس، پچاس لکهه روپے چرته غائبے شوی دی؟ نو هر څه به دوئ ثابت شی- زه دا وایم احمد حسن صاحب ته جناب سپیکر صاحب، دے بار بارما ته سر رڼوی خو زه ورته دا وایم چه احمد حسن خان، ته ما ته سر خکه مه رڼوه (تالیاں/ قہقہے) ستاسو چه کوم طریقه کار دے، هغے کښ انشاء الله، کوم طریقه واردات دے ستاسو، نو دا امید ساته چه هغے کښ مونږ تاسو نه شئ راوستے- زه جناب سپیکر صاحب، ستاسو په خدمت کښ بیا هم دا خواست کول غوارم چه زه دا وایم چه دوئ نعرے وهی چه زمونږه حکومت، چونکه د موقعے نه به فائده واخلم او ډیر وخت زه ستاسو نه ضائع کوم. جناب سپیکر صاحب، زما په حلقه کښ یو روډ شروع وو، دومره بے انصافی، خو زه افسوس دا کوم چه هغه بے انصافی ولے کیده؟ په هغه وخت دلته کښ زمونږه نمائنده څوک نه وو او که نمائنده وو نو دا زمونږه د حلقے یوه بد قسمتی وه چه هغه نمائنده نه وو بلکه د هاؤس یوه تماشه وه- جناب سپیکر صاحب! زه ډیر په افسوس سره دا خبره کوم چه زما د حلقے یو روډ دے چه هغے ته سماری بالا، سماری پایاں روډ وائی- د هغے د پاره قارن اید نه ایک کروړ، پچیس لاکهه روپئ منظورے وے او په نیمه کښ دے ظالمانو روډ کټ کړو نو پیسے چرته لاړے، چرته جی؟ اتمانزو ته پیپلز پارټئ یوړے؟ نن دا خلق مونږ ته کینی د انصاف خبرے کوی- زه بالکل دوئ سره په دے یو خبره متفق یم چه دوئ کله هم کمزورے وی او لږ وی لکه نن صبا چه دی، نو بیا د دوئ نه شریف خلق هم نشته- (تالیاں) جناب سپیکر

صاحب! زه دویٔ ته دا خواست کوم چه دا ډیر معزز خانے دے او ډیر معزز رونړه دلته ناست دی، خاصکر به زه خپل رور، نجم الدین خان ته ستاسو په وساطت سره دا خواست اوکړم چه نجم الدین خان کله هم چه ته پاسے، خیر دے مونږ تا ته نن ډیر وخت درکړو ولے چه کومے مزے تاسو په تیر درے کالو کښی کړے دی، هغه اوس تاسو ته نشته- الواتے چه ونیلے شی نو د تبے د زوره ونیلے شی- دویٔ نن مونږ سره ناست دی خو تبے نیولے دی نو د هغے د وجے نه الواتے وانی- زه به ورته دا اووایم چه کله پاسے نو ډیر په معذرت سره او ډیر په خوږ آوازیٔ سره خبرے کوه- دا زما مشران رونړه ستا ډیر خاطر کوی، هسے نه چه د خاطر نه چرته بهر شے- آخر کښی ستاسو ډیره شکریه ادا کوم- ډیره مهربانی-

جناب سپیکر، دا به Last speech وی، زما خیال دے- ټهیک ده جی؟

جناب محمد کریم، جناب سپیکر صاحب! ډیر مشکور یم چه تاسو موقع راکړه او په دے موقع باندے چه د حکومت د بنچز نه او د اپوزیشن د بنچز نه په بجټ باندے چه کوم تقریرونه اوشو نو هر چا په خپله خپله ژبه کښی، د اپوزیشن بنچز تنقیدونه اوکړل او د حکومت بنچز د هغے په حق کښی خبرے اوکړے- زه به صرف دومره اووایم چه دا اولنے بجټ دے چه پیش کړے شو او پاس کړے شو او په دے کښی د ټولو نه زیاته موقع د اپوزیشن بنچز ته ورکړے شوه او چه څومره زیاتے اوشو نو هغه د حکومتی بنچز سره اوشو- زه په دے وخت کښی اپوزیشن ته دا وایم چه تاسو په کومه خله باندے د دے بجټ تائید نه کویٔ او زه به دا اوایم چه په بجټ باندے تقریرونه خو اوشو ولے زه احمد حسن ته دا خواست کوم چه لږ غوندے کینیٔ ځکه چه زما یو څو خبرے دی،

چه دوئ نے په مخامخ باندے واوری۔ کاش چه په دے موقع کښ سابقه وزیر اعلیٰ شیرپاؤ صاحب موجود وے، انیسه زیب موجود وے او احمد حسن موجود وے ــــــ

آوازیں: ہائے، ہائے۔

جناب محمد کریم: زه به هغه خبرے اوکړم چه کوم په ټوله ــــــ

وزیر خوراک: جناب سپیکر صاحب! چه کوم خلق ممبران نه وی ــــــ

جناب نجم الدین خان: پوائنټ آف آرډر، سر۔ د بعضے کسانو نومونه اووئیلی شو چه هغه د دے اسمبلئ سره تعلق نه لری۔

جناب محمد کریم: دے سره خو تعلق لری چه چا څه کار کړی وی، هغه به اووایم ــــــ

جناب سپیکر: وایه، خبره کوه جی۔

جناب محمد کریم: سپیکر صاحب! زه په ټوله پختونخوا کښ خوش قسمته انسان یم او په ټوله پختونخوا کښ دا موجوده ایم پی اے ګان چه دلته په دے معزز ایوان کښ ناست دی، نو زه به دوئ بد قسمته اوګنړم ځکه چه د 95-1994 ضمنی انتخابات چه وو نو دا د چا نه پټه خبره نه ده او په دے سلسله کښ وائس آف امریکه او جرمنی په تفصیل سره خبرے کړے دی، خو زه به د هغے مختصراً خلاصه ځکه اووایم چه دا خلق ټول اوګے شوی دی۔ زمونږ سابقه وزیر اعلیٰ، دغه دے ناست دے، صابر شاه صاحب، او زمونږ د مسلم لیګ او د اے این پی مشران ناست دی، چه کله د اولنی الیکشن غږ اوکړے شو نو میر افضل خان خدائے دے اوبخښی، چه مړ شو نو دغلته کښ د الیکشن په سلسله کښ چه Campaign شروع شو نو د هغه وخت نه زما یقین دے، ما ته پوره یاد

نه دی خو په دے صوبه کښې د هغه وخت سابقه حکومت کښې تیس یا پینتیس وزیران وو او ټول په ټول لاړل او په بونیر پی ایف-63 کښې دیره شو- دوئ سره د خپلے عملے او د ګاډو په کوم انداز کښې چه تلے وو، هغه د چا نه پټه نه ده- زه ټولو وزیرانو ته چه موجوده دلته ناست دی، خواست کوم که زما خبرے نے په نوټس کښې راشی او یا کم ازکم توجه ورته اوکړی او د پریس رونړو ته هم خواست کوم، رونړو تاسو ټولو ته معلومه ده چه په هغه وخت کښې عنایت الله، وزیر جنګلات په خدوخیل باندے دیره وو، بل وزیر وو اقبال حسین، د میاں افتخار په خانے باندے چه راغلے وو، هغه په چمله باندے دیره وو- دوست محمد خان او ډاکټر محبوب الرحمان په ډګر باندے دیره وو او سابقه وزیر اعلیٰ، شیرپاؤ صاحب به دوئ له همیشه د پاره د ورځے تلو- احمد حسن خان، زه احمد حسن خان له راځم، د هغه خبره به روستو اوکړم، دا ټولے خبرے چه کله الیکشن ته درے ورځے پاتے شوے نو الیکشن د پاره یو پروګرام جوړ کړے شو- زمونږ ملاکنډ ډویژن کښې د شریعت په نوم باندے خلق راپاسیدل او په هغے کښې د بونیر پولس ماشومان بچو باندے د پیپلز پارټئ حکومت ګولئ اوچلولے او وئیل نے چه که درے سوه خلق مړه شی خو الیکشن روستو کړئ ځکه چه الیکشن د حکومت ډلے باینلی- د دے نه پس د نامعلومه مودے پورے الیکشن ملتوی شو- ما یو پیپر چهاپ کړو او د هغے نه ← پرچے اوویستے او هغے کښې مے دا اووئیل چه دا موجوده حکومت، دا ←ر د پیپلز پارټئ چه کوم حکومت وو که دے نن اعلان کوی او که شپږ ←یاشتے پس کوی، اے این پی او مسلم لیګ ورته په تشو لاسو بیدار دی- زه به ←مره اووایم چه د اتهتر کروړ روپو ډیویلپمنټ کارونه چه دوئ نے

اعلانانونه اوکړل او بیا په آخری کښې احمد حسن خان د دے د پاره یو ډیر مدبر
او یو ډیر پوهه او منصوبه بندئ والا راوستے شو نو د ده په منصوبه بندئ
کښې آخری پروګرام شروع کړے شو- د اتهتر کروړ روپو ډیویلپمنټ
کارونه په دے بنیاد اوشول چه هغے کښې بجلی وه، هغے کښې د پبلک هیلتهـ
سکیمونه وو، هغے کښې د ایریګیشن سکیمونه وو او هغے کښې نقدے هم
ډیرے وے او نقدے د بیت المال نه راوتے وے، دو کروړ، بتیس لاکهـ روپئ د
ډاکخانو په ذریعه بانډے تقسیم شوے وے او د هغے ډیپارټمنټ ته مکمل پته ده-
زه د دے هاؤس په ذریعه سپیکر صاحب ته خواست کوم چه کم از کم هغے له د
کمیټی جوړه کړے شی- احمد حسن خان صاحب ناست دے لکه څنګه چه
سبحان صاحب یوه خبره اوکړه چه دے په ژبه ډیر خوږ دے، خو زه وایم چه
دے په عمل هم ډیر ښه دے- څکه ښه دے چه که چا سره ئے زیاتے کړے دے خو
کریم بابک، پی ایف-63 سره ئے زیاتے نه دے کړے- څکه چه اوس هم زما په
علاقه کښې درے پلونه چه لس کروړه روپئ پرے خرچه شوے ده، طوطالئ،
غرغشتو او کولیاړئ کښې دا درے واړه جوړ شوی دی- دا د لس کروړو
روپو پلونه جوړ شوے دی چه اوس باقاعده طور تیار شوی دی- د هغے نه
پس بیا د بجلئ سکیمونه چه څومره د پی ایف-63 په کلو کښې اُونے دی، دومره
د بجلئ ستنے ولاړے دی او پرتے هم دی او تارونه په چا بانډے شتے او په چا
بانډے نشتے- دغه شان د اوبو دومره پائپونه راغلی دی لکه د اُونو پاڼړے- دا په
ټرکونو کښې راغلی دی او په ډاټسنو کښې تقسیم شوی دی- هغه خرځ شوی
دی او د هغے ایجنټان څوک څوک دی؟ د هغے فانوس ګجر ایجنټ دے، د هغے
شیر زمان ایجنټ دے----

جناب سپیکر، بابک صاحب! دا د بجلئ چه مونږ ټول دلته چغې وهو نو دا ټولے ستنے خو ستا په حلقه کښې دی، دا خو چیک کول پکار دی۔

جناب محمد کریم، زه خواست کوم که هر چا سره ظلم شوے دے خو ما سره ظلم نه دے شوے۔ ما سره به ظلم دا موجوده حکومت کوی څکه چه دے کښې پچانوے، پچاس، تیس فیصد کارشوے دے که دا کار دا حکومت نه کوی نو دا حکومت به ما سره ظلم کوی۔ دا به ما سره ظلم کوی نو زه دا په ریکارډ راوستل غوارم چه دا په ریکارډ باندے راشی چه دا د نوازشریف خواهش دے، دا د نواز شریف وینا ده چه On-going Schemes به مونږ مکمل کوؤ۔ په آخرینو شپو کښې بیا، زه یوه بنیادی خبره کوم، هغه دے پورے کوم چه دا احمد حسن ناست دے او انیسه زیب نشته دے، دے وائی چه ته مه وایه، دا Ex-MPA وه، د چوبیس فلائنز) کوچو یو قافله وه چه انیسه زیب ئے مشره وه، راغله او ماشومانے جینکئ ئے د هر ډیپارټمنټ نه راغونډے کړے وے او د غُرغُشتو په بازارکښې مونږ اودرولے وے، زما ورته دا الفاظ وو، ما ته ډیر شرم راغے چه ما وئیل چه دا خو الیکشن دے دا خو واده نه دے۔ دا د پیپلز پارټئ او د اے این پی الیکشن دے، دا واده نه د پیپلز پارټئ دے او نه د نیشنل پارټئ دے نو تاسو په کومه خوشحالئ کښې دلته راغلے یئ؟ هغه ماشومانے جینکئ عاجزانانے وئیل چه مونږه مجبوره شوے یو۔ د صوبے وزیر اعلیٰ او احمد حسن او څنے نورو په بنیاد باندے مونږه دلته راوستے شوے یو چه تاسو به جعلی ووټونه استعمال کوئ۔ دا ټولو ته پته ده۔ د شپے په دوه بجے او په لس منټه، دا تاسو په ما باندے یقین اوکړئ چه ما د صوابئ چوک ته راوستے وے څکه چه زه پښتون یمه او د باچا خان د قافلے سپاهی یمه او د اے این پی

سره تعلق لرم- زما خوئیندے مائیندے یئ، د نن نه واپس لارے شئ خو که تاسو بیا سحر وختی راغلئ نو زمونږ د ملګرو دا فیصله ده چه هلکانو ته به مو واده کوؤ اګر چه ما دا غلطه خبره اوکړه- رونړو زه د دے معزز ایوان په وساطت باندے سپیکر صاحب ته خواست کوم چه دے احمد حسن خان ما سره انتهائی ښه کړی دی خکه چه د هر یو ډسټرکټ کونسل نه ئے نقد پیسے راوړے وے، د هر ډسټرکټ نه ئے چه کوم دے ډیپارټمنټس راوستے وو او په دے بنیاد باندے ئے ما له دومره کارونه کړی دی، زه وایم چه اتهتر کروړ روپئ خو د نادر خان په کلیزه کښ خرڅ شوی دی خو شیر اکبر خان وئیل چه نه اتی کروړ روپئ خرچه کړے شوے ده- تاسو وایئ چه احتساب به کوؤ نو چه احتساب کیږی نو زه د دے معزز ایوان په وساطت باندے سپیکر صاحب ته خواست کوم چه سپیکر صاحب، وزیر اعلیٰ صاحب ته اووایئ چه که احتساب کمیټی جوړیږی نو د بونیر پی ایف-63 نه د شروع کړی- که دا دروغ اوختل نو خما مخ تور کړئ او زه به خپله استعفیٰ ورکړم- زه به ورته خایونه اوښائم د دے خبرے- زه په آخر کښ د احمد حسن انتهائی شکر ګزار یم چه ما له ئے د ټولو ضلعو نه فنډ راوړے دے او زما په حلقه کښ ئے لګولے دے- ما سره هیڅ الفاظ نشته چه دا خبره زه بیان کړم- په آخر کښ زه یو وارے د سپیکر صاحب ډیره مننه کوم چه ما ته ئے موقع راکړه- والسلام-

جناب سپیکر: آنریبل فنانس منسٹر صاحب-

جناب احمد حسن خان: زه د کریم بابک ډیر زیات مشکور یم- چونکه زما د نوم دلته ډیر زیات ذکر اوشو او د اخبار رونړه هم ناست دی، جناب سپیکر، تاسو به زما په خبره باندے ډیر خوشحاله شئ، انشاء الله دا به د دغه خبره نه وی-

بالکل بونیر یو پسمانده علاقه ده، زه صرف لږ وضاحت کول غواړم چه ترڅو پورے دوئ د فیمیل خبرے اوکړے، زما په خپل خیال باندے د ریکارډ نوټ کول داسے څه خبره نه ده، زه صرف دومره خبره کوم -----

جناب سید احمد خان، سر! میں احمد حسن خان صاحب سے یہ درخواست کروں گا کہ ایک دفعہ-----

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! تاسو ما له اجازت راکړے دے که هغوی له مو اجازت ورکړے دے؟

جناب سپیکر، وہ پوائنٹ آف آرڈر ختم کر لیں تو پھر آپ کھڑے ہو جائیں، اس کے بعد آپ بات کرلیں۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! زما صرف عرض دا دے، زه د بابک صاحب د دے خبرے -----

جناب سپیکر، زه یو Suggestion کوم تاسو ته، ستاسو په زړونو کښې ډیر پوائنټ آف آرډرز هم دی، ډیر ډسکشن ته مو زړه کیږی او زما نه خو مونږ قضا کیږی، یو کار به اوکړو، زه به دا سیشن دومره ایډجرن کړم چه زه مونږ اوکړم -----

جناب احمد حسن خان، سر! زه خو ----

جناب سپیکر، نه جی، اوس نے کوؤ او هم داسے نے کوؤ۔ زه دا سیشن نیمه گهنټه ایډجرن کوم۔ زه مونږ کوم او بیا تاسو راځئ او ناست به یو چه ترڅو پورے نے کوئ۔

جناب احمد حسن خان، بالکل ٹھیک ده۔ بالکل ٹھیک ده، جی۔

Mr. Speaker: The sitting is adjourned and we will re-assemble at

2:30 p.m. Thank you.

(ایوان کی کارروائی نماز ظہر کیلئے ملتوی ہوگئی۔)

(وقفہ کے بعد جناب سپیکر مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔)

اب سپیکر: جی، احمد حسن خان!

اب احمد حسن خان: مسٹر سپیکر سر! د ټولو نه خو مخکښې اوس چه تاسو دا ربانی اوکړه، شاید دا زمونږ خوش قسمتی وه چه لږ بریک ملاؤ شو۔ کله کله یوه فیصله په جلدئ کښې اوشی او سړی ئے د خان د پاره بد ګڼړی خو رت د هغے نتائج ښه راوباسی۔ په دے دوران کښې مونږ ته پته اولګیده چه د ان الله مهمند د خوئ د بازیابئ په سلسله کښې یو پرامن جلوس د پرامن خلقو، انډسټریلسټ نه ښه پرامن خلق نور څوک کیدے شی جناب سپیکر، د ټول اکستان، زمونږ سینیټر دے او ټول دغه مشر سینیټر الیاس بلور په قیادت ښې راروان وو جناب سپیکر، د سُوری پل سره په هغوی باندے لاټهی چارج وے دے او آنسو ګیس پرے پریخودے شوے دے۔ زما د علم مطابق تر اوسه ورے د الیاس بلور پته هم نه لګی چه هغه چرته دے۔ هغه سینیټر دے او د غے سره سره جناب سپیکر، عثمان بلور ورسره زخمی شوے دے۔ آمان الله مهمند پخپله زخمی دے او خالد رحمان هم زخمی دے چونکه بیا صبا چهټی ئیږی او دا ډیره اهم خبره ده۔ ما هغه بله ورځ هم دا عرض کړے وو چه دا خلق دی چه چا ته زمونږ سترګے دی۔ څوک به په دے ملک کښې مونږ له پیداوار پیدا کوی، انډسټریز به لګوی او زمونږ بے روزګاری به ختم کوی؟ زما ستاسو په وساطت سره لاء منسټر صاحب چه هغه اوس به د چیف منسټر صاحب په ځائے دلته کښې ډیوټی کوی، په خدمت کښې درخواست دے چه آن

دی فلور آف دی هاؤس دے د معززو ممبرانو ته صورتحال اوښائی چه څه دے؟ او د پولیس د دے سخت اقدام او ناجائز، ناروا اقدام او په پرآمن شهریان، دفعه 144 نشته، د دے د جناب سپیکر، انکوائری اوشی او حقیقی رپورټ د دے اسمبلئ ته راوړے شی۔ دویم جناب سپیکر، ما خو مختصر Explanation کوۀ خو په دے خبرو کښې نه ځم۔ زما دا بد قسمتی ده، دا دویمه دریمه ورځ ده چه څه خبره اوشی او هغه زما د پاره دغه شی۔ ما صرف دا وئیل چه تر څو پورے د ښځو او د زنانو خبره ده، زما د هغے سره هیڅ تعلق نشته او چه څو پورے د ترقئ خبره ده نو زه چه بونیر ته تلے ووم نو ما د بونیر رونړو ته وئیلے وو او د هغے بابک صاحب ذکر هم اوکړو۔ ما وئیل چه ملیزی او بونیری دے قسم له رونړه دی او د ترونو خامن دی او پسمانده دی۔ ما ورته دا وئیلی وو چه زه وزیر یم نو انشاء الله تعالیٰ تاسو به گورئ چه دومره څه درله په دے ورځو کښې زه کار اوکړم چه تاسو له به چا په څو څو کالو کښې هم نه وی کړے او نن الحمد لله هغه دا خبره کوی۔ زه د هغه مشکور یم چه هغه د نورو خبرو سره سره دا هم منی چه په دے کښې زما یو Contribution دے۔ خو زما عرض دا دے، زه د بابک صاحب خبرے سره اتفاق کوم چه په هغه سکیمونو کښې ډیر سکیمونه In-complete دی خاصکر د بجلئ په سلسله کښې۔ د دے نه علاوه جناب سپیکر، ایک سو بیس کلی پرائم منسترے مونږ له په این۔اے۔26 کښې راکړی وو، هغه هم In-complete دی لهذا زه ستاسو په وساطت سره، د هغه د خبرے سره اتفاق کوم او حکومت وقت ته درخواست کوم چه دا کوم In-complete سکیمونه چه دی، دَ دے د تکمیل دِ بندوبست اوکړی۔ زه څه متنازعه خبره نه چهیړم چه په هغے باندے تاسو، جناب

سپیکر، یقیناً ډیر ښه اوشول، مونږ اوشو او په دے کښې مونږ. ته د دے خبرے پته اولګیده او زه مطالبه کوم چه مونږ. ته دِ اوس د دے حقیقی صورتحال اوښائی چه څه شوی دی؟ او انکوائری دِ پکښې اوشی او د انکوائری رپورټ دِ ایوان ته راوړے شی۔ جناب سپیکر! -----

جناب نجم الدین، پوائنټ آف آرډر، سر۔ جناب سپیکر صاحب! زه خو مخکښې پاسیدلے یم، ستاسو نه -----

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! آپ نے نماز کیلئے ہمیں جو بیس منٹ دیئے تھے تو ان میں اخبار کے ساتھیوں کے حوالے سے یہ پتہ چلا ہے کہ امان اللہ مہمند اور بیرک نامی دو نوجوان اغوا ہوئے ہیں۔ اس ضمن میں پشاور کے شہریوں، تاجروں اور صنعتکاروں نے مل کر ایک پُر امن جلوس نکالا اور ان کی یہ خواہش تھی کہ وہ سرحد چیمبرز آف کامرس اینڈ انڈسٹریز کے دفتر سے چل کر یہاں پراونشل اسمبلی کے گیٹ پر اپنے نمائندوں سے ملیں اور اپنی مشکلات اور جذبات پیش کریں۔ یہ ایک جمہوری رویہ اور طریقہ ہے۔ اسمبلی کے گیٹ ہمیشہ اپنے شہریوں کیلئے کھلے رہتے ہیں اور ایک پر امن جلوس یہاں آنا چاہ رہا تھا اور میرے خیال میں اس میں اکثریت پڑھے لکھے لوگوں کی تھی۔ جناب سپیکر! ہم نے ہمیشہ تشدد کے خلاف بات کی ہے، ہم نے ہمیشہ انصاف کی بات کی ہے اور ہم نے ہمیشہ جمہوریت کی بات کی ہے۔ میں یہ سمجھتا ہوں، جیسے میں نے ضمنی بجٹ کی تقریر میں کہا تھا کہ یہ ایڈمنسٹریشن جو ہے، وہ اس حکومت کے ساتھ پورا تعاون نہیں کر رہی۔ اگر وہ جلوس چند قدم آگے بڑھ کر اسمبلی گیٹ کے پاس آ جاتا اور ہم میں سے کچھ منتخب نمائندے جا کر ان سے بات کر لیتے یا کچھ وزراء بات کر لیتے کیونکہ ان کا مسئلہ ہمارا مسئلہ ہے۔ اغوا کے ہم بھی خلاف ہیں۔ پشاور میں جو اغوا ہو رہے ہیں، ہم اس کے خلاف ہیں اور ہماری انتظامیہ پوری کوشش کر رہی ہے اور نہایت ہی ایمانداری سے کوشش کر رہی ہے،

سیاسی انتظامیہ، ہمارے وزیر اعلیٰ اور ہمارے وزراء پوری کوشش کر رہے ہیں۔ اب جہاں تک دوسری انتظامیہ کا تعلق ہے، جو سرکاری ملازمین ہیں، مجھے نہیں پتہ کہ ان کی کوشش کہاں تک ہے لیکن ایک پر امن جلوس پر Tear gas چلانا، لاٹھی چارج کرنا اور ان لوگوں کو زخمی کرنا، میں سمجھتا ہوں کہ یہ مناسب نہیں ہے اور یقیناً جیسے احمد حسن نے کہا ہے کہ محترم بشیر احمد بلور صاحب ضمنی بجٹ کی تقریر کو Wind-up کریں گے وزیر اعلیٰ کی جگہ، تو وہ ہمیں بتائیں گے کہ پشاور جیسے شہر میں ایسا کیوں ہوا ہے؟ ہم نے تو ماضی میں بھی ہمیشہ پولیس تشدد کی مخالفت کی ہے۔ شکریہ۔

جناب سپیکر: جناب نجم الدین خان!

جناب نجم الدین: جناب سپیکر! زمونږ مشرانو خبرے اوکړے، مونږه هم د دے خبرے مذمت کوؤ او دا وایو چه کم از کم په یو پرامن جلوس چه په هغے کښ یو سینیټر هم وو او زمونږه د بشیر بلور صاحب خونے هم پکښ وو، لاټهی چارج کول، دا داسے خلق نه وو چه په لارکښ ئے څه شر جوړه وو۔ نور مشران هم پکښ وو او هغوی دے گیټ له راتلل چه مونږ له به وزیر اعلیٰ صاحب راوخی او یا به منسټران صاحبان راشی او مونږه له به تسلی راکړی لیکن په هغے کښ انتظامیے مداخلت اوکړو او ډیر وهل ټکول ئے اوکړل۔ اوس له پته هم نه لږی چه چرته او په کومو کومو تهانړو کښ پراته دی؟ زمونږ دا درخواست دے چه په دے کښ د فوراً انکوائری اوشی څکه چه نه دفعه 144 لګیدلے ده او نه بل څه داسے خبره راغلے ده۔ که یو سړے پرامن احتجاج کوی او کم از کم د اسمبلئ دے بهر ګیټ له خو هر قسم خلق راځی او خپل احتجاج ریکارډ کوی او منسټران وراوخی او هغوی مطمئن کړی۔ که دا حالات وی نو زما خیال دے چه دے ته جمهوریت نه شی وئیلے کیدے۔ نو په

دے باندے دانکوائری اوکڑی۔

سید محمد صابر شاہ، جناب سپیکر! جس طرح دوستوں نے فرمایا ہے کہ یہاں ایک جلوس آ رہا تھا اور اس پر لاٹھی چارج ہوا ہے تو یقیناً یہ بڑے افسوس کی بات ہے۔ اس میں کافی ہمارے ساتھی زخمی بھی ہوئے ہیں اور خصوصا سینیٹر صاحب' ان کے بچے اور دوسرے ساتھی اس میں زخمی ہوئے ہیں۔ جناب سپیکر! یہ جلوس ہمارے دو نوجوان ساتھیوں کے اغوا کے سلسلے میں آ رہا تھا۔ ہماری معلومات یہ ہیں کہ اس پر جو لاٹھی چارج ہوا ہے' اس میں خود ہماری گورنمنٹ کے ایک سینیٹر زخمی ہوئے ہیں تو یہ کسی سیاسی انتقام یا اس بنیاد پر تو نظر نہیں آ رہا لیکن اس کو ہم اس تناظر میں ضرور دیکھیں گے۔ بات یہ ہے جی کہ جو مقصد تھا کہ وہ یہاں پر اپنا ایک احتجاج رجسٹر کرانا چاہتے تھے۔ اس سلسلے میں حاجی عدیل صاحب نے بھی بات کی ہے۔ جس دن یہ لڑکے اغوا ہوئے' اسی دن مجھے معلوم ہوا تو میں نے فورا" اسی رات دو بجے چیف منسٹر سے بات کی اور اس وقت چیف منسٹر' میں یہ سمجھ رہا تھا کہ سو رہے ہوں گے لیکن اس وقت مجھے Response ملا کہ چیف منسٹر صاحب میٹنگ میں ہیں اور اسی اغوا کے سلسلے میں انہوں نے مغوی کے باپ کو بھی بلایا ہوا ہے اور جتنی Agencies ہیں' پولیٹیکل ایجنٹس ہیں' بشیر احمد بلور صاحب' یہ سب لوگ بیٹھے ہوئے ہیں۔ ہمارے جو چیف ایگزیکٹیو ہیں' وہ ایک ذمہ دار آدمی ہیں' وہ صوبے کے آگے بھی جوابدہ ہیں اور اس ہاؤس کے آگے بھی جوابدہ ہیں۔ میں یہ سمجھتا ہوں کہ رات کے اڑھائی بجے وہ میٹنگ تھی حالانکہ پرائم منسٹر صاحب آئے تھے اور ان سے فارغ ہونے کے بعد آٹھ' نو گھنٹے کا راستہ طے کیا اور انہوں نے اس پر فوری کارروائی شروع کی اور اس کے بعد مسلسل اس پر حکومت کی تمام تر توجہ ہے۔ میں نے خود ذاتی طور پر ہر روز اس مسئلے میں اپنے آپ کو حکومت کے ساتھ In touch رکھا ہے کیونکہ ایک سیاسی پارٹی کے تعلق سے اس صوبے کے عوام جن حالات سے گزرتے ہیں اور جو مشکلات ان کی ہوتی ہیں' ان سے ہم اپنے آپ کو علیحدہ

نہیں رکھ سکتے تو بطور صوبائی صدر، پاکستان مسلم لیگ اس مسئلے پر میں نے ہر روز حکومت، چیف منسٹر، بشیربلور صاحب اور فرید طوفان صاحب کے ساتھ میٹنگز کیں اور اپنا Concern show بھی کیا ہے۔ اس میں ایک بات میں اورکرنا چاہتا ہوں کہ یہ احتجاجی سلسلہ کافی دنوں سے ہو رہا ہے لیکن میں یہ ضرور کہوں گا کہ ایسے موقع پر جب اغوا وغیرہ کے Cases ہو جائیں تو ضرورت اس بات کی ہوتی ہے کہ حکومت کے ساتھ بیٹھ کر بات کرنی چاہئے کہ جو اقدامات ہو رہے ہیں، ان میں کہاں پر کمزوریاں ہیں، کہاں وہ اقدامات صحیح ہیں اور کہاں غلط ہیں؟ اور میں سمجھتا ہوں کہ اگر یہ ایک Understanding شہریوں اور حکومت کے درمیان ہو تو اس قسم کے ناخوشگوار واقعات کبھی بھی جنم نہ لیں۔ تو میں یہ کہوں گا کہ اس سلسلے میں حکومت اور شہریوں کے درمیان، بجائے سڑکوں پر، لاٹھی چارج کے ذریعے یا نعروں کے ذریعے اس مسئلے کو حل کرانے کے، ہمیں اس قسم کے مسائل مذاکرات کی میز پر بیٹھ کر حل کرنے چاہئیں اور ان پر ہماری گفتگو ہونی چاہئے۔ جہاں تک حکومت کامیاب ہوئی ہے تو انہیں اپنی پراگرس دینی چاہئے اور اگر ان لوگوں کی طرف سے کوئی تجاویز آئیں یعنی شہریوں کی طرف سے تو ان پر بھی حکومت کو کھلے دل کے ساتھ گفت و شنید کے بعد عمل درآمد کرانا چاہئے۔ میں یہ ضرور کہوں گا جی کہ ایسے موقعوں سے کچھ لوگ سیاسی فائدہ اٹھانے کی کوشش کرتے ہیں اور یہ مذاکرات کی بجائے ان چیزوں کو سڑکوں پہ گھسیٹتے ہیں۔ میرے خیال میں ہمارا یہ جو کلچر ہے، اسے ختم ہونا چاہئے۔ حکومت کو بھی اپنا رویہ ٹھیک کرنا چاہئے اور میں یہ کہوں گا کہ ہم سب کو اس میں Participate کرنا چاہئے اور خصوصاً سیاسی پارٹیوں سے میں یہ عرض کروں گا کہ انہیں چاہئے کہ اس وقت جو دو نوجوان لڑکے اغوا ہوئے ہیں، ہمارے اس ایکشن سے، اس کارروائی سے ان پر کیا بیت سکتی ہے، اس کا انجام کچھ بھی ہو سکتا ہے۔ یہ بڑے Sensitive معاملات ہوتے ہیں لہٰذا ان کو ہمیں اپنے سیاسی Benefits اور Political

mil لینے کیلئے استعمال نہیں کرنا چاہئے اور ایسے مسئلوں کو ہمیں Purely انسانی دی کی بنیاد پر لینا چاہئے۔ حکومت بھی اپنی ذمہ داری محسوس کرے اور ان چیزوں نپٹنا چاہئے اور عوام کی طرف سے بھی اس مسئلے کو تحمل کے ساتھ لینا چاہئے۔ شکریہ۔

سپیکر، جناب عاشق رضا صاحب۔

عاشق رضا سواتی، ډیره ډیره مهربانی، سپیکر صاحب۔ په بجټ او ضمنی بجټ باندے خبرے اوشولے۔ نن د بریک نه مخکښې حاجی عدیل صاحب او محمد خان صاحب چه کومے خبرے د پولیس باره کښې اوکړے او بیا زما درووند ملګری چه د پولیس باره کښې څه خبرے اوکړے نو چه کوم ایوان مونږ ناست یو نو پکار خو دا ده چه مونږه د حق خبره اوکړو۔ ډاکه، زنی او اغوا، دا ټول کیسونه چه کوم دی نو زه به دا خبره اوکړمه چه ونړه پولیس چه کوم دے، زمونږه رونړه دی، هغوی د بهر نه نه دی هغوی هم مونږ سره په دغه علاقه کښې په دے ملک کښې چوبیس ډیوټی کوی۔ زه خو دا وایمه چه نه جی، داسے تهانړے هم شته چه د انو د وخت نه هغه Strength په هغه تهانړو کښې موجود دے اواوسه کښې هیڅ قسم اضافه نه ده شوے او کوم ګاډی چه پولیس ته د د پاره نے ورکړی دی نو په هغے کښې ما ډیر ګاړی داسے لیدلی دی په تهانړو کښې ولاړ دی یا خو ئے ټائر نشته او یا ئے Maintenance د شے نشته۔ نو د دے پاره زما دا خواست دے چه دوئ کوم پټرول هغه پټرول زما خیال دے ساټھ لیټر دی یا اتی لیټر دی او یو یو سره تقریباً سل یا یو نیم سل کلو میټره علاقه ده او هغوی کله پټرول د غواړی او کله د بل نه غواړی۔ ما داسے یو ایس ایچ او لیدلے دے چه هغه

ما ته ونیل یا زما څو ملګرو ته ئےونیل چه زمونږ د ګاډی ټائرونه نشته، مهربانی اوکړئ مونږه له چرته زاړه ټائرونه واخلئ۔ نو دغسے په تهانړے کښ یو سړے ایف آئی آر کټ کولو د پاره څی نو هلته ورته هغوی وائی چه تاسو یو کرز کاغذونه راوړئ یا مونږ له پینسل راوړئ۔ د انګریزانو د وخت دوه روپئ ئے د سټیشنرئ د پاره ایښودی دی او اوسه پورے هغه دوه روپئ چلیږی۔ نو په دے زمانے کښ خو په دوه روپو باندے یو کاغذ هم نه راځی۔ دا باکے، دا رهزنئ، د اغوا دا کیسونه، دا خو کیږی لیکن چوبیس ګهنټے زمونږه هغه ملګری او رونړه ډیوټی کوی۔ لکه د اوس غونټے هغه سامان نشته دے، ترقی یافته دور کښ Modern equipments نورو ملکونو کښ شته نو دلته کښ خو د کم از کم پټرول خو ورکړی چه په خپله حلقه کښ هغوی پټرولنګ په صحیح طریقے سره اوکړی۔ هغوی له دِ ټائرونه ورکړی او هغوی له دِ Maintenance د پاره پیسے مقرر کړی۔ د هغوی هغه نفرئ کښ دِ لږ غونټے اضافه اوکړی، مهربانی۔ شکریه جی۔

Mr. Speaker: Thank you. Mr. Walter Siraj, MPA, please.

جناب والٹر مسیح: جناب سپیکر صاحب! جس طرح کہ مجھ سے پہلے معزز اراکین اسمبلی نے آپ کو بتایا ہے اس واقعہ کے متعلق تو ہم بھی اس کی مذمت کرتے ہیں چونکہ اس نے -----

وزیر بلدیات: جناب سپیکر صاحب! یوه خبره کول غواړمه دے ټولو معززو ممبرانو ته چه د اپوزیشن د خیالاتو اظهار اوشو، د مسلم لیګ د پارټئ مشر هم خبرے اوکړے او مونږه چه د کومے پارټئ سره خان تړو، د هغوی د طرف نه به هم خبرے اوشی۔ که هر یو سړے په دے واقعه پاسی او خبرے کوی نو دا د

وایاتو خلاف دے۔ نو زه والٹر سراج صاحب ته خواست کوم چه ----

ناب سپیکر، تاسو له پکار دی چه خپلے پارټئ ته اووایئ۔ تر څو پورے چه ما تعلق دے، ما ته چه څوک پاسی، ستاسو چونکه د پارټئ خپل یو ډسپلن دے د تاسو ورته ونیلے شئ چه ستاسو د پارټئ خلق یئ او د پارټئ د اصولو په طابق به چلیږئ۔ نو د هغوی به ستاسو په خبره باندے اطمینان وی او دا به یره ښه وی گنی تر څو پورے چه زما تعلق دے نو ما ته چه څوک پاسی، زه به غه له اجازت ورکوم۔ ټهیک شوه۔ Walter! you agree?

Mr. Walter Masih: Right, Sir.

ناب سپیکر، بل څوک څه خبره کول غواړی؟

زیر جنگلات، یو خبره ما کوله جی۔ ستاسو نوټس کښ دا خبره راولم، داسے نه چه ستاسو د خبرے مخالفت کومه۔ ستاسو سره دا حق شتے چه تاسو لکه پیر صابر شاه صاحب خبره اوکړه او د دے طرف نه هم پکښ خبره اوشوله نو که سو اوس دا گنړئ نو مناسب خبرے پرے اوشولے او په دے کښ اوس د ړو اضافه یا د دے نه اوس غیر ضروری هنگامه جوړول، تاسو دا ونیلے شئ چه چونکه خبره ډیره واضح شوه نو په دے وجه باندے په دے کښ نور د بحث ضرورت نشته۔ دا حو ستاسو ذمه واری جوړیږی چه تاسو به گورئ چه د پارټئ یو سړے پاسی لکه فرید طوفان خان پاسی او دَده نه پس بل پاسی چه ه مه وانیه، پیر صابر شاه صاحب پاسی او خپل ملگری ته اووانی چه ته مه وانیه یا دے پاسی او خپل ملگری ته اووانی چه ته مه وانیه، دا ستاسو ذمه واری هم جوړیږی او تاسو باندے څوک اعتراض هم نه کوی چه دا تاسو ---

جناب سپیکر، ما به تاسو سره بالکل اتفاق کړے وو خو بنچ صرف یو کس

اوټکولو او نورټول هغه بل اړخ ته دی۔ (قهقهه) جی، جناب بشیر احمد بلور صاحب۔

جناب بشیر احمد بلور (وزیر قانون): جناب سپیکر صاحب! ډیره مهربانی او ډیره شکریه۔ دے پوائنټ آف آرډر باندے زمونږ رونړو خبره اوکړله۔ صابر شاه صاحب تاسو ته Explain کړه چه کوم وخت دا واقعه اوشوله، هم هغه وخت چیف منسټر صاحب، آئی جی پی او د دے ټولو یو میټنګ راوغوښتے شو او زه هم ورسره کیناستم۔ د هغه وخت نه او د هغے نه پس هر خل تقریباً په هر دویمه ورځ حکومت د امان الله خان سره لیډل کټل کړی دی۔ یوه ورځ مخکښې امان الله ما او چیف منسټر صاحب په دے باندے تقریباً یو ګهنټه خبرے کړے دی۔ د حکومت د طرف نه داسے هیڅ کوتاهی نشته چه یره حکومت داسے نه دی کړے چه اغوا د رکاولو د پاره هغوی څه جد و جهد نه وی کړے۔ د حکومت د طرف نه کوتاهی نه ده۔ د هغوی چه کوم مشران دی، میټنګ مو کړے دے هغوی سره، خبرے اترے مو کړی دی او مونږ په دے پخپله خفا یو چه دا هر څه چه کیږی، نو دا اوس خو نه دی شوی۔ اوکه دا پهلا خل اغوا وی، نو زه به اوس استعفیٰ ورکړم۔ داسے اغواګانے همیشه کیږی او داسے خلق ځی او بیا د هغے نه پس جد و جهد کیږی او خلق واپس راځی۔ نن چه کومه دا واقعه شوے ده، هغه څه چه پکار وو، د هر چا جمهوری حق دے او مونږ په جمهوریت یقین لرو، دفعه 144 نه وو، بنه نه وو، بد نه وو۔ دا خو اوس تاسو اوګورئ، نیشنل اسمبلئ ته خلق ځی او خپل یادداشت ورکوی او واپس راځی، نو نه پوهیږم چه دا لاټهی چارج دوئ ولے کړے دے او څنګه ئے کړے دے؟ دے باره کښې زه دے خپلو دوستانو ته دا تسلی ورکوم چه د حکومت هیڅ کوتاهی دے کښې نه ده۔ اغواګانے مخکښې هم شوی دی او مونږ

ورنه اوس هم کوشش کوؤ او د مخکښې نه زیات ورله کوشش کوؤ لګیا یو خو دا چه کومه واقعه شوے ده، زه هم دا Condemn کوم او دا وایمه چه د دے به انکوائری کوؤ چه چا کړے وی، هغه ته به انشاء الله ــــ مکمل تفصیل به هاؤس ته ښایو او د دے باره کښې به خبره هم کوؤ۔ ډیره مهربانی۔

جناب سپیکر: په بجټ باندے هم بیا خبره اوکړئ کنه جی چه پیش شی۔

وزیر قانون: اجازت دے جی؟

جناب سپیکر: ټهیک ده، بل څوک خو پاتے نه دی؟

Voices: Winding up speech.

جناب سپیکر: Winding up speech به هم اوکړی۔

وزیر قانون: بسم الله الرحمٰن الرحیم۔ د ټولو نه مخکښې زه د خپل طرف نه دے هاؤس ته ستاسو په وساطت باندے مبارک باد وایم ــــــ

Mr. Speaker: On behalf of Minister for Finance?

وزیر قانون: نه، نه، د خپل طرف نه وایم۔

جناب سپیکر: ښه جی۔

وزیر قانون: دے ټول هاؤس ته ستاسو په وساطت، د خپلے صوبے دے ټولو عوامو ته مبارک باد وایم چه داسے یو پراجیکټ چه هغه نن نه سل کاله مخکښې د شروع کولو کوشش کیدو خو هغه او نه شو لیکن نن په اولنی ځل زمونږ حکومت ته دا اعزاز حاصل شو چه مونږ د Gomal Zam Agreement, Design Feasibility نن مونږ اوکړه او انشاء الله Within two years مونږ ته به هغه Design feasibility ملاویږی او په هغے باندے به مونږ کار کوؤ۔ دے سره د

ایک لاکھ، سرستھ هزار ایکتر زمکه چه ده، هغه به هم آبادیږی او او لس میگاواټه بجلی به هم پیدا کیږی- دے باندے به تقریباً سات ارب روپئ لگی- دا دے هاؤس ته مبارک باد ورکوم چه د دوئ حکومت کښ دا کارشوے دے-

(تالیاں)

اب میں .بجٹ کے بارے میں بات کروں گا On behlaf of Chief Minister who is also the Finance Minister. مسٹر سپیکر سر ! مالی سال 97-1996 کے ضمنی بجٹ پر .بحث کے دوران حزب اقتدار اور حزب اختلاف دونوں جانب سے، معزز اراکین کی طرف سے مثبت اور تعمیر ی اظہار خیال کرنے پر میں ان کا مشکور ہوں۔ جناب عالی ! جیساکہ سی - ایم صاحب نے 16 تاریخ کو اپنی ضمنی بجٹ تقریر میں عرض کیا تھا کہ فنی اعتبار سے ضمنی .بجٹ تین ارب، پانچ کروڑ، چھپن لاکھ روپے مالیت کا ہے کیونکہ منظور شدہ اخراجات سے کسی قسم کا تجاوز نہیں کیا گیا۔ درحقیقت نظر ثانی شدہ تخمینہ جات میں ایک ارب، چھ کروڑ، بیس لاکھ روپے کی کمی کی گئی ہے۔ جناب سپیکر سر ! غالباً صوبے کی تاریخ میں یہ پہلا موقع ہے کہ صوبائی حکومت نے مالیاتی نظم و ضبط کا اعلیٰ معیار قائم کرتے ہوئے .بجٹ میں منظور شدہ چھبیس ارب، چھیاسی کروڑ، بیس لاکھ روپے میں کمی کرکے پچیس ارب، اسی کروڑ روپے خرچ کئے۔ میں موجودہ حکومت کے اس عزم کا اعادہ کرنا چاہتا ہوں کہ ہم مالیاتی ڈسپلن، کفایت شعاری اور غیر ضروری اخراجات کم رکھنے کا یہ معیار انشاء اللہ برقرار رکھیں گے تاکہ صوبے کی ترقی کیلئے زیادہ سے زیادہ وسائل دستیاب ہوسکیں - جناب سپیکر صاحب ! نہ صرف غیر ترقیاتی اخراجات میں ایک ارب، چھ کروڑ، بیس لاکھ روپے کی کمی کی گئی ہے بلکہ 97-1996 کے سالانہ ترقیاتی پروگرام کیلئے دو ارب، بائیس کروڑ، نوے لاکھ روپے کی فاضل رقم بھی فراہم کی گئی ہے کیونکہ وفاقی حکومت نے اس مد میں صرف چار سو پینتیس ملین روپے فراہم کئے تھے جو Cash Development Loan

کی شکل میں تھے۔ جناب سپیکر صاحب! اس طرح آپ کو یہ اندازہ کرنے میں آسانی رہے گی کہ ہم نے نہ صرف غیر ترقیاتی اخراجات میں ایک ارب، چھ کروڑ، بیس لاکھ روپے کی کمی کی بلکہ دو ارب، بائیس کروڑ، نوے لاکھ روپے کا Revenue balance سالانہ ترقیاتی پروگرام کیلئے بھی مہیا کیا۔ جناب عالی! حزب اختلاف سے تعلق رکھنے والے معزز اراکین کی تقاریر کا لب لباب تو یہ ہے کہ تمام تعریفیں تو ماضی کے کارناموں کیلئے اور تمام لعن طعن اور کوتاہیاں موجودہ حکومت کے کھاتے میں، خواہ یہ موجودہ حکومت کے ترقیاتی پروگرام 98-1997 کے تخمینہ جات پر کی گئیں یا 97-1996 کے ضمنی تخمینہ جات کے حوالے سے، تاہم کوئی شخص اس حقیقت کو نہیں جھٹلا سکتا کہ ماضی میں مالیاتی بدنظمی اور غیر ضروری اخراجات کا دور دورہ رہا اور سٹیٹ بینک سے اوورڈرافٹ کی شکل میں بھاری قرضے حاصل کئے گئے۔ جناب عالی! اوورڈرافٹ کی صورت میں بھاری قرضہ جات کی مجموعی قومی بجٹ پر انتہائی منفی اثرات مرتب کئے گئے جو درحقیقت 97-1996 کے دوران 6.1 فیصد کی مقررہ شرح سے بھی تجاوز کر گئے تھے۔ اس قدر بھاری بجٹ سے خسارے کے کس قدر منفی اثرات مرتب ہو سکتے ہیں؟ یہ اندازہ کرنا مشکل نہیں۔ افراط زر، وسیع پیمانے پر روپے کی قیمت میں کمی، بیرونی ادائیگیوں کے توازن پر بوجھ اور زر مبادلہ کے ذخائر میں کمی کے نتیجے میں ملک دیوالیہ ہونے کی حد تک پہنچ چکا تھا لیکن پھر بھی نوابزادہ محسن علی خان جو خود بھی اس صوبے کے وزیر خزانہ رہ چکے ہیں، اس پالیسی پر تنقید کرنے کی بجائے 2.4 ارب روپے تک کا -----

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! تقریر کے بعد یہ کاغذ مجھے دے دیں جو بشیر خان پڑھ رہے ہیں۔

وزیر قانون: جو 2.4 ارب روپے تک کا اوورڈرافٹ حاصل کرنے کی نوبت لانے کا باعث بنی اور اسی بنا پر خود اس وقت کی وزیر اعظم کو بھی تنبیہہ کرنا پڑی اور جس کے

نتیجے میں بیس کروڑ روپے مالیت کا مارک اپ بھی ادا کرنا پڑا، محض یہ مشورہ دینے پر اکتفا کیا کہ اگر وفاقی حکومت اوورڈرافٹ کی رقم پر مارک اپ طلب کر رہی ہے تو صوبائی حکومت کو بھی Net hydel profit کے بقایا جات اور وفاقی حکومت سے ملنے والی ایسی دیگر رقوم کی ادائیگی میں تاخیر پر بھی مارک اپ طلب کرنا چاہئے۔ میں آپ کو یقین دلاتا ہوں کہ ہم یہ جانتے ہیں کہ ہمیں کب اور کس وقت کیا کرنا ہے؛ اور ہم نے اپنے گزشتہ ساڑھے تین ماہ کے عرصے میں وہ کچھ کرکے ثابت کر دیا ہے جو دوسرے لوگ سالوں میں بھی نہ کر سکے۔ پہلی بات تو یہ ہے کہ ہم انشاء اللہ اپنی صوبائی حکومت کے اخراجات کو اس حد تک جانے ہی نہیں دیں گے کہ بینکوں سے قرضے حاصل کرنے کی نوبت آئے۔ اس طرح کی پالیسیوں کے قصے تو گزشتہ ایک سال میں ضخیم کتابوں کی زینت بن چکے ہیں اور تاریخ کبھی بھی ان لوگوں کو معاف نہیں کرے گی جو ملک کو تباہی اور بربادی کے دہانے پر لانے کے موجب بنے ہیں۔ جناب سپیکر! چند ہی سال بیشتر اسی طرح کی پالیسیوں کے نتیجے میں دنیا کی ایک عظیم قوم کا شیرازہ بکھر گیا تھا جو یہاں سے محض چند سو میل سے زیادہ دور نہیں۔ تاریخ ان لوگوں کو کبھی معاف نہیں کرتی جو اس سے سبق حاصل نہیں کرتے۔ جناب عالی! میں اس موقع پر یہ بات جتلانا مناسب نہیں سمجھتا کہ آئندہ سال ہمیں وفاقی حکومت سے کیا ملے گا؛ 97-1996 کے دوران ہمیں 22.6 ارب روپے ملے تھے جن میں قابل تقسیم محاصل کی مد میں 16.2 ارب روپے Net Hydel Project کی شکل میں چھ ارب روپے اور سالانہ ترقیاتی پروگرام کیلئے Cash Development Loan کی صورت میں 435 ملین روپے شامل ہیں۔ اس کے برعکس آئندہ سال صوبہ سرحد کو 26.9 ارب روپے یعنی گزشتہ سال کے مقابلے میں 4.3 ارب روپے اضافی ملیں گے خواہ Net Hydel Profit کی مد میں ملنے والی رقم چھ ارب روپے رہے تب بھی جس میں قابل تقسیم محاصل سے 15.1 ارب، 6 ارب ہائیڈل پرافٹ، 3.31 ارب روپے Subvention اور

ترقیاتی پروگرام کیلئے 2.50 ارب روپے کا نرم شرائط پر قرضہ شامل ہے۔
، سپیکر! جب موجودہ حکومت برسر اقتدار آئی تو ہمیں 1.8 ارب روپے کا اوورڈرافٹ
ٹے میں ملا۔ اس مختصر عرصے میں ہماری کابینہ کے ارکان اور گورنمنٹ کے دوستوں کی جد
.د سے عوامی نیشنل پارٹی کی قابل احترام رہنما، بیگم نسیم ولی خان، پاکستان مسلم لیگ
ز گروپ) کے رہنما، صاحبزادہ پیر محمد صابر شاہ اور اس ایوان کے دیگر معزز ساتھیوں کی
. اور تعاون سے ہم فخر سے کہہ سکتے ہیں کہ "جہاں چاہ، وہاں راہ" Where there is a
well, there is a w کہ عوام کے نمائندے ہونے کی حیثیت سے ہم ان کی دولت
. امین ہیں، جسکا حقیقی مالک اس ملک کا عام آدمی ہے۔ بجٹ اور مالیاتی پالیسیوں کے
ے سے ہم اپنے اس اصول پر قائم ہیں کہ سرکاری رقوم کا حقیقی مالک اس ملک کا عام
. ی ہے اور کوئی بھی نمائندہ خواہ وہ بڑا ہو یا چھوٹا، اسے عوام اور اس ملک کی فلاح و
د کے سوا کسی دوسرے مقصد کیلئے خرچ نہیں کر سکتا۔ میں آپ کا، اس ایوان کا،
تی پارٹی کا اور اپنے اپوزیشن دوستوں کا دل و جان سے مشکور ہوں کہ انہوں نے مہربانی
اور اس بجٹ پر اتنے اچھے طریقے سے بحث کی اور خاصکر آپ کا مشکور ہوں کہ آپ نے
. کو ٹائم دیا۔ بہت بہت شکریہ۔ (تالیاں)

ے سپیکر: ډیرہ ډیرہ مہربانی۔

The sitting is adjourned and we will re-assemble day a tomorrow i.e. 30th June, 1997 at 9.30 a.m. Thank you very much.

سمبلی کا اجلاس بروز پیر مورخہ 30 جون 1997 ساڑھے نو بجے صبح تک کیلئے ملتوی ہوگیا)